MUHİT

Sene **4** *№* **42** *Resimli Aylık Aile Mecmuası* *Nisan 1932*

Müvezzilerden Pijama pantalonu kalıbını isteyiniz.

Nushası 50 Kr.

Yeni

MUHİT

Resimli Aylık Aile Mecmuası

Sene 4 | Nisan, 1932 | № 42

Edebî Musahabe:

Roman ve Romancı

AHMET CEVAT

HER çocuk diyemesem de her halde çocukların çoğu, daha pek küçük yaşta, masal dinlemesini severler. Fakat yalnız çocuklar mı? Büyüklerde de aynı iptila yokmudur? Küçük iken, köyümüzde, pek güzel masal anlatmasını bilen annemin etrafında büyük küçük tekmil bir oda halkının toplandığını ve ağzının içine bakarak masal dinlediğini hatırlar, rahmetliyi müşfik bir hisle anarım. Ve hâlâ, soba başında, anlatılan yeni masallara çocuklar kadar kendim de alâkadar olmayormuyum?

Çocuklukta başlayan ve çoğumuzda iptila derecesini bulan bu alâka hikâye ve roman okumak iptilasından ayrı bir his değildir.

Acaba bunun ruhi amilleri nedir?

Birinci ruhi amil duyulan heyecandır, heyecanı da anlatılan harikulâde şeyler verir. Şarkın Zümrüt Anka kuşu veya Garbın Çizmeli Kedi masallarında çocuğa heyecan veren şey güçlüklerle mücadelede gösterilen harikulâde gayret, zekâ veya kurnazlık ve nihayet ele geçirilen yine harikulâde muvaffakıyettir. Çocuk, muhayyilesinde, kolaylıkla, kendisini masalın kahramanı yerine geçirir, kahramanın sergüşetlerini kendisine ait imiş gibi heyecanla tâkîp eder; güçlüklerle karşılaşıldığı zaman mücadelenin bütün sıkıntılarını ruhunda duyar, müracaat olunan çareleri benimser ve zaferden neş'elenir. Masal, çocuk için kesif bir heyecanla yaşanan bir sergüzeştler silsilesi olur. Çocuk masalda işte bu kesif heyecanlı maceraları arar. Onların içinde geçen tabiattan-üstün hadiseler ve geniş muhayyile mahsulü kurnazlıklar, eyilik veya fenalık maksatlarile tertip edilen sahneler, can sıkıcı adi hayatta tesadüf olunmayan her türlü acayip şeyler... müsavi surette çocuğu heyecanlandırır ve masala müptela eder.

***

MASALDA ve her nevi iptidai nakillerde, esatirde, efsane ve hurafede harikulâdelik, tabiat kanunlarına muhalif şey en esaslı unsurdur. Romanda da, buna nazire teşkil edercesine, içtimai ve ahlakî kanunlara muhalif sergüzeştler, vakalar o harikulâdelik unsurunu temsil ederler. Müesses ictimai ve ahlakî nizam ferdi sıkar, daimi bir mücadeleye sevk eder. Hakîkî hayatta kurulmuş nizamın dışarısına çıkmak, ailede ve cemiyette, maddi veya manevi bir cezaya sebep olur. Romanda ise bu gibı tecavüzler cezasız vukua gelebilir. Okuyucu filen yapamadığı şeylere, romanda muhayyilesiyle, iştirâk eder; o işleri işleyenlerle bütün ruhuiyle birleşir. Misal olarak Reşat Nurinin Çalı Kuşunu veya Hüseyin Rahminin İffetini alalım.

Her genç kız Çalı Kuşu Romanını heyecanla okur ve her yeni okuyuşta hemen aynı heyecanı duyar. Hayatın içtimai ve ahlakî nizamı Feridevi, gelin gireceği gün, himayesi altında bulunduğu akraba evini terk etmemeğe, meçhul ve tehlikeli sergüzeştlere atılmamağa mahkûm ederken o, ancak sevildiğinde şüpheyeye düşen, gönül hakaretine uğrayan bir genç kızın duyabildiği derin infial ile, içtimai ve ahlakî nizamın bütün kayitlerini bir anda koparmış, kendi ruhunun emr ettiği hayat tarzına - daha yüksek bir ahlakî ve içtimai nizam olmak üzere - atılmıştır. Bu hareketile genç kızların ruhunu kendisine bağlayor ve bütün sergüzeştleri peşinden onları sürükleyor, heyecandan heyecana atıyor. Okuyan genç kızların hepsi de bilirler ki hayatta Feridenin hali

başlarına gelmiş olsa onu taklit edemeyecekler; gelinlik heyecanını bir anda söndüren acı haberin açtığı kalb yarasile, boyunları bükük, vefasından emniyetleri kalmayan erkeğe hayatlarını feda etmeğe katlanacaklar... Fakat candan arzu ettikleri jesti yapan ruhlarının hemşiresi Feride derhal gözlerinde bir kahraman kesilir ve onun maceralarını benimseyerek yaşarlar.

Cemiyetin en korkunç imtiyazını teşkil eden servetin kurbanı, fakîr ve yetim İffet... necip ruhlu karilerin sempatisini kazanır ve ismetini muhafaza için çektiği de heyecan dolu bir hayat olur.

Cemiyetin kurulmuş nizamı içinde geçen hayat ruhun duyduğu temayüller için pek dar ve genişlemesi güç bir çerçivedir. Roman bu çerçiveyi kırar, ruha nefes alacak pencereler açar, muhayyileyi kanatlandırır ve uçsuz ufuklar üzerinde uçurtur.

Fransız edibi Andre Maurois bu mevzu hakkında verdiği bir konferansta bu noktayı aydınlatan bir fıkra nakl ediyor:

"Dumas-zade bir ev yaptırmış, babasını da çağırarak evini gezdirir. Bu, küçük bahçesi, yüksek dıvarlar arasında, kuyu gibi duran bir evmiş. Dumas o havasız bahçeye baktıktan sonra demiş ki:

"Evin çok eyi, Aleksandr, çok eyi: Ancak bahçene hava vermek için sofanın penceresini açmalısın.„

"Bu fıkra roman okumamızın güzel bir sembolu sayılabilir: havasız ve ziyasız bahçe bütün sıkıntılarile hakikî hayatı temsil eder; oraya ancak sun'i olarak - roman vasıtasile - hava ve ziya verebiliyoruz."

* * *

MASALDA ve romanda, tabiat kanunlarını bozan ve cemiyet kayitlerini kıran harikulade sergüzeştler beklenilen heyecanı veriyor; fakat heyecanın müvellitleri bunlardan ibaret değildir. Merak ve tecessüs de diğer pek kuvvetli bir ruhi amildir ki romadandan başka inkişaf sahası bulamaz. İnsanlar, içtimai ve ahlakî hayatta birer gizli muammadır. Herkes, olduğu gibi kendini başkasına açmaz. En yakın dostlar, karı koca, ana baba ile evlat bile birbirlerini tam oldukları gibi tanımazlar. Bu da içtimai kayitlerden ileri gelen bir haldir. Ferdî temayyülleri açığa çıkarmak içtimai nizama bir tecavüzdür, ve bu mahiyetile - ruhu dolduran her mücadele gibi - kuvvetli bir heyecan menbaı olur.

Herkes kendi ruhunda ve başkalarında türlü türlü seciyeler ve temayüller keşf edebilir. Kıskançlık, hasislik, sinsilik, hilekârlık, korkaklık, yeğitlik... vs. Bu seciyelerin ve temayüllerin görünmeleri fertten ferde değişir. Hiç kimse kendi seciyelerini ve temayyülerini bütün fecaat ve çirkinliklerile veya bütün derinlik ve incelliklerile başkasına ifşa etmez; fakat romancı nefsinde ve başkalarında sezdiği, velev kısa bir zaman için yaşadığı temayül ve seciyeleri, kitabında, san'atkârane bir terkip altında; hiç bir ihtimali ihmal etmeyerek tasvir etmekten perva etmez.

Muharririn, yarattığı şahıslarda tasvir ettiği karakterlere kendi de malik olmasına lüzum yoktur. Molyeri Tartuf kadar mürai, Balzakı Grandet kadar hasis, Şakeaspiyeri Otello kadar kıskanç.. zann etmek abestir. Muharririn bir karakteri bütün inkişafile tasvir etmesi için o temayülü yalnız bir defa kendinde sezip duymuş olması kâfidir. Aynı muharririn hasis gibi cömerdin, korkak gibi yeğidin de romanını - aynı mükemmeliyette olarak - yazabildiği görülmüştür.

Muharrîr romanlarına kendi hayatını ve kendi ruhunu da kor; bu yolda yazılmış romanlara dair misaller vardır; Andre Maurois Balzakın «Le Lys dans la Vallée» sini, Dikensin David Copperfield ini bu nevi romanlardan sayıyor. Muharrir bu gibi romanlarda bile istediği gibi karakterleri terkip ve tâdil ederek rollerden birini temsil eder; ve çok defa muhtelif eserlerde bir birinin zıddı karakterlerin mümessili olur. Musset nin kendi ifadesinden anlayoruz ki Oktave ile Coelio arasında yürüttüğü muhaverede Musset yine Musset nin karşısına geçmiş birbirile münakaşa ediyor.

Romancının ruhi haletini Andre Maurois söyle iyzah ediyor:

«Bir romancı romanlarile kendini ifade eder, fakat çok defa dolambaçlı yollardan giderek. Flaubert: «Madam Bovary benim» dediği zaman derin ve doğru bir şey söyleyordu. Madam Bovary kendisi idi, veya hiç olmazsa her erkekteki kadınlık tarafı idi.»

Muharrir muhtelif eserlerde kendisini türlü namlar ve iptilalarla tasvir eder, fakat ruhun o muhtelif unsurlarında müşterek bir mahiyet bulmak mümkündür. Mesela Namuk Kemalin eserlerinde kâh Akif veya İslam Bey, kâh Cezmi veya Celalettin namını alan bir şahıs vardır; her birinin macerası ayrıdır, fakat karakterlerinin esaslı unsurları birdir. Bütün bu kahramanlarda biz Namuk Kemali keşf edebiliriz. Onlar Namuk Kemalin kendisidir, daha doğrusu muharririn birer suret verdiği idealleridir.

Reşat Nurinin muhtelif eserlerinde de, muhtelif sergüzeştler içinde tasvir ettiği erkek ve kadın kahramanlarda muharririn tecessüm etmiş, birer hayat yaşamış ideallerini keşf etmemek mümkün değildir: Feride, Lamia, İffet, Ziya, hepsi aynı ruhu taşırlar ve hepsi birer taraftan Reşat Nuriyi ifşa ederler.

Andre Maurois, eserlerin muharrirde bir aksülamel husule getirdiğini ve git gide muharririn kendi idealine benzemeğe ve ona göre bir hayat yaşamağa başladığını söyleyor: «Byron ideallerini tasvir eden şiirlerini neşr ettikten sonra Byronvari bir kahraman kesiliyor. Muharrir, kazandığı muvafakıyet üzerine, halkın iradesine tâbi kalarak tasvir ettiği hayatlara benzer bir hayat geçirir. Bu, bazan, onun için bir mükâfat, bazan da bir ceza olur. Kipling şiirlerinden birinde iptidai bir insanın, bir mağara insanının hikâyesini yazar. Bu adam Mağarasının dıvarına bizon denilen hayvanın resmini yapar. Kabilesinin bütün avcıları bu bizonu görürler ve takdir ederler: «Çok güzel!» derler. Ertesi gün, bu muvafakıyetten cesaret alan iptidai ressam bir de mamut resmi yapar. Avcılar bu resmi de görürler ve: "Fena değil amma bizon kadar güzel olmadı» derler. Daha bir gün sonra bir de kadın resmi yapar. Bu se-

İkli büyük muharrir: (solda) İngiliz Kipling (sağda) Fransız A. Maurois.

fer cemaatin verdiği hüküm gayet serttir: «Bunun kadına benzer yeri yok. Kadın resmi böyle olmaz. O bizondan başka hiç bir şeyin resmini yapmamalı idi...» Bunun üzerine alkışı ve muvafakıyeti seven iptidai ressam bir daha bizondan başka mahluk resmi yapmağa cesaret etmez.

«Bu hikâye bir çok muharrirlerin hikâyesidir. Öyle romancılar var ki her sene küçük bizonlarının resmini yapmakla kanaat ederler... Bana bu haletin sembolu gibi görünen başka bir hikâye daha nakl ediyorlar:

«Sefih bir adam bir kadına muzaffer olmak için temiz bir genç adam maskesini takınır ve hayatını ona göre uydurur. Rakipleri onu rahat brakmazlar ve nihayet bir gün maskesini yüzünden çıkarırlar, fakat yüzü maske altında tam maskeye benzemişti, yani temiz ve saf bir hayat yaşaya yaşaya hakîkaten temiz, saf bir genç olmuştu.»

* * *

ANDRE Maurois nın romancı hakkındaki iyzahlarını tâkîp ediyoruz:

«Romancının, eserlerinde, kendi hayatını ne mikyasta kullandığını gördük. Başkalarının da hayatından istifade ediyormu? Bana göre bu bedihi bir şeydir. Bütün büyük muharrirler, bazı yaşayan modelleri alarak ve onları terkip ve tâdil ederek kahramanlarını yaratmışlardır. Göthe: «Daima kâinatın benim dehamdan daha dahiyane olduğuna kailim» diyordu. Esatirde Minervanın, olduğu gibi, Jupiterin dımağından çıktığı tasvir ediliyor; fakat bir romanın bütün heyetile, romancının kafasından çıktığı doğru değildir. Balzak en ince bir tetkîk ile müşahedelere müracaat ederdi. Prust uzun uzun modellerine bakardı. Tolstoy un Harp ve Sulh romanındaki o harikulâde sevimli Nataşayı genç baldızına göre yaratmış olduğunu kendi söylediğinden biliyoruz. Şüphesiz Tolstoy ve Balzak gibi bir muharrir iycad eder fakat bu iycat hemen daima şêniyetten alınmış unsurların yeni yeni şekillerde gruplaştırılmasile vukua gelir. Büyük bir romancının tasvir ettiği bir karakter, pek nadir, yalnız bir şahsın müşahedesinden doğar. Muhtelif şahıslardan alınmış çizgiler terkip edilir.. Bu usul çok yavaştır, bunun için lirik şairler genç olduğu halde büyük romanların çoğu ancak kırk yaşından sonra yazılmıştır. Şunu da ilave etmeli ki bir muharrir uzun zamanlar insanları müşahede ettikten sonra onları o derece tanımağa muvaffak olur ki artık eserlerini sırf kendi dımağından çıkarabilir. Balzakın bir tâbiri ile, onun artık erzak ambarı hazırlanmıştır.. Bu hale gelen bir Prust hasta yattığı odada, yalnızlık içinde «kendi zamanını» yaşar ve yaşatabilir. O zaman artık bir Balzak hakîkî dünyada değil yaratmış olduğu kâinat içinde seyahat eder. Öyle ki bu büyük romancı ölürken kendisine bakmak için romanlarında yaratmış olduğu doktoru, Horace Bianchonu çağrıyordu; romancının muhayyelatına dalıp gitmesi hakkında bundan daha güzel hiç bir hikâye bilmeyorum.»

Hüseyin Rahminin, kemal çağında, Heybeli tepelerinden birinde, münzevi bir hayat içinde yarattığı eserler de büyük romancılara mahsus olan bu «fenâ fil-heyal" haletine güzel bir misaldır.

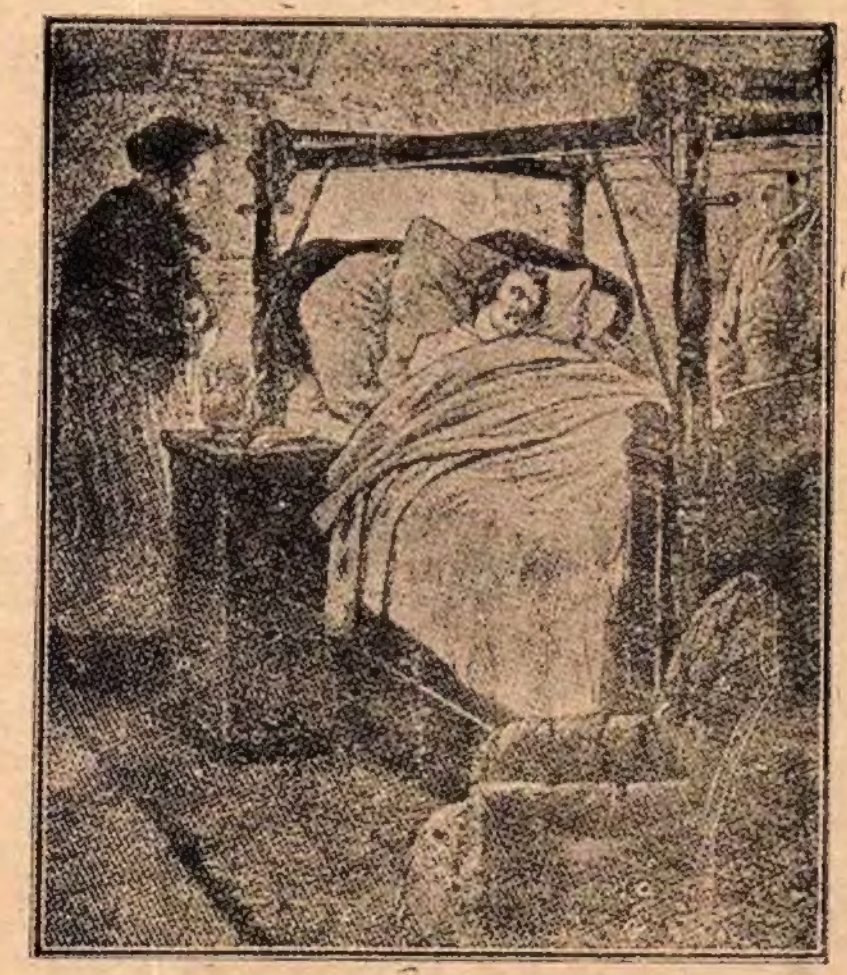

Balzak ölüm yatağında.

Nasıl Yazıyorsunuz?

Reşat Nuri Bey Anlatıyor.

Büyük romancımızın MUHİT e verdiği bu mülâkat Türk romancılığının en kîymetli bir vesikasıdır.

MAÇKA nın en kibar apartmanlarından tutun da Aksaray ın iç mahallelerinde eski zaman işi kocaman tahta konaklara kadar hemen her evde bir *Çalı Kuşu* bulabilirsiniz. Bence her yaşın bir romanı vardır. *Çalı Kuşu* 18 yaşının romanıdır. Kim bilir, şimdiye kadar *Çalı Kuşu*nun sahifeleri üzerine kaç genç kızın göz yaşları dökülmüş, Feride nin Kozyatağındaki hayatı kaç genç kızın gece rûyalarına girmiştir.

Bâzıları Reşat Nuri yi *Genç kız romancısı* deye târif ederler. Fakat Feride yi yaratan san'atkâr çoktan ispat etmiştir ki onun romancılığı yalnız bir cepheli değildir. *Damga, Acımak, Yeşil Gece* en içtimai ve en insani romanlardır. Reşat Nuri *Çalı Kuşu*nda olduğu gibi yalnız 18 yaşının aşkını, elemini, hislerini yazmamıştır. Hayattan aldığı tipler yalnız bunlardan ibaret değildir. Bu tiplerin yanında birçok şayanı-dikkat şahsiyetler de almıştır. Hattâ *Çalı Kuşu*nda bizzat romancının söylediği gibi, Feride den ve Kâmran dan daha çok kuvvetli hatlarla çizilmiş tali derecede rol sahibi şahsiyetler vardır... Mesela Ermeni bakkal, deli dolu fakat eyi kalpli doktor, genç ve mağrur zabit, İhsan bey, melankolik musikî hocası... Bütün bunlar sade bir genç kızın değil her kesin meşgul olduğu tipler dir. Deli dolu fakat eyi kalpli doktoru çoğumuz tanırız, Ermeni bakkal hepimizin bildiği adamdır, melankolik musikî hocası hiç de yabancımız değildir.

Reşat Nuri nin aleyhinde tenkît yürütmek isteyenlerin ileri sürdükleri bir tez de adapte meselesidir. Bu sahada en mâsum romancı olduğu halde Reşat Nuri bir çok iftiralara uğramıştır. Kimi (*Çalı Kuşu* adaptedir.) dedi. Fakat bu iddianın sonu gelmedi. Geçenlerde bir muharrir arkadaş da Reşat Nuri nin *Karanlık Kuyu* ismindeki piyesini bir ecnebi eserden çaldığını yazıyordu. *Çalı Kuşu* müellifinin söylediği gibi bu eser adaptedir. Daha bunun gibi Reşat Nuri nin birkaç adapte piyesi daha vardır: *Bahar Hastalığı, Bir Gece faciası.* Fakat Reşat Nuri bunların altına imzasını atmamıştır. Bunların muharriri *Mehmet Ferit* beydir. Mehmet Ferit, Reşat Nuri nin adaptelere mahsus namı-müstearıdır.San'atkâr titiz bir îtina ile kat'iyen telif eserlerinin adapteleriyle karışmamasına dikkat eder. *Karanlık Kuyu* da Reşat Nurinin hiç bir iddiası yoktur.

***

MAARİF idaresinin yine en kalabalık günü... Gözlerinde daha şimdiden İstanbul un daussılası belirmiş, taşraya gidecek genç muallimler... İstidası elinde sırasını bekleyen meccani bir leylî mektep talebesi... İnsan buraya geldiği zaman *Çalı Kuşu*ndan bir yaprak okuyormuş zann eder. Karanlık koridorlar sessiz sessiz dolaşan muallim hanımlarla dolu... Müfettişler dairesine girdim.. Geniş bir masanın etrafına karşılıklı geçtik. Önümdeki büyük pencereden denizi ve adaları görüyorum.

— Senede birkaç kere imtihan oluyorum... Geçenlerde içtimaiyattan imtihan verdim. Şimdi de usulü-tahrirden.

Güldü. O kadar mütevazı ki halinde cilt cilt roman yazmış pişkin bir romancıdan ziyade genç bir mektepli tereddüdü var.. Yazısı kadar pürüzsüz ve temiz cümlelerle anlatıyor:

— *Nasıl yazarsınız? Sizde mevzu nasıl doğar? Mevzuun üstünde nasıl çalışırsınız? Eselerinize nasıl başlar, nasıl bitirirsiniz? İşte size bir sürü sual, beyfendi... Eğer bir tanesinde şaşırırsanız imtihanda sıfır alırsınız.*

Bir sigara yaktı:

— Roman ve hikâye yazarken, mevzuun evvela asıl canlı noktası, amudu-fıkarisi gelir. Bu amudu-fıkaridir ki bana yazmak arzusunu verir. Bu bâzan bir vak'a olur, beni alâkadar eden bir vak'a... Fakat çok kere de pek alâkadar olduğum insan tipi... (Şu vak'ayı, veya şu insanı, şu tipi yazayım) derim. Bu suretle eserin ilk adımı atılmış olur. Mevzu pek iptidai bir şekilde fikrime gelir. Hiç bir zaman hemen derhal bu mevzuun planını yapıp da yazmaya başladığım vaki' değildir. Bulduğum mevzuu zihnimde bir köşeye atarım. Onun francala hamuru gibi kendi kendine kabarması için uzun müddet brakırım. Çok defa aradan bir çok senelerin

geçtiği de vakî'dir. Bu müddet zarfında mevzua bâzı ilaveler yaparım. Bâzı kısımlarını tayy ederim, atarım, çıkarırım. Vak'aları retuş ederim. Tipleri develope ederim.

— *Böyle mevzuunu bir kenara atıp da seneler-den sonra yazdığınız hangi eserlerdir?*

— Hemen hepsi... Bir çoğunun çocukluğuma kadar uzanan parçaları var... Ben bu retuş zamanında kazanıyorum, zann ederim. Çünkü mevzuu başımın içine atınca vak'alar ve tipler zenginleşiyor. Mevzuun heyeti umumiyesi hazırlanıyor.

— *Peki, bu vak'a aradan seneler geçtikten sonra hararetini kayb etmezmi? Heyecanı azalmazmı?.*

— Belki... Bu dediğim vak'alar ve tipler arasında öyleleri vardır ki ilk aklıma geldiği zaman çok eyi bulmuşumdur. Fakat sonra bunlardan biri heyecanını muhafaza etmez de hararet eksillrse onu derhal atarım. Bu suretle bu bekleyiş aynı zamanda bana vak'alar ve kahramanlar arasından bir seçme fırsatı verir ve hangisinin hararetini muhafaza edeceğini anlamış, zaifları bir kenara atmış olurum. Yâni zaman benim yerime ve hesabıma çalışır.

Yazma işine başladığım zaman da çok muntazam çalışırım. Romanın sonunu nasıl bitireceğimi tâyin etmeden yazıya başlamam. Evvela bir umumi şema yaparım. Fakat eser henuz definitif olmamıştır... Ortada şahslar vardır, vak'alar vardır, eserin ana hattı vardır. Fakat yazmaya başladıktan sonra şahslar ekseriya hüviyetlerini değiştirirler, evvelce hiç düşünmediğim vak'alar, yeni şahslar gelir... Böyle, çalakalem, bir müsvedde yaparım.

Reşat Nuri Bey.

— *Yalnız bir müsveddemi yaparsınız?*

— Hayır... iki... Birincisi pek çalakalem olur... O zaman teferruatla uğraşmam... Bu bir nevi not alma gibi bir şeydir. Kitap, not halinde yazılmış gibidir. Bâzan bu müsveddede cümlelerin ters olduğu bile vakî'dir. Sonra ikinci müsveddeye başlarım. Bu birincinin retuşudur ve romanın asıl yazılışıdır. Bu usulde ben bir çok kolaylıklar buluyorum.

Çayından büyük bir yudnm aldı, dışarıya bir göz attı, ilave etti:

— Bence bütün bu işler bir nevi kuluçkalıktır. Romancı yumurtasını peydahlar. Mevzu başında hazırlanır, vak'alar kendi kendine kafanın içinde olur ve nihayet meydana çıkar.

— *Mevzu doğduğu zaman ve başınızın içinde işlenirken not alırmısınız?*

— Alelumum nota hiç luzum görmem.

— *Peki, mevzuun birçok kısımları aklınızdan çıkmazmı?*

— Ehemmiyetsizleri gider, ehemmiyetlileri kalır, Bu suretle bir de tasfiye olur. Bu benim pek lehimde bir şeydir, zann ederim.

— *Yazarken cümle üzerinde çok oynarmısınız? Çok müşkülat çekermisiniz?*

— Yazı yazmak benim için bir cihetten en kolay, bir cihetten en güç bir iştir. Benim için tercüme ve alelumum yazıdan daha kolay bir şey olamaz. Fakat imzalı yazı bir ömür törpüsü oluyor... Çok zor. Bu zorluk her halde bir telkîn meselesi olacak. Çünkü insan bâzan ilk yazdığı bir yazıyı, fazla özenerek bir daha yazsa iki yazı arasında o kadar az fark oluyor ki bu, yapılan zahmete değmez... Yazarken pek çok uğraştığım yerler vardır. Romanların bâzı kısımları evvelce zihinde eyice hazırlandığı için olacak, gayet kolay yazılır. Bâzı yerleri de fevkalade zordur. İnsan yazar, beğenmez, ne kadar uğraşsa kendisini tatmin edemez; çileden çıkar. 50-60 satır yazmış, bir adamı târif etmek istemişsiniz. Fakat bilirsiniz ki 2 satırla bu adam daha eyi anlatılır. Yazar, bozar tekrar yazar, tekrar bozarsınız. Nafile. Olmayor, olmayor. Bâzan koca bir bap sizi oyalar... Beğenmez, babı kaldırır, atarsınız.

— *Romanda, hikâyede hangi anlatış şeklini tercih edersiniz ? Bâzı romanlar kahramanlardan birinin ağzından, hatıra defterinden, mektuplarından anlatılır. Bâzılarında romancı kendi gözü ile karie gösterir.*

— Ben kahramanlardan birini alıp onun ağzından anlatmayı daha kolay bulurum. Hem bu suretle vak'alar dağılmaz? Vak'ayı anlatan kahraman vahdeti muhafaza eder. Sonra bunun bir eyiliği daha vardır, romancı mesuliyetin mühim bir kısmını üstünden silkip atmış olur. Ekseriya bir romancının yaptığı bir tasvir okuyucuya soğuk gelebilir. Çok defa kariler romancının bir adamı anlatışını beğenmeyebilir. İşte romanı kahramanının ağzından anlatırsanız mesuliyetin bir kısmı sizden ziyade kahramanın görüşüdür. Bu işte biçare kahraman yanmıştır.

Gülüştük. Ben sormakta, o söylemekte devam ettik:

— *Okuyucu içinmi yazarsınız? Yalnız kendi zev-*

Hikmet Feridun

(Devamı 73 üncü sahifede)

TAŞ BEBEK

Hakikî hayattan alınmış hikâye

Yazan: Y. K.

GÖNÜLLERİ zengin olduğu kadar, o bayram, para cüzdanları dolu değildi. Baba kız, elde kâğat kalem, en mübrem ihtiyaçları yazıyorlardı.

Lamia kazağını kendi örmüştü. Beyoğlunun en büyük mağazalarından birinin vitrininde, üç ay evvel, eşini görmüş, fiat sormuştu; 15 lira dedikleri zaman biraz başı dönmüş, fakat derhal içinden verdiği metin kararla, vitrindeki trikonun motiflerine dikkatlı bakmış, örülüşünü almıştı. Oradan pasaja geçerek 220 kuruşa yünlerini satın aldı, ve elinde paket, azmin verdiği neş'e ile eve döndü. Üç ay içinde, kazak örülmüştü. Babası işini kayb edeli haftada yirmibeş kuruşa inen cep harçlıkları biriktirilmiş, sandıkta saklanmış bir parçalıktan istifade olunmuş, krep etekle bluz da, biçkiden anlayan bir arkadaşın yardımiyle biçilmiş dikilmişti. Genç kız için, ilk defa, kendi emeği, kendi mahareti, ve asıl kendi gayret ve azmiyle vucuda gelmiş bu bayramlık elbiseden duyduğu iftihar pek yeni bir his idi. Buna renklerine uygun bir kemer alınacak, lastik şosonların patlayan ökçeleri tâmir edilecek, babanın eski fötründen siyaha boyatılarak yaptırılan şapka 75 kuruştan ibaret ikinci taksiti verilerek şapkacıdan alınacaktı. İşte Lamia nın hesabına listeye giren miktarlar bunlardı, ve yekûnu:

Kemere 95 k., şapkaya 75 k., şosonlara 20 k.: 190 k.

Tam 190 kuruş tutuyordu. Bayram için 12 liradan fazla bir para ayrılamayordu. Listeye kalem kalem diğer zaruri masraflar yazılıyordu:

Şeker, davulcuya, gazeteciye, tayyare cemiyetinin fitre zarflarına... en idareli fakat tok gözlü hesapla birer rakam tespit edebilmek için münakaşalar oluyordu. Baba: «Kızım, züğürtlük başka, beyefendilik yine başka, diyordu, herkes züğürtlüğümüzü bilmez, beyefendiliğimize göre muamele, ikram bekler... ve her şeyi ona göre uyduracağız...» Fakat ona göre her şeyi uydurmak için listeye ne konsa yekûn fazla kabarıyordu. Hasta hemşire için daha evvel bir triko hırka, bir çift ipekli çorap alınmış, anneye de en çok muhtaç olduğu şeyler tedarik olunmuştu; şimdi onlar için alınacak, birine bir çift kırmızı mercan terliği, öbürüne de bir baş-örtü kalıyordu. Listeye bunlar da ilave olundu. Sıra hediyelere gelmişti: Diğer bayramlarda hediye verilen küçüklerin ve büyüklerin isimleri alt alta yazılıdı, tam onaltı kişi idiler. İmkânsızlık karşısında insanın aklına ne dahiyane fikirler gelmez... Şimdi de, birden bire, onlara ananevi mendil asriliğe muhalif göründü. Düne kadar mendille sevindirilen küçüklerden bâzıları ise artık birer genç kız ve delikanlı olmuşlardı. Onlara yine mendil vermek biraz tuhaf olmayacakmiydi ? Bu mülahazalarla bazı isimler çizildikten ve kalanlara kotiyonluk ufak tefekler yazıldıktan sonra hesabın karacümlesi çekildi: 95 kuruş artıyordu. Lamia bu para ile Sabriye teyzenin küçük torunlarına birer hediye alınmasını teklif etti:

— Küçük Adalet taş bebeklere aşık; başka çocuklarda görmeyormu, alı al moru mor, tapınacağı geliyor. Hayrettin in de bütün iştiyakı bir lastik topadır; bir kardeşe 75 kuruşa bir taş bebek, öbürüne 20 kuruşa bir lastik top alsak.

Baba îtiraz etti:

— Kızım, onlara üç dört arşın basma alınsa daha ziyade işlerine gelmezmi?

Çocukların ruhunu kendi ruhunda daha eyi duyabilen Lamia cevap verdi:

—Annelerinin işine yarar belki; fakat bir taş bebek kadar, hassas küçük Adalet i sevindirecek bir şey yoktur. Bilseniz, gözlerini açıp kapayan bir taş bebeğe ne şiddetli bir iştiyakı var.

Mülaheza derinden duyulmuş bir hakikat idi. Babanın da hiss etmemesi mümkün değildi. Bebekle top da listeye ilave olundu.

* * *

SABRİYE teyze küçükleri bayram tebrikine getirmemişti. Bir senedir işsiz kalan damadı aileye destek değil, yük oluyordu, ve bu yükün ağırlığı, üç aydan beri, bakımsızlıktan ilerleyen göğüs hastalığı sebebiyle ezici bir hal almıştı. Şimdi ailenin rızkı anne ile anneannenin çarşı esnafından birine, parçası beş kuruşa, kasket dikmesiyle têmin olunuyordu. Geçen bayramlarda, o damat sıhhatte ve altmış lira gibi bir maaşta iken, hep beraber, giyimli kuşamlı, hattâ genç anne orta bir gusto ile tuvaletli olarak tebrike gelirlerdi. Bu bayram üst baş perişanlığı çocukları bile getirmeğe mâni olmuştu.

Lamia sordu:

— Adalet ne yapıyor, Sabriye Hanım?

– Ne yapsın? Sağ olsunlar, ikisinin de işi gücü yaramazlık.

— Yaramazlık etmeyen çocukmu var, Sabriye Hanım?

— Başka çocuklar da yaramaz amma, onlar gibisini hiç görmedim. Sağ olsunlar, ateş. Anneleri de sinirli... Yalnız sinirlimi? Âdeta deli... Öyle dövüyor, öyle dövüyor ki...

— Ah ninem, dayak yiyor öylemi ? Ne kadar yazık?

— Kızım; öyle amma, insan bunaldımı, ne yaptığını bilmez...

Baba muhavereye karıştı:

— Küçük Hayrettin in gripi geçmiştir, inşallah, Sabriye Hanım?

— Tamamiyle de geçmiş deyemeyoruz, Beyefendi. Eyi olmadan sokağa çıkmıştı, tekrar soğuk aldı yavrucuk.

— Vah vah, geçmiş olsun. Aman dikkat edin, yavrucuk eyi olsun. Bakın, ders de kaldı. Eyi olsun da dersine ben bakarım..

— Görseniz, Beyefendi, asıl okuyan Adalet: Alfabenin ilk sahifesini açıyor, okuyor: BU NEDİR? BU BEBEK TİR..

Lamia babasına göziyle işaret etti. Baba mevzuu değiştirdi:

— Damadınıza bir iş arayordunuz, nasıl oldu?

— Ah Beyefendi, insan elindeki işi bir kere kayb etmesin yoksa.. Tramvay biletçiliği, polislik gibi işlere baş vurduk, sıhhat raporu alamadık, biliyorsunuz. Sonra, belediye hastahanelerinden birinde kırk liralık bir kâtiplik bulunmuştu, onu da anlatmıştık. Aylarca uğraşıldı, her şey hazırlandı, en sonunda orta mektep şahadetnamesi lazım, demesinlermi ? Rıfkı Diyarbekir rüştiyesinde okumuş, elinde kâğadı yok. O mektep kapanalı, hattâ hocası öleli, belki on sene olmuş.. Nereden nasıl bir şahadetname bulabilirdik?.. Şuna koştuk, buna baş vurduk, ne ise, Allah razı olsun, rahmetli beyin dostlarından bir mektep müdürü bulduk, Rıfkı yı pek beğendi... Yazısını, hesabını, her şeysini beğendi; bakarolya (bakalorea) mıdır, nedir, o imtihanı vermeğe iktidarı var deye kâğat da verdi. Bu kağadı Ankara ya gönderdik.. Şimdi oradan cevap bekleyoruz...

Biçarelerin ümidi ne kadar zaif bir ihtimale dayanıyordu: muvafık cevap gelse gelse imtihanı geçinceye kadar bu hasta aile babasının vekâletle hastahane kâtip namzetliğine tâyin olunabileceğine dair olabilirdi.

Sabriye Hanım vedalaşırken Lamia paketi veriyor, ve sıkılarak anlatıyordu: "Adalet e küçük bir taş bebek.. Geçenlerde.. sizde iken.. bir taş bebek için söylediklerini işitmiştim de.."

***

Küçük Adalet kutunun içinde tam istediği gibi, gözleri açar yumar, hakîkî bir taş bebek bulunacağına inanmayordu. Gözüne bir mücevher kadar kîymetli görünen o hediyeyi anne annesi nasıl verebilirdi? Ona Lamia Abyanın gönderdiğini söyledikleri zaman acele kapağı açmış, ve ilk işi gözlerîn hareketini muayene etmek olmuştu. Robu da ne güzeldi! Ah, kendisinin de böyle şık, dantelli bir entarisi olsaydı ! Bebek kutudan çıkarılmadı, olduğu gibi minderin üstüne konuldu, karşısına geçilerek bir put gibi tapınıldı..

Küçük Hayrettin de hoplayarak zıplayarak topu ile oynayordu..

Gül yüzünden uzun uzun öptü....

***

O gecenin akşamı. Ailenin yemek hazırlığı görülüyor. Genç anne, elindeki yirmi kuruşla, palamutu kızartmak için yağmı alsın, ekmekmi alsın, yoksa Rıfkı nın biten haplarını mı tekrar yaptırsın? Acı düşünceleri sayıklamalar gibi ağzından dökülüyordu. Küçük Hayrettin e: «Aanne-annene git, 20 kuruşu varsa veriversin.. » demişti. Fakat pek eyi biliyordu ki komşu kulübenin de sakinleri bu muavenetten acizdi. Küçük, boynu bükük, dönmüştü... Elinde tuttuğu yarım ekmeği uzatarak: «Anne-annem bunu verdi; onun da parası yokmuş..» dedi. Gazı yanmamış odanın karanlığı içinde, elîm bir sükût hüküm sürüyordu..

Küçük Adalet kalktı, taş bebeğini ibadetle kutunun üstünden kucakladı, gül yüzünden uzun uzun öptü... Kapağını kapadı.. ve annesine uzatarak:

«Anneciğim, dedi, bunu bakkala gönder, belki bize yağ verir... Elindeki para ile de babamın haplarını yaptırırsın...»

Genç kadının gözlerinden akan sıcak yaşlar yanaklarını yaktı.., Karşısında teselli vermeğe çalışan üç yaşındaki çocukta, yavrusunun tabutunu kucaklayan bir yaslı anne kalbi sezmişti. Eğilererek iki bebeği birden kucağına aldı !

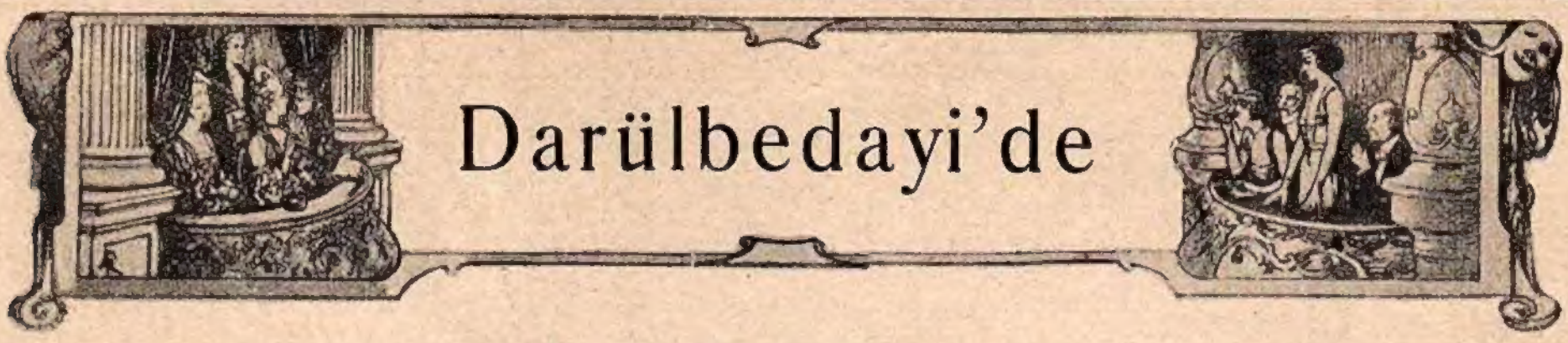

KAFATASI

YAŞAR NABİ

KUVVETLİ şiirleriyle şairliğini herkese tanıtmış olan Nazım Hikmet mensur bir piyes olan Kafatası ile temaşa edebiyatında ilk adamını attı ve şunu önceden îtiraf edelim ki, bu ilk tecrübesinde, bocalamadan, acemilik göstermeden muvaffak oldu. Yalnız, şiirlerinde daima dîkkatimizi celb eden kusuru, her zaman san'atın aleyhine olan yenilik ve orijinalite ifratı, bu piyesinde de göze çarpıyordu..

Kafatası bir tez piyesidir. Kapitalist memleketlerde müthiş bir kuvvet olan tröstlerin iç yüzünü, ilmin ve san'atın bu yüksek bezirgânlığı elinde nasıl oyuncak olduğunu göstermek isteyor.

Vak'a muhayyel bir şehir olan Dolâryanda da geçiyor. Dalbanezo isminde fakîr bir doktor verem karşı bir serom keşf etmiştir, serom daha henuz ikmal edilerek tecrübelere başlanmadan evvel Dolâryando müttehit sanatoryomlar tröstü müdürü Mister Vilyams bunu haber almış, ve bu seromun muvaffakîyetle neticelenmesi halinde sanatoryomların boşalacağını düşünerek her neye mal olursa olsun seromu ortadan kaldırmak istemiştir. Evinin kirasını vermekten âciz olan Dr. Dalbanezo nun bir de veremden ağır hasta yatan bir kızı vardır. Bir apartmanın en üst katında küçük bir oda işgal eden doktorun iki oda komşusu vardır: biri sefalet içinde ilham bekleyen hasta ruhlu bir şair, diğeri de bir fahişe, bunlardan başka bir de dostu Pedro vardır ki piyesin içinde yegâne sempatik adam olarak gösterilmek istenilmiştir, çünkü bu adam kapitalizme duşmandır ve nasıl ki şairin ağzından ilham ve doktorun ağzından fizyoloji kelimeleri düşmeyorsa onun ağzından da îktisadı-siyasi-économie politique in mukabili türkçede sadece îktisattır, bunu uzatmaya ne luzum var bilmem-kelimesi eksik değildir.

Şairle doktorun kızı da platonik bir hisle birbirlerine bağlıdırlar ve şair yeni ikmal ettiği eseri için tabı' aramaktadır.

İşte bu esnada doktorla şaire iki teklif vakî' oluyor. Doktora büyük bir laboratuvar, servet ve refah têmin edilecek, kızı bakılacak ve altı ay sonra da kendisine bir milyon dolar verilecektir, şu şartla ki doktor bu altı ay zarfında sanatoryomlar tröstü müdürünün inek ve öküzlerini tedavi edecek ve bundan başka hiç bir işle meşgul olamayacaktır, yâni seromunu îmal için altı ay beklemeye mecbur kalacaktır.

Şaire de yalnız şaheserler basan bir tâbı' bir eser için büyük bir meblağ teklif ediyor, şu şartla ki eski melankolik şiirlerini bir tarafa atarak fuhuş edebiyatı yapacaktır.

Her iki teklif önce şiddetli bir retle kârşılaşıyor, fakat şaire paranın yüzü tatlı geldiği için o nihayet teklifi kabul ediyor.

Sermayadarlar tarafından elde edilen apartmanın kâhya kadını doktorla kızını kirayı veremedikleri için kapı dışarı edince ve onların yegâne istinatgâhları olan Pedro da yine sanatoryomlar tröstünün entrikalariyle hapse tıkılınca sokakta kalan doktor mukaveleyi imzalamaya mecbur kalıyor.

Sanatoryomlar tröstünün elde ettiği müteaddit gazeteler derhal Dalbanezo nun bir şarlatandan, seromunun bir blöften başka bir şey olmadığını ve doktorun artık öküz ve inek tedavisiyle meşgul bulunduğunu yazarak sanatoryomları reklam ediyorlardı.

Doktor sanatoryomda o kadar büyük bir kontrol altındadır ki seromnnu gizlice îmal için yaptığı teşebbüsler akîm kalıyor ve kızının sahhati de gitgide fenalaşıyor ve nihayet bir gece, bir balo gecesi, artık tamamen meşhur ve modern bir san'atkâr olarak tanılan şair, peşinden sürüklediği kokainoman ve dejenere perestişkârlarını hayrete düşürmek için, yattığı odaya giderek hasta kızı kollarına alıyor ve onunla dans etmek isterken bu kadar istihzaya tahammül edemeyen kız ölüyor, ve babası kızınının ölüsünü kucağına alarak, deli gibi kaçıyor. Fakat felaketleri bitmemiştir. Mukavelenin imzasından beri henuz dört ay geçmiş olduğu için aleyhi-

ne dolandırıcılık dâvası açılıyor ve mahkûm olduğu tazminatla, aldıklarının hepsini iade ettikten başka altl ay hapse de mahkûm oluyor.

Yine tröst gazeteleri onun dolandırıcılığını, serseriliğini ballandıra ballandıra anlatarak önünde insaniyet ve merhamet kapılarının tamamen kapanmasını têmin ediyorlar. Gece sokakta sefil ve perişan kaldığı için polisçe yakalanarak karakola götürülen doktor, serserileri himaye cemiyeti âzasından olan, hakîkatı-halde onların yüzünden geçinen bir komisyoncunun tavsiyesiyle bir sirke veriliyor.

Doktor sirkte vahşi bir hayvan gibi ve dünyanın en meşhur serserisi olarak teşhir edilirken zilletinden ölüyor. Ve öldükten sonra da morgda kafası fizyolojik taharriyat meraklısı bir adama 65 dolar mukabilinde gardiyan tarafından satılıyor. Piyesin sonuna, kitabında mevcut olmayan, son bir cümle ilave edilmiştir. Dolâryando Radyosu borsa havadislerini okurken kafatası piyasasının 65 dolar olduğunu haber veriyor.

Mevzuun hulâsasından da anlaşılıyor ki Kafatası kapitalizm ve tröstler aleyhinde bir hicviyedir. İlmin, dinin, san'atın, insaniyetin, tıbbın sırf daha fazla kazanmak endişesiyle birer vasıta halinde kullanılırken ayaklar altında nasıl çiğnenildiği anlatılıyor. Fakat tiplerde ve fikirlerde çok fazla mubalâğa olması ancak bir komediye yaraşabilir, halbuki Kafatası bir trajedi, ve hattâ bir melodramdır. Şairin ölüm döşeğindeki kızla dans etmesi, tabın gayet kötü bir şaire ve hattâ hiç tanımadığı Pedro ya, söylediği bir tek cümle üzerine, eser yazdırmaya kalkışması, doktorun kafes içinde vahşi bir hayvan gibi teşhir edilmesi, nihayet borsanın kafatası piyasasını vermesi, bunlar ancak bir melodrama yaraşacak şeylerdir. Bu îtibarladır ki eseri realist değil didaktist janra ithal etmek mecburiyetindeyiz.

Teknik îtibariyle kafatası tamamen avant-garde cı bir eserdir. Mevzu baştan başa hareketli, hareketler seri', mükâleme lisanı canlı ve güzeldir.

Eyi bir sinema senaryosu teşkil edebilecek olan kafatası bizim sahnemiz için çok ağırdı. Çünkü bu nevi piyeslerde beklenilen sür'at têmin edilemedi.

Her tablonun mevzuunu hulâsa eden tabelalar tamamen luzumsuz ve mânasızdı. Orijinalite kaygısının böyle tezahuru sahnede eyi durmayor. Üç kısımlı sahnelerde bir kısım seyr edilirken diğer kısımların perde ile kapatılması dîkkatin dağılmamasına ve realite hissinin kayb olmamasına yardım edecekti. Perde arkasından aks eden telefonlu hayaletlerse karagözü andırdığı için herkesi güldürdü ve eserin ciddiyetini ihlal etti.

Temsil de mizansen kadar fena idi. Muhsin için biçilmiş bir kaftan olan Dr. Dalbanezo rolünde Galip muvaffak olmadı denilemez, bütün kuvveti ve bütün zekasiyle oynadı, fakat Muhsin i aratmadı değil. Ve tuhaftır, bu yeni eserin temsilinde yalnız kadınlar muvaffak oldular, Halide, kâhya kadın; Şaziye, fahişe; Bedia, veremli kız ve bilhassa Neyyire, doktor Paoline rolünde çok muvaffak oldular, erkek rollerinin hemen hepsi zayıftı.

Kafatasında bariz ve muvaffak yegâne tip Mis Paolino dur. Doktor Dalbanezo büyük bir alimmi, yoksa megaloman bir manyakmı? belli değildir. Şaire gelince tezin hilafına olarak sonradan değişmesi kendi aleyhine değil, lehine olmuştur. Birinci kısımda saçma saçma sözlerle teşaur eden ve bir budala gibi görünen adam, değiştikten sonra daha san'atkâr bir şekle girmiştir ve acaba ona sonradan söylettiği sözlerle Nâzım Hikmet kendi şiirleriyle istihza etmiş olmayormuydu? Çünkü onda da aynı orijinalite merakı vardır.

Bütün kasurlarına rağmen Kafa Tası kuvvetli bir eserdir. Ne yazık ki san'at bu eserde ideale feda edilmiş.

GÜNLER

Gönlümde her zaman azalan bir hız
Geçiyor, geçiyor serseri günler..
Kalbimde izleri kalmayor, yalnız
Üzüyor içimde bir yeri günler..

Kiminde gölgeler aldı elimi,
Kimi bir göz yaşı, bir sükût, kimi,
Birimiz onlara "durun!" dedi mi?
İstemem gelmeyin hiç geri günler...

Gönlümü gölgeler bürüdü gitti,
Ümitler durmadan yürüdü gitti,
Koskoca bir ömrü sürüdü gitti,
Günler! birbirinin benzeri günler!..

ŞEVKET HIFZI

Hüsün ve Aşk

Nesre çeviren : AHMET CEVAT

(Geçen nushadan devam)

Tek başına iktidar sahibi bir hükümdar, bütün kanunlar hükmünce cari. Hiç bir meselede zanda değil; felekte hiç şüphesi kalmamış. Allaha bile serkeş olmaktan korkmaz: onu ateş yakmaz. O başlı başına başka türlü bir sultan idi, baştan ayağa çıplak askerleri vardı. Mubahase etse dünyayı ilzam eder, bir sözle büyüklerin ağzını kapatırdı....

Hüsün ile Aşk arasındaki münasebet

Molla Cunun un mektebinde tahsil etmekte iken, namuvafık Kaza hükmü ile, Hüsün Aşkın cemaline müptela oldu. Dünyanın ziyneti Hüsün bin canla o Yusuf a Zeliha oldu. Mâşuk olacak iken aşık, Azra olacak iken Vamuk oldu... Başka çocuklar derslerine dikkat ederken bunlar birbirine muhabbet gösterirlerdi.....

Var o gül bahçesini tahayyül eyle ki pervanesi gül, çırağı bülbüldür. Tatlı ve kırmızı dudaklı Hüsnün Aşka kanı kaynamıştı. Şirin Ferhad ına can verirdi... Hüsnün sözü hep ülfet ve muhabbet, Aşk ın işi hayret içinde hayret.... Severmi sevmez mi? kimse bilmez; o kadar da sevgiden habersiz denilmez. Sükût içinde ne ah eder ne figan. Hayret içinde: Ne yol bilir ne erkân. O afet canı dili yok bir ayna gibi; Hüsün baktıkça onu başka surette görür, incizabı artar. Aşk güneş gibi yekpare nazar kesilmiş; Hüsün, karşısında, kulağı dudağı yok, ateş gibi parlardı. Allah bilir kim yanacak.

....Hüsün göz yaşları gibi yorgun, Aşka boyun eğiyor. İçi kan ağladığı aşikâr; öbürü ise zahirde bir taş parçası. Hüsnün istediği imkânın ötesinde. Aşkın maksadı gizli bir fikir; âhu

gibi huysuz huysuz hoşça salınarak gezer ve hiç kimseye tekâpu etmez. Bâzan Aşk göz süzer, can üzerdi. Bakışındaki dikkat neşteriyle hayretin endişesini dağlardı.

Hüsün derdi ki:

"Acaba beni hiçmi beğenmeyor? Besbelli ki başka yâr gözler. Acaba nasıl birini? Muradı ayın ondürdü ise ben bari gece olsam; gökleri seviyorsa ben bir yıldız olsam. Acaba hangi putu tahayyül eder? Kâkülümle ben de kendime bir zunnar yapamaz mıyım?..."

Bâzan da düşünüp derdi ki:

"Ben neler söyleyorum? Hiç felekte böyle yıldız olurmu? Güneş aya meyl gösterirmi? Aya rağbet etmedikten sonra Suha yıldızına dikkat edermi?" Ve Hüsün bu macerayı kimseye açmazdı, düşündüklerini saklardı...

Hüsün ün tasviri

Lale yüzlü, siyah kâküllü; sünbüller içinde gül koncası. Dişleri, ağzı allahın inci ve cevahirle dolu bir haznesi. Çenesindeki çukur hayranlığın susamış dudağına sunulmuş hayat suyu dolu gümüş kadeh. O şahin gözü hayret içinde can; latif pazusu sanki nesrîn yaprağından yuğrulmuş gümüş dal.

Beyaz parmağı kâfurdan şem'a; gül yaprağı kınası nur koncası.

Yüksek boyu dünyayı mahşere çevirir; yürüyüşü kıyameti kopartır.

İki kaşı zülfüne kılıç çekmiş; bakışı cana düşman; siyah saçı îmana hasım.

Gerdanı boğaz içinde mehtap. Kulak tozu sabah nuru gibi; küpelerinden güneş in'ikâs eder...

Yekpare nezaket ve letafet; ebedî güzellik ve taravet.

Ey kalem, allah seni mübarek etsin, Hüsün ün cazibelerini eyi bildin. O mahın senasını andın, edasını tamam vasf ettin. Mademki maksadın manzum bir eserdir.

„Aşkı dahi söylemek hünerdir."

Aşk ın tasviri

Ay yüzlü bir esmer güzeli; perde arkasında beka suyu gibi..

Fitne ona gözü bağlı kurban. Yüzünün hattı (bıyığı) Nemrut ateşinin dumanı; dudağının lâli sarhoşluk veren kevser. Gözünde İysa nın nutku gizlenmiş, bir sözle mevatyı diriltir. Külahının altında perçemi ay içinde yazılı allah ismi. Zülfü büyüye büyü dersi verir; bakışı zalimlik etmek istese İysa yı ölüm gelinine güveyi eder... Bir gönül hastasıdır ki Ezrail ondan aman diler.

Bir duduak ki ay ve güneşi tasvir eder, şafak gibi kan içmek âdetidir. Cemalinin nuru idrâk olunmaz. Güneş onun yanında bir avuç toprak; onu sevenler neyle beraber inler.

Sözü naz kılıcına ustatlık eder; vâdi de vâdini tutması da zalimdir...

Söz perisi bir beyitle cemalini icmal eder:

"Yüzünün şem'asına gök fanus. Melekler o nura pervane fakat mêyus".

Kâinat baştan başa güneş olaydı ancak hilal kaşını taklid ederdi. Dünyanın en parlak şeyi olan güneş karanlığa bürünerek doğmak mümkün olaydı hattının güzelliğine benzerdi. Zühre ayın on dördüne arkadaş olaydı yanağının benine eş olurdu...

Sakîye (Şiir perisine) hitap

Ey Sakî (Şiir perisi) kerem et, aklım başımda yok. Neş'e ver ki bu dert çaresizdir, söz deryası kenarsızdır.

Bu saf deniz coşmasınmı? İnsaf et ben söylemeyeyimmi?

Ey Sakî, nurunu esirgersen gönül ayını bulut altında brakırsın. Parça parça gönlümüzden kork, kıvılcımından esvabını sakın.

Başımda sevda denizi var.. Sözden ne çıkar ki bir nefestir.

Sakî, sana yalvarırım, bela pazarında ben gamı beğendim.

onu almak için bana nice söz akçası lazım. Sen ilham et, çünkü söz sona erdi, gam (satın almak) sermayesi tükendi.

Güçlük burada: sırrın mukaddemesi daha başlarken na tamam kaldı.

Ey güzellik gülü, sen ilham et de, bak ben neler hikâye ederim.

Hüsün ün bâzı bâzı Aşkı ziyaret etmesi

Hüsün ün Aşk a iştiyakı arttıkça arttı, günden güne gönlünün derdi çoğaldı. Sıhhatı değişti, kuvvetten kesildi, yorgunluk "endamına lerze verdi."

Güzellikte yine bir ayna idi, fakat cıvadan bir ayna.

Kana kana içi yakan sevda şarabını içerdi, yanakları parıl parıl yanardı.

Bahtı kıvırcık kâkülünden daha kara, uykusu saçından daha dağınık. Dinlenmek de güçtü, avare dolaşmak da güçtü. Zühre gibi gece ile ahenkli arkadaşlık ederdi, nağmesi sabaha kalmazdı.

Her gece Aşk ın yaşadığı yere gider, yüz sürerdi. Her gece ateş böceği gibi elem bağında gezerdi. Yârın gözünü uykuda gördüğü zaman pervaneden inleyiş öğrenmiş gibi ses çıkarmadan figan ederdi.

O güzellik ankası yarasa gibi gece yolculuğunu âdet etmişti. Pervasız karanlık içinde gezerdi, sanki kelime için mâna idi.

Belki gölgem düşer de yârı uyandırır deye ayak üzere kalmazdı.

Belki Yârın uykusunu incitir deye bahtını bile bir ah ile olsun göstermezdi. Sessiz sedasız gelir giderdi, "gûya ki gönülde seyr ederdi". Maksadı yârın haberi olmadan yüzünü temaşa etmekti.

(Bitmedi)

ANKARA HALK

Kurultay.

Birinci perdeden bir sahne.

«Çoban» heyecanlı genç bir arkadaşın ilk manzum piyesidir. Faruk Nafiz AKIN destaniyle, edebiyat tarihimizde yeni bir çığır açmıştı; Behçet Kemal in «ÇOBAN»ı da, edebiyat ufkumuza doğan; gönüllerimizi sevinçle dolduran bir çoban yıldızı oldu. Çoban ın mevzunu şaire veren Münir Hayri Beydir. Tarihimizin kaynaklarından artık kana kana içeceğiz. Çoban, kahraman bir halk çocuğudur; Türk gençliğinin yüksek heyecanını haykırır, millî mefkûreyi kuvvetlendirir. Çoban: zamanın biricik şahidi tarihin sinesindeki adsız kahramanlardan birisidir.

Çoban ı gördükten sonra; eser yaratmak için heyecanın sırf fikri kültürden daha luzumlu olduğuna inandım. Çoban ı görmek için koşanlarla Halkevi doldu boşaldı. Halk, özünden, öz duygularından eserler verilmesini ne büyük bir sevinçle alkışlıyor.

Çaban ın mevzuu

Asyanın ortasından akın eden Türk kollarından birisi, Anadolunun güzel bir yerinde, feyizli ırmakların köpürerek aktığı bir dağ eteğinde yurt kuruyor. Bu taze ve gürbüz Türk sitesinin kuvvetlenmesini çekemeyen düşmanlar o şirin ülkeyi kuşatıyorlar. Altı aydır Türk delikanlıları çarpışıyor, düşmanın faik kuvvetleri ilerleyor. Dağlarda sürüsiyle dolaşan genç bir çoban, yurdu saran bu sisten haberdar değil. Sürüsiyle şehrin yakınından geçerken bir çoban kıziyle tanışıyor. Kutlu Kayanın eteğinde temiz bir sevgi heyecaniyle dolaşıyorlar. Çoban kızı duygularını döküyor:

O akşam biz iki arkadaş gibi,
Bir görünmez gözden iki yaş gibi,
Damladı gölgemiz gümüş sulara...
Bir çift ahu gibi çıktık pınara.

Fakat çoban kızında bir sır var, bu sırrı çobana açamayor. Çobanın savaştan haberi yok... Çoban kızı soruyor: Harbi severmisin çoban? Çoban haykırıyor:

Göz diken olursa yuzduma bir an
B.n çoban değilim, arslanım, arslan...
Ellerim pençedir, saçlarım yele,
Hele bir o düşman geçsinde ele...

Kız çobana yine içindeki sırrı açamayor... Uzaktan Kutlu Kayaya doğru üç ihtiyar yaklaşıyor. Ertesi gün pınar başında görüşmek üzre kız çobandan ayrılıyor, uzaklaşıyor. İhtiyarlar, Kutlukayaya, bir mûcize aramaya, tanrıya yalvarmaya geliyorlar. Çoban la kızı basbaşa uzaktan gören ihtiyarlar çobana çatıyorlar:

Altı ay oldu düşman yurdumuzu saralı,
Senin yaşındakiler ya ölü, ya yaralı„

Çoban, heyecanla bu haberi işitiyor, ihtiyarlara cepheyi soruyor. Çoban bu suçun altında kalamaz. İhtiyarların yarı alaylı sözleri çobanı hiddetlendiriyor,coşturuyor, dağlara haykırıyor:

"Koç yiğitler yaylada kuzuları bırakın„

Uçun kartallar gibi, sel gibi yardan akın..

Bey kızı.

EVİNDE ÇOBAN

Gelin ! gelin ! kavga var..; düşmanı boğacağız,
Vatana bugününde yetişmezsek alçağız...

Çoban yaralı bir arslan gibi dolaşıyor. Bedbin ihtiyara nasihat ediyor:

Saymadın kuvvet deye îmanını milletin,
Topla biraz kendini, metin ol baba, metin...

Bedbin ihtiyarrın sözleri çobanı artık büsbütün sinirlendiriyor: Bu sırada Başbuğ kurultayla Kutlu kaya ya yaklaşıyor. Savaşta Bey de kolundan yaralanmış. Kutlu Kayada son kurultay kurulacak. Düşman elçisi gelecek; son taklifini söyleyecek. Kutlu Kayaya mûcize aramaya gelen ihtiyarlardan îmanlı, nikbin ihtiyar, çobanı başbuğa takdim ediyor. Bey: «Bu bir çoban» deye gence ehemmiyet vermeyor. İmanlı ihtiyar:

Fakat, bâzı zaman;
Bir milletteki îman,
Böyle bir can;
Bir asker; bir alim, bir çoban
Halinde kendini gösterir.

Deye coşkun çobanı beye daha eyi tanıtıyor. Çoban cenk için yanıp tutuşuyor; gürleyor:

Ah...
O fırsata bir kavuşsam,
Hemen bu akşam,
Yurdumda gözü olanın
Oyarım okumla gözünü

Bu sırada bir nöbetçi kurultaya haber veriyor: düşman elçisi! Düşman elçisi, devletinin son teklifini Başbuğa arz ediyor: Aylardan beri devam eden bu savaşa nihayet vermek için, o zamanın âdetine göre iki taraftan birer er seçilecek, döğüşecekler. Düşmanın şövalyesi kayb ederse, harpten vaz geçecekler, çekilecekler. Türk eri kayb ederse, Türkler siteyi terk edip başka yere göç edecekler. Elçi; cevabı beklemek için çekiliyor. Başbuğ, ihtiyarlar, çoban, halk; Kutlu Kayanın dibinde bu meseleyi heyecanla müzakere ediyorlar. Halk, bu gürültülü toplantıda «Son damla kanımızı da akıtacağız, döğüşe hazırız» deye bağrışıyorlar. Herkes döğüş isteyor. Çoban ortaya atılıyor, haykırıyor. Düşmanın seçeceği devle çoban döğüşecek, bu şerefli vazife çobanın kurultaydan yegâne dileğidir. Bey kızı da kurultayda, onun ümidi de çobanda. Kurultay çobanın arzusunu yerine getiriyor. Çoban seçiliyor. Heybetli bir manzara: kurultay aniçiyor. Başbuğ kılıcını çobana veriyor. Cevap düşman elçisne teblig ediliyor. Geniş bir meydanda; vur... ha!, vur ha! vur... ha! nidalarından sonra düşmanın seçtiği devle Türk eri çoban meydana fırlayorlar: Döğüş başlayor...

Çoban

Bey kızı ve arkadaşları konakta (İkinci perde).

Bey kızı; bedbin ihtiyara haykırıyor.
Düşmandan kim basarsa eşiğine bu evin.
Onu ben öldürürüm.. "seni de boğacağım.."

İkinci perde

Bey kızı konağında ıztıraplar içinde... Heyecanla

döğüşün neticesini bekleyor. Çoban kızı kıyafetine girip dağlarda dolaşırken gönlünü kaptırdığı delikanlı: Çoban, döğüşüyor. Gönül bağlanmasından daha yüksek yurt aşkiyle beyin kızı kıvranıyor. Birdenbire haykırıyor:

Türk kızının yokmudur yurda akacak kanı?

Çoban kızı ve Bey kızı rollerinde çok muvafak olan (Sabiha Fatk Hanım).

"Çoban,, ı yazan: Behçet Kemal.

Eğer yaralanırsa, kim saracak çobanı?...
Gurup gibi manzara; çiçek gibi süsmüyüz ?
Erkek doğmadık deye yurdumuza küsmüyüz!...

Döğüş yerinden ihtiyarlar geldikçe heyecanlı, üzüntülü bir sahne canlanıyor. Haberler bey kızını ve arkadaşlarını her dakika sarsıyor. Ya çoban kayb ederse.. Bey kızı hıçkırıklar içinde inleyor:

İsterim bu duygular, sel gibi şimdi taşsın,
Çobanımın kalbine dolsun; ona ulaşsın...
Hayat!... belki çobanın durmayor kalbinde kan,
Yaralandın mı çoban?... Yaşayor musun çoban?...

Bedbin ihtiyar savaş yerinden geliyor ümitsiz; savaşı anlatıyor; ümitle yaşayan bey kızı, bu baykuş gibi öten ihtiyara doğru yürüyor; fakat elleri yanlarına düşüyor, dudakları kımıldayor.

Ah... gecenin elleri yine her rengi sildi...
Artık ümit kesildi... artık ümit kesildi..

Bu sırada uzaktan davul sesleri işitiliyor. Gözler sevinçle parlayor. Bir zafer şarkısı yükseliyor. Yaşal.. sesleri arasında bey konağa geliyor. Bey kızı sevincinden çılgın gibi babasının boynuna sarılıyor. İmanlı ihtiyar haykırayor: Çoban ı anlatıyor:

O meçhul Türk gencidir, kimse bilmez nerdedir?
Yurt isteyince gelir..

Çoban halkın yaşa sesleri, candan alkışları arasında konağa giriyor... Bey kızı gömleğinden yırttığı parça ile çobanın kolundaki yarayı sarıyor. Kurultay; kahraman çobana beyin kızını vermek isteyor. Fakat çoban, gönlünü çelen o çoban kızını hatırlayor: Onun eşsiz ruhunu sevdim ben üç senedir diye çoban kızını anıyor. Yurt kaygısı çobanın gözlerini o kadar bürümüş ki, zırhlar içindeki beykızının o çoban kızı olduğunun farkında değil. Bey kızı gülümseyerek yavaş yavaş ilerleyor ve başındaki migferi ve zırhlarını çıkarırken hasretli bir sesle:

Demek o çoban kızı senin her şeyin çoban,
Kırdın sözünü bile demek ki beyin çoban?
Demek ki ona böyle bu kadar bağlısın sen...
Bilsen ah çoban... bilsen? bilsen, ah bilsen; bilsen...

Çoban haykırıyor: Çoban kızı. Ta kendisi... Çoban konaktan uzak yaşamak şartile bey kızı (Çoban kızı)ile dağların, kırların kucağında koşar. (*Perde kapanır*)

Anadoludaki bir Türk sitesinde geçen bu vakayı, Tarih bir mektepli kıza rüyasında canlandırır. Sahnede bu vaka cereyan ederken tarih, vakit vakit kızla konuşur; ibret alınacak yerleri genç kızın önüne serer, müphem yerleri aydınlatır. Tekrar perde açılınca; Gazi nin gençliğe hitabı ışıktan harflerle gönüllere dökülür: «Ey Türk genci, birinci vazifen Türk istik'alini, Türk cümhuriyetini ilelebet muhafaza etmektir.... Muhtaç olduğun kudret damarlarındaki asil kanda mevcuttur.»

Halk Evi Temsil komitesini tertib ettiği bir ziyafette...

Muhittin Doğan

Jacques Louis David in tablosu 1748-1815) *MUHİT in İlavesi*

Mme de RİCHEMOND ve KIZI

(Aslı Luvr dadır)

David in şöhreti tarihi tablolariyle kazanılmıştır, bu tabloların çoğu kadın tarihe aittir: "Horasların yemini" gibi. Onsekizinci asır klasisizminin peygamberi gibi zamanının san'at âlemine hükûmran olmuştur.

En eski Türk tarihine dair

Hindistan Mesopotamyası

Belucistanda Sumer medeniyetinin kız kardeşi
Beş bin sene eskiliğinde bir şehir:
Mohenjo - Daro

ŞİMDİYE kadar, yapılmış hafriyattan alınan neticelerden, Mesopotamyanın, hususiyle cenup kısmının en eski medeniyet beşiği olduğu bilinmişti. Fakat 1921 den sonra, ikinci bir Mesopotamya daha keşf olunmuştur: bu eski medeniyet mıntakası İndus ve Mihran nehirleri arasındadır; burada, Mohenjo - daro mevkiinde, 1928 de hitam bulan hafriyattan en az beş bin sene evvel inşa edilmiş büyük ve medeni bir şehrin harabeleri meydana çıkmıştır. Açılan şehrin tayyareden alınmış fotoğraf planı, büyüklüğü ve ehemiyeti hakkında bir fikir verir.

Bu hafriyatı idare eden Sir John Marşall a göre bu şehir milattan 3300 sene evvelinden 2700 senesine kadar yaşamıştır. Üç büyük cilt içinde bu âlim tarafından monografisi yazılan bu şehir Popmei ve Herkülanum gibi volkanik hadiselerle batmış değildir, İndus nehrinin getirdiği çamurlar altında kalmıştır. Bu çamurlardan ovada otuz kadem derinliğinde bir tabaka hasıl olduğu görülüyor. Şehir nehrin sürüklediği çamurlara karşı kendini müdafaa edememiş, ve hiç şüphesiz etrafındaki kavimlerin de taarruzlarına, tahrip ve yağmasına çok defa uğramıştır.

Mohenjo-daro da hafriyat yapılan sahanın tayyareden alınmış fotoğrafı; şehrin belli iki caddesini ve umumi planını gösterir. (Sir John Marşhall ın eserinden iktibas eden London News den).

Bu harabelerden büyük bir müze teşkil edecek kadar çok miktarda çıkarılan eşya arasında büyük bir ehemmiyeti haiz 1000 kadar mühür de vardır, fakat hiç biri üstuvane şeklinde değildir. (Bundan evvel Sumer hakkında yazdığımız makalelerde oranın şehirlerinde bulunan mühürlerin üstüvane şeklinde olduğu görülmüştür.)

Bununla beraber mühürlerin ve diğer eşyanın ayrı ayrı tetkikinden ve Ur (Sumer), Kiş (Akkat), Susa (Elam), Mısır, Kapadokya (Anadolu),ve Girit de keşf olunan benzerleriyle mukayesesinden gayet ehemmiyetli hakikatler alınmıştır.

- Mohenjo-daro da bulunan 1000 den fazla nühürden nümuneler; teşrihi tafsilatta sanat mükemelliyeti vardır; "hayvan şekillerinde Indus hakkâki Yunan sanatine tekaddüm edebilmişti". Bunlarda görülen piktograf lar (resimlerle yazı) okunmamıştır, fakat bu medeniyetin en eski Türk medeniyeti olarak bilinen Sumer medeuiyeti ile olan sıkı münasebet anlaşılmıştır.

Mühürler üzerinde kazılmış yazıları okumak için S. Langdon, ve Sidney Smith gibi mütahassıslar çalışmışlarsa da muvaffak olmamışlardır. Yazılar mıhi değildir, piktografik (yâni hiyeroğlifler gibi fikirleri resimle ifade eden) bir yazıdır. Fakat şekillerden bir mâna anlamak mümkün olmamıştır.

Ur da (Sumer) yapılan son hafriyatta bulunmuş mühürler; bunlardan üstte, ortada görülen yuvarlak mühür en büyük ehemmiyeti haizdir, çünkü Mohenjo-daro da bulunan mühürlerin üstündeki boğa resmi ve piktografların tastamam benzerleri bunda da vardır. Her iki nevi' mühürlerin tarihi (k. m. 2800-2700) olarak tespit edilmiştir. Aradaki büyük benzerliğin mukayesesi için, Mohenjo-daro mühürlerinden biri bunun altına konmuştur.

Bulunan eşya tasnif edilmiş, her sınıfı bir mütahassıs grupu tarafından tetkîk ve mukayese olunmuştur. Marşall üç ciltlik, muhteşem surette basılmış monografisine «Mohenjo-daro ve İndus medeniyeti» namı veriyor, çünkü bu şehir o medeniyetin yegâne eseri değildir, Himalaya eteklerinden kaynayan İndus nehrinin boylu boyunca sahillerine saçılmış bir çok eski şehirlerin mevcudiyeti tespit edilmiştir. Mohenjo-daro da bulunan mühürlerin benzerleri dört yüz mil ötede, Pencap da, Harapa mevkiinde de görülmüştür.

SUMERİN Ur şehrinde bulunan mühürlerin Sorgon devrinden evvel kullanıldığı (K. M. 2700) alimlerce kabul olunmuştu. Şimdi Hindistanda keşf olunan mühürlerin tarihi de K. M. 2800 olarak tespit ediliyor ki bu eskilikten ehemmiyetlerini anlamak mümkündür.

Resimlerini derc ettiğimiz mühürlerin üstünde Piktografik şekillerden başka bir de nefis bir san'atla kazılmış boğa resimleri vardır. Bu kabartmalar san'at tarihinin en eski eserlerinden biridir

geçmiştir. Mühürlerin ehemmiyeti son senede bir derece daha artmıştır, çünkü Ur şehrinde de bunlara benzer tek bir mühür keşf olunmuştur. Geçen yaz, kendisinden evvelce de bahs ettiğimiz L. Woolley tarafından idare olunan yeni bir hafriyatta yeni mezarlar bulunmuş ve ikinci sülaleye mensup bir mezarda, tarihi sağlam olarak K. M. 2800 deye tespit edilen bir tabakada bu söylediğimiz mühür keşf edilmiştir. Mühür yuvarlak ise de üzerinde, tıpkı Mohenjo daro mühürlerinde olduğu gibi, boğa resmi ve ideografik şekiller vardır. Bu tek mühür, kat'i olarak, iki memleket medeniyetleri arasında sıkı bir münasebetin mevcudiyetine delalet eder. Bunun için yeni keşiflerin en mühimmi ve en kiymetlisi bu mühür sayılmaktadır.

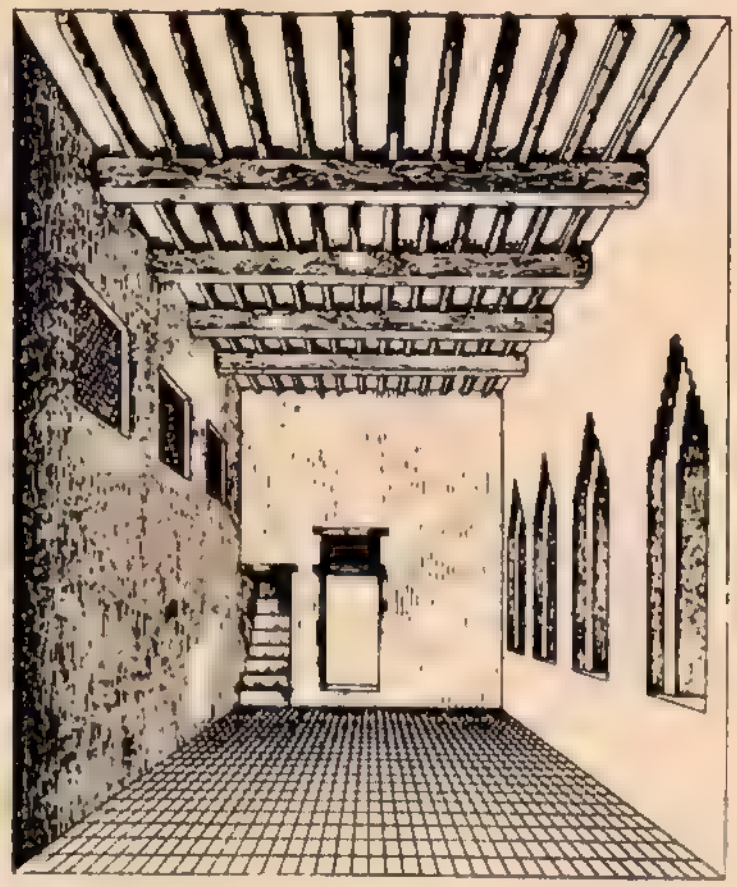

Mohenjo-daro evlerinden birinin içi: resim planı mevcut duvarlara göre yapılmıştır.

BÜYÜK ve muntazam şehirler yaratabilmiş olan bu muazzam medeniyetten ele geçen eserlerden biri de iki küçük heykeldir. Bunlar Mohenjodaro da değil Harapa da bulunmuştur. Sir John Marşall diyor ki: «Bu heykelleri gördüğüm zaman *tarihtenönce* olduklarına inanamadam. Onlardaki san'at ancak Yunan heykellerinde bulunur. Bunların mutlaka yanlışlıkla tarihten eski zann olunduklarına hükm ettim. Fakat ciddi bir tetkîk hiç bir hata yapılmadığını ispat etmiştir.»

Şehrin büyük hamamları, hukûmet binaları, mâbetleri ve ticaretgâh pazarları, 80 ve 60 kadem boy ve eninde, içi yüzden fazla taksimatlı büyük evleri vardı.

Umumi medeniyet îtibariyle Mohenjo-daro ile Ur medeniyetleri arasında büyük benzeyişler vardır. Delikli yuvarlak taşlar bulunmuştur ki cinsi bir ibadetin timsalleri gibi görünüyor. Woolley tarafından da Ur un Krallar mezarlığında bunların benzerleri bulunmuştu. Orada olduğu gibi burada da *falik* denilen cinsi-ibadetin teessüs etmiş olduğuna ve her iki tarafta mâbuda insandan kurban kesildiğine hükm edilmektedir.

Orta Asyanın Cenuba doğru tâkîb ettiği yol üzerinde keşf olunan bu eski medeniyet mıntakasının ehemmiyeti herkesçe anlaşılabilir. Orta Asyada başlayan araştırmalar neticelerini verdikten sonra hakîkî medeniyet menşei anlaşılacaktır.

Harappa da, bakır-taşı tabakasında bulunan kırmızı taştan bir heykel, omuzlardaki çukurlara ehemmiyet veriliyor.

Aynı heykelin diğer bir görünüşü.

Arkanın ince san'atı hakkında: "K. M. 4 üncü asırda bir yunan heykeltraşı böyle bir eserle iftihar edebilirdi" hükmü verilmiştir.

Dnyeper Elektrik İstasyonu

Sınai terakkî yolunda sarf olunan emekler

Eski acaibi - seb'a ya yeni yenilerini ilave ediyor.

Sovyet Rusyasının beş senelik bir iymar planını tahakkuk ettirmek için bütün kuvvetleriyle üç seneden beri çalışmakta olduğu malûmdur. Bu beş senelik planın başarmak istediğ büyük sınai işlerden biri Dnyeper nehri üzerinde kurulacak elektrik istasyonu ve yapılacak diğer yapılardır. 810000 beygir kuvveti yaratacrk olan bu elektrik istasiyonu eski acaibi-seb'adan daha acaip bir insan emeği eseri olacaktır. Buna dair Fransızca La Science et la Vie mecmuasında Jan Marşand imzasiyle çıkan mekaleden aşağıdaki malûmatı alıyoruz.

DNYPER nehri Baltık denizi ile Karadeniz arasında 1200 kilometre uzunluğunda, çok ehemmiyetli bir ticaret yoludur. Bu nehir ova içinde aktıktan sonra, denize dökülmesine 500 kilometre kalan, arızalı bir yatak tâkîb ederek sür'atli akıntılar husule getirir. Bu kısmın altmış beş kilometre kadar uzunluğu vardır. Bu arızalar sebebiyle, nehir aktarmasız gemi seferlerine müsait değildir. Çarlar hukûmeti zamanında, 150 seneden beri, nehir mühendisler tarafından tetkîk olunmakta idise de gemilerin aktarmasız sefer edebilmesi için yirmiden fazla proje yapılmış olmakla beraber, hiç biri tatbîk olunamamıştı. 20.000 nufuslu 40 kadar köy göç ettirilmek lazım geliyordu, toprak sahipleri olan asilzadeler o devirde bu teşebbüse mâni oluyorlardı. Şimdiki Sovyetler Rusyasında asilzadelerle beraber mâni de kalkmıştır.

Jozef Visarionoviç Cugaşvili (Stalin), Rus komunist fırkasının Umumi-kâtibi. Stalin 1879 da Gürcistanda doğmuştur; çok genç iken fırkaya girmiş ve çok defa tevkîf ve haps edilmiştir. Lenin in tavsiye ettiği **makinalaştırma** *programını en cesur ve faal bir şekilde tatbîk ettiren bu zattır. Bu sayede eski köylü (Mujik) Rusyası yerine beş senede modern sanayi ile mücehhez Sosyalist bir Cumhuriyetler Birliği doğmaktadır.*

Sovyetler burada nehrin bütün genişliğince 7.650 metre uzunluğunda bir set yaptırıyorlar. Bu set granit temeller üzerine betondan inşa ediliyor. 13 er metre aralıkla 46 istinat dıvarından ve 47 aralık dıvardan teşekkül etmektedir.

Bu cesim iş için 3.000.000 metre mikâbından fazla toprak kaldırılmış, 1.000.000 metre mikâbından fazla kaya dinamitle koparılmış, 1.000.000 metre mikâbından ziyade beton kullanılmıştır. 160.000 beygir kuvvetinde 400 dizel motörü çalışıyor. Bütün bu makinalar Amerikadan tedarik olunmüştur. Malzeme taşımaya elliden fazla lokomotif tahsis olunmuştur.

Set ile beraber nehrin sağ sahili üzerinde, dünyanın en büyük elektrik istasyonunun inşasına da başlanmıştır. Uzunluğu 231 metre, genişliği 21. 30 metre, yüksekliği 20 metredir. Fabrika dokuz gruptan teşekkül edecek ve her biri doksan bin beygir kuvvetinde olacaktır.

Dnyeper in sol sahilinde inşaatı ikmal edilen setlerden bir manzara

Hepsinin yaratacağı kudret 810.000 b. olacaktır.

Bu müthiş elektrik kuvveti, mürekkep bir şebeke vasıtasiyle, gayet geniş bir mıntakanın sanayiini işletecek, şebekenin bir halkası Donetz kömür mâdenleri havzasından geçecektir.

Kudreti yaratacak olan fabrikanın sekiz kilometre ötesinde, nehrin sol sahilinde, «Dnyeper sınai teşebbüsler kombinezonu» namı altında bir sıra fabrikalar da inşa olunmaktadır. Bu fabrikalar, senede, şu hasılatı verecek derecedelerdir:

150.000 ton alüminyum; 1.000 ton magnezyum; 1.200.000 ton kok; 1.000.000 ton font demiri; 160.000 ton çelik; 80.000 ton demir-manganez halitası; 21.000 ton silisli, kromlu, tugstenli demir halitaları; 50.000 ton muhtelif kimyevi mürekkebat; 15.000 ton kimyevi gübre.

Gemilerin aktarmasız seferini temin için, elektrik istasyonu karşısında, her biri 120 metre uzunluğunda üç cesim inşaat daha yapılacak, ve bunlar sayesinde gemiler kademeli olarak üç atlayışla seddin üst kısmından alt kısmına aşabilecektir, Böylece Dnyeper, bâzı kolları vasıtasiyle, Karadenizi Baltık denizine, bir gemi seferleri yolu olarak bağlayacaktır.

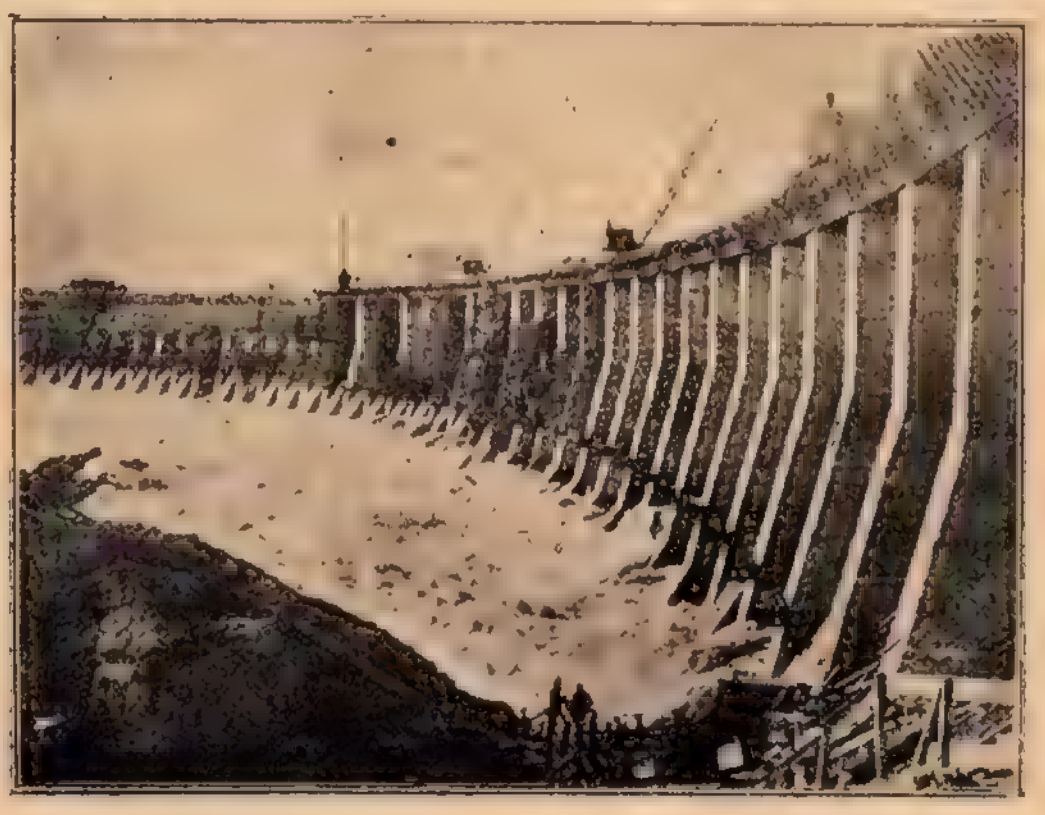

Sertlerin 1930'daki vaziyeti

Bu harikulade inşaat sayesinde Donetz havzasının kömürü sınai mıntakaya gidebilecek; yine bu sayede odun ve kereste şimalin ormanlık mıntakalarından cenuba az masrafla nakl olunacaktır; cenubun da petrolü, mâdenleri, buğdayı şimale gönderilebilecektir.

Düğümlenen Hülya

Yazan: MEBRURE SAMİ

Sekiz dokuz yaşlarında iken en hoşuma giden eğlencelerden biri de doktorluk oyunu idi.

Ne zaman annemin dikiş sepetini bulsam, hemen gözlüğünü alır, gözüme takar, koltuğuma da-çanta vazifesini gören-babamın koca sarı zarflarından birini sıkıştırır, kaşlarımı çatarak evin içinde dolaşır, güya vizitelerime giderdim.

Herkese her vasile ile: «Büyüyünce doktor olacağım ben!» derdim. Annem biraz baş ağrısından şikâyet edecek olsa hemen yukarda söylediğim kılıkta, ciddi bir yüzle yanına sokulur: «Anneciğim, dur seni ben bir muayene edeyim.» deyerek bileğini tutar, alnına avucumu dayar, diline bakar, sonra da koca sarı zarftan çıkardığım kâğıtlara başımı sallaya sallaya bir şeyler karalar; anneme-gülllaçların hapların, kaçar tane yemekten evel, kaçar tane yemekten sonra alınacağına kadar -öğütler verir durdurdum.

Bütün bu lafları, tavırları nerden öğrendiğimi onlar gibi kendim de pek kestirmezdim.

Bildiğim yalnız bir tek şey vardı, anneme sık sık göz yaşı döktüren bir aile acısı:

Çocukluğumun en seçilmez köşelerini araştırdığım zaman gözlerimin önünde sarı kıvır kıvır bir saç kümesi ile mine renginde kocaman tatlı bir çift çocuk gözü canlanır. Bu, benim minimini ablamdır. Bende ondan kalan yalnız bu iki güzel şey var.

Bu «ablayı» ben çok zaman, annemden dinlediğim masallardaki peri kızlariyle, altın saçlı sultanlarla karıştırır durdurdum.

Başındaki sırma tellerle gergef işleyen bilmem hangi masal perisini annem anlatırken, ben de kendi kendime hemen bu güzel hayale o dokuz gün içinde aramızdan yok olup giden ablacığımın yüzünü verirdim.

Uzun zaman ablamın öldüğünu benden saklamışlardı. Ama ben onun artık bir daha bize hiç dönmeyeceğini biliyordum. Bunu da nasıl sezdiğimi bugün bile pek kestiremeyorum. Yalnız o gözlüklü asık suratlı doktorun bu acıda çok fena bir rol oynadığını kesik kesik işittiğim sözlerden anlamıştım galiba.

O günden sonra da gönlümde kimseye açamadığım, anlatamadığım bir ezinti ile kendime büyük bir gaye bulmuştum.

Doktor olacak, ama çok çok kudretli bir doktor olacak, analara, babalara, kardeşlere bütün o acıları, yaraları açan, ismini mahiyetini bile pek anlayamadığım ölümle pençeleşecektim.

Yalnız ben doktorluğumu sade insanlara hasr etmekle kalmayor, evdeki sıska kediyi, kümesteki birkaç tavuğu, ekmekçinin küçük atını bile sırası geldikçe muayeneden çekinmeyordum.

Doktorlukla baytarlığın ayrı ayrı şeyler olduğunu bir türlü kafama sokamayordum.

Benim bu oyunlarıma gündüzleri ses çıkarmadan bakan annem, akşam olunca nedense titizlenir: «Babanı gelince üzme... Ona da boyuna doktor olacağım deme... O seni zıraatçi yapacak!» derdi.

Şaşkın şaşkın annemin yüzüne bakardım.

O da gözleri dalgın, sanki kendi kendine konuşuyormuş gibi anlatırdı:

— Seni zıraatçi yapacak... Çiftliğimizi sen idare edeceksin. Biz de babanla artık belimizi dayayacağız... Bilsen ne güzel, ne güzel bir çiftliğimiz olacak... İçinden akarsu geçecek... küçük tahta köprüleri, değirmeni, ahırları, ağaçları, çiçekleri, hayvanları olacak... Sabahları kendi elimle ben süt sağacağım... Koyunların, ineklerin çıngırakları ile uyanacağız... Bir çok tavuğumuz olacak... bahçedeki gibi üç tane değil... yüzlerce, yüzlerce tavuklar... Civciv yetiştireceğiz... Ekin ektireceğiz... Hele öyle çok kiraz ağaçlarımız olacak ki...

Şimdi şunları yazdığım sırada benim de sekiz yaşında bir kızım var... Benim de saçlarımın hemen hemen yarısına, kış kar borası ils inmiş... Düşünüyorum: Anneciğimin bunları söylerkenki güzel yüzünü, bulanan, nemlenen gözlerimin önünde yaşatıyorum...

Ne vecd... ne îmandı o!

Kırkbeş yaşını bulan o gümüş telli başın üzerinden birçok yılların yükünü birden silkip atan ne büyülü bir ümit nefesi idi o!

Evlendiklerinden beri yıllarca hep boş yere hayalini süsleyip genişlettikleri çifliklerinin kiraz ağaçlarını anlatırken, annem hâlâ, -45 yaşında bile-, kanatlarını çırpa çırpa ümit diyarına uçuyor, kendini eşiyle beraber çiçekli dalların altında görüyor, yüzüne bal ayın geçiren genç bir gelin penbeliği ve sevinci yayılıyordu.

Anneme, bir çok kadınlarda olduğu gibi analığı, eşliğini unutturmamıştı. Onun için, babam, çocuklarının yine de en sevgilisi idi. İkisi de hasta denilecek kadar hassas, romanesk insanlardı.

Babam bütün gayelerine rağmem sessiz, hattâ biraz ürkek, hulâsa ömrünce silik kalacak tabiatta yaratılmıştı.

Kurulu bir makine gibi sabahları hep aynı saatte kalkar, kalemine gider, hesaplarına, rakkamlarına gömülür; öğleyin, evimiz dairesinden uzak olduğu için ucuz bir aşçı dükkânında yemeğini yer, akşam da her vakitki saatinde dönerdi.

Sırtındaki elbiseler hiç yenilenmediği halde kirlen-

mez, eskimezdi. Bana dördüncü çift alındığı vakit onun kunduraları ancak ilk pençesini görürdü.

Kim bilir, kader onu üstüste evlat acılariyle vaktinden evvel o kadar bezdirip çökertmese, belini bükmeseydi belki de ilk günlerinden beri sarıldıkları o büyük gaye, o güzel çiftlik hülyası böyle sadece bir rûya kalmazdı.

İlk evlilik günlerinde ise gitmek, birbirlerinden saatlerce ayrı kalmak mecburiyeti bu hülyaya can verdiren ilk saik olmuştu.

Babam gözleri parlaya parlaya karısına:

— Bilirmisin bir çiftliğimiz olsa... eksek biçsek... seninle hep beraber olurduk.. böyle sabah vakti erken erken masa başına koşmak derdi kalmazdı.., demiş olacaktı.

O günden sonra da bu çiftlik lakırdısı, ömürlerinin bütün sıkıntılı taraflarını, yokluklarını oyalayan, uyuşturan bir teselli ve ümit kaynağı olmuştu.

Aldandıklarını bile bile kendilerini aldatmağı bir zevk edinmişlerdi.

Gölgeleri divara vuruyordu.

Kış geceleri, soba başında, babam yegâne eğlencesi tahta oymaları ile uğraşırken annem de ona muhayyel çifliklerinden bahs eder, nice hastalıklar, acılar, sıkıntılı günler, yokluklarla, içinden alına alına, bir türlü «birikemeyenleri» zihnen hesaplar, hâlâ sanki bu güzel rûyaya kavuşması mukadder gibi yeni yetişen bir kız hevesiyle:

— Şadi çifliğimiz olunca - inşallah - kanarya da yetiştiririz değilmi hele ? derdi.

Ondan sonra da, dışarda homurdayan rüzgârın alaycı ıslıklarını hiç duymadan güneşli harmanları, gölgelikli ağaçları, mırıltılı pınarları.. hele bu Aksaray daki kapanık yüzlü, kafesli eve hiç benzemeyen apaydınlık, tek katlı, ferah mutfaklı bembeyaz çiftlik evciğini süsleye süsleye anlatırdı.

Ben çok akşamlar uyku ile ağırlaşan gözlerimi bir ninni gibi sıvazlayan bu masalımsı hikâyelere, hülyalara rağmen yine de doktor olmak emelime dört elle sarılmaktan geri kalmazdım.

On üç yaşında Vefa lisesine, yaşça benden çok büyük çocukların arasına girdim.

Geceleri evde, başımı kitaplardan kaldıramaz, bütün gayretimle bir an evvel liseyi bitirip fakülteye geçmeği tasarlardım.

Bu arada evimizde hiç bir değişiklik olmamıştı, annem yine eskisi gibi duramadan didiniyor, pişiriyor, siliyor, süpürüyor, yamalıyor ve bütün bu yorgunlukların arasında yine de sık sık o aydınlık ümit diyarına kanat çırpacak vakti buluyordu.

Babam da sırtında hep o rengi yeşile çalan siyah paltosu ile kurulduğu kadar çalışıyor, kalemine gidip geliyordu.

Yalnız küçük Yaşar ın artık eskisi gibi dikiş sepetlerini karıştırıp gözünde gözlükle doktorluk oyununa kalkıştığı görülmeyordu.

O, kendisini bu güzel gayeye eriştirecek yolun, kitaplar arasından geçtiğini artık anlayacak kadar büyümüştü.

* * *

ON sekiz yaşında liseyi bitirdim. Tâtilde imtihanlara hazırlanıp tıbbiyeye gireceğimi babama da bir gün kat'iyetle söyledim.

Nedense çiftlik lakırdısını artık çoktandır benim yanımda etmeyorlardı...

Kararımı dinlerken gözleri dalgın, boynunu büktü:

— Peki, oğlum... mademki sen öyle isteyorsun. dedi.

Bilmem neden bu ses öyle içime dokundu ki dikkatli dikkatli babamın yüzüne baktım.

Gözleri dalmış, dıvardaki bir levhayı, iç çekişlerini hatırlatan bakışlarla okşayordu.

Bu, üzerinde yeşil sarı gölgelerin oynaştığı bir su

île tâ ötelerde, köprü gibi bir taş kemerin altından mavi dağların gözüktüğü küçücük, renkli bir resimdi.

Babamın yüzünde mânası anlaşılmaz acı bir gülümseme belirdi, tekrar:

— Mademki sen öyle isteyorsun.. peki! dedi.

***

İSEYİ yeni bitirmiş olmanın verdiği yorgunluğu hiç düşünmeden gündüzleri ben yine eskisi gibi durmadan çalışıyor, kara yüzlü evimizin çatı arasındaki küçük odasına çıkıyor, pencereleri ardına kadar açıp ara sıra uzaklarda çelik gibi parlayan Marmara ya, sanki bana biraz serinlik gönderebilirmiş gibi hasretle bakarak çalışıyordum.

Yegâne eğlencem akşamları parkın tenha köşelerinde dolaşmak veya bâzı geceler beyoğluna çıkıp sinemaya gitmekti.

Mektepler kapanalı iki ay kadar olmuştu ki bir akşam babam elinde pek büyük yassı bir paketle girdi, annemin gözlerindeki merakı yatıştırmadan paketini götürdü, yatak odalarında bir yere sakladı.

Sofrada da annemin bardağına su korken yavaşça:

— Otuzuncu yılımız... Sana ne getirdiğimi yemekten sonra göreceksin, dedi.

Ellerine dikkat ettim, tıpkı annemin dudakları gibi titreyordu.

Yemeği yer yemez sokağa çıktığım halde, tramvay durağında bir müddet düşündüm. Canım ne bir yere ne de bir arkadaşa gitmek isteyordu...

Biraz yürümeğe niyetlendim.. Başımın ağrısından mı, havanın bunaltısındanmı nedir, pek de farkında olmadan evimizin yolunu tuttuğumu gördüm.

Geç gelirim deye anahtarı almıştım. Usulca kapıyı açtım, taşlığa girdim. İlk duyduğum şey annemin hıçkırıkları oldu.Ama öyle hıçkırıklar ki, kederdenmi yoksa sevinçtenmi koptukları pek belli değil.

Yavaşça merdiven başına geldim.. İkisi de sofada, yemek yediğimiz masanın önünde olacaklardı. Gölgeleri dıvara vuruyordu.

Bir iki basamak çıktım.. artık onları görüyordum. Babamın arkası merdivene dönüktü; annem de yanında, masaya eğilmiş, bir eliyle de babamın kolunu okşayordu.

Babam:

— Tam 16 aydır sana bunu hazırlamak için öğle paydoslarının bir buçuk saatini de kalemde geçiriyordum.. diyordu. Otuz sene oldu.. «onu» alamadım.. Hem artık sana o güzel rûyanı yaşatamayacağımı eyice anladım.. Düşündüm... Düşündüm... Otuzuncu yılımızın dönüm gecesinde o zavallı hülyacığımızın hiç olmazsa tahtadan, oymadan, kâğıttan yapılma bir gölgesini getirdim... Bak istediklerinin hiç birini unutmadım.. Evimizi görüyormusun? Dıvarına dolanan sarı yabani gülleri bile eksik değil.. Burası da kümeslerin, ahırların tarafı.. Ağıldan kafasını çıkaran alnı benekli beyaz ineği gördün mü? Onu bulmak için kaç oyuncakçı dükkânı gezdim, bilsen... Şunlara bak.. kirazların işte! Bu da suyumuz... akar suyumuz.. İçinde balıkları bile eksik değil... Gördünmü onlar da kayalar.. Hani balıkların geçerken çarpıp taklak attıkları küçük kayalar.. ama asıl şunlara bak.. leylaklarına...

Hayretle, nefesimi tuta tuta, çocuklaşan bu zavallı iki ihtiyarcığı dinleyordum.

Annem korka korka elini önündeki şeylere sürüyor:

— Perdesi de var... Camının önünde saksıları bile var.. Nasıl yaptın? Bütün bunları nasıl yaptın?.. deye ağlyarak kocasının yüzüne bakıyordu. Babam da titreye titreye başını onun göğsüne dayadı, gözlerini sakladı..

O zaman annem, bağrına kapanan bu ak saçlı başı okşayarak, bir masal anlatır gibi tatlı bir sesle, açık gözlerle, içimi sızlatan bir rûyaya daldı:

—Bak Şadi.. Yeni evliyiz işte.. Daha evlat acılariyle gönlümüzün parçalanmadığı ışıklı günlerdeyiz.. İşte evin kapısı... Sırtımda kocaman güllü bir basma entari var... Hani şimdiki kızların köylü entarileri gibi kolları büzmeli... Saçlarım simsiyah.. Yüzüm buruşuksuz.. Yanımda da sen... Kirazlar çiçek açmış.. Leylaklarım, beyaz, mor, kırmızımtırak leylaklarım mis gibi.. yerler papatya içinde.. Sen de eskisi gibi dinçsin.. Göğsün kabarık.. Saçların dalga dalga... Seninle el ele mektep kaçkınları gibi koşuyoruz.. Kuşlar gibi.. Kelebekler gibi.. Bahar gibi..

***

Annemin sesi yavaş yavaş içlene içlene söndü. Artık ben hiç bir şey daymayordum. Gözlerim, yüzünden yaşlar akan bu ak saçlı güzel başta takılı, kendimden geçmiş, onlarla beraber birçok yılların gerisine dönmüş gibi titreyordum.

Ne kadar sonra tekrar sokağa çıktım, ne kadar zaman karanlıklarda dolaştım, bilmeyorum.

Geç vakît eve döndüğümde kararımı vermiştim.

Zorla, sabaha karşı biraz dalabildim. Uyandıktan sonra da hemen annemin yanına indim. Babamı biraz evvel selametlemiş, çayım soğumasın deye, ibriği tekrar ateşe koymağa mutapağa inmişti. Usulca yanına sokuldum. Sekiz yaşımdan beri benimle beraber büyüyen emelimden ayrılmanın verdiği acı ile göz yaşlarımı tuta tuta, fısıltıyı andıran bir çocuk sesiyle:

— Anne.. ben.. doktor olmayacağım.. vazgeçtim... Ağlama artık. Mektepler açılır açılmaz Halkalı ya girece-

ğim... Sana babamın, oymalar, tahtalar, oyuncaklarla yaptığı o güzel çiftliğin sahicisini alacağım.. Ağlama artık, emi anneciğim! dedim.

***

Sokakta rasladığım yakası kırmızı kadifelilerin içimi isimsiz bir esefle sık sık sızlatışına rağmen Halkalı da da büyük bir gayretle çalışarak hep sınıfları birincilikle geçtim. Çiftlik rûyası Aksaray daki kara yüzlü evi şimdi artık daha tatlı ışıklarla aydınlatıyordu. Hafta başıları eve geldiğimde konuşulan hemen daima önümüzdeki bu güzel günler olurdu.

İki eşsiz ihtiyarcığımı her hafta biraz daha yıpranmış, biraz daha yorgun ve mecalsiz gördükçe bende de mektebi bir an evvel bitirmek isteği büsbütün artar dururdu.

Yalnız benim bütün gayretime, bütün azmime rağmen kaderin yazısını bozmak kabil olmadı.

Son sınıfı bitirmek üzere idim ki babam kuvvetli bir gripe tutuldu, anneme bulaştırdı; ikisininki de zatürreeye çevirdi ve otuz dört senelik müşterek ömürlerinin en büyük duasını kabul eden Allah onları ayırmadan onar saat fasıla ile aynı günde yanına çağırdı.

Anacığım, babamın onaltı ayda bin bir emekle yaptığı küçük çiftliğin sahicisine kavuşamadan gözlerini yummuştu!

***

ARADAN çok çok yıllar geçti... Nice zahmetler meşakkatlerden sonra onların o eski rûyaları artık hakîkat oldu. Bugün şunları yazarken odamın bir köşesinde, büyük cam mahfazası içinde duran «çiftliklerine» bakıyorum. Babama onaltı ay, öğlelerini peynir ekmekle geçirten bu oyuncak çiftliğe bakıyorum.

Alnı benekli ineğin bile sahicisini aldım. Onların yıllarca hasretini çektikleri şeylerin hepisini yaptım. Bağın bir köşesi annemin leylaklariyle dolu... Kameryeye babamın sevdiği hanım ellerinden sardırdım.

Hepisini, hepsini tıpkı istedikleri gibi yaptım... Sanki hep onlara hazırlanıyorumuşum gibi çalıştım, çabaladım, uğraştım.

Bugün, bütün beklediklerinden, umduklarından fazla olarak, her şeyde bana eş bir yoldaşım, sekiz yaşında da bir Nur um var.

Birden kızım elini alnıma götürdü.

Küçük evimin, bağımın her köşesinde de, eminim, o zavallı aziz ihtiyarlarımın bir gülümseyişi, okşayışı dolaşıyor...

Dün Nur la gezerken bir aralık yine başım döndü, kalbim tuttu, hemen çimenlere oturuverdim.

Birden kızım elini alnıma götürdü, bir kolu ile de boynuma sarılarak, gözleri büyüye büyüye, çok çok yılların ardından gelen bir sada aksi gibi:

— Babacığım sen korkma... Ben büyüyünce doktor olacağım... Görürsün bak, seni nasıl çabucak eyi edeceğim! dedi.

NUFUS VE HAYAT MESELESİ

Medeni Dünyada İnsanın Vasati Ömrü Uzayor

Bu Hadiseden Ne gibi Meseleler Doğuyor?

ÖMRÜN üzaması ve doğumların çoğalması içtimai meselelerin en mühimlerindendir, öyle ki İngiltere Cemiyeti - Akvamda fazla nufuslu bir dünya tehlikesinin tetkikini ileri sürmüştür.

Neşr olunmuş istatistiklere göre, medeni memleketlerde, kırkbeş elli sene zarfında vasati ömrün uzaması şu nispetleri göstermiştir:

	1880 de	1925 de
Danimarkada	45 sene	60. 5 sene
Hollandada	40.5 „	59 „
İsveçte	47 „	58 „
Amerikada (beyaz ırk)	43 „	58 „
İngilterede	42.5 „	57 „
Norveçte	41 „	56 „
Almanyada	36.5 „	56 „
Belçikada	42 „	54 „
Fransada	41 „	52 „
İtalyada	35 „	51 „

Yarım asır zarfındaki bu ömür uzaması çok mühimdir, Orta-Çağa nispeten ise dehşetli bir fark göze çarpar. Amerikada çıkan Herald Tribune Magazine de okuduğumuz bir makalede o asırlarda vasati ömür 20-25 yaş olarak tespit edilmektedir. Muharrir bunu zikr ettikten sonra: «Şimdiki halde Hindistanda vaziyet böyledir» diyor. Bundan kızların yedi yaşında evlendirildiği bu fazla nufuslu ve bakımsız müstemlekede vasati ömrün bu derece aşağı olduğunu öğreniyoruz.

Vasati ömrün uzaması çocuklarda ve büyüklerde sıhhatin muhafazası için alınabilen tedbirler ve hastalıkların tedavisi için elde edilen çareler sayesinde têmin olunmuştur. Mesela 1900 de Amerikada 1.000.000 nufusta her türlü sebeplerden 17.195 kişi ölürken 1929 da ancak 12.343 kişi ölmüştür. Bu suretle 30 sene içinde 1.000.000 nufusta senevi beş bin kişilik bir tasarruf husule gelmiştir. Yalnız bu sayede 30 sene evelsine nispetle Amerikanın nufusu senede altı yüz bin kişi artmaktadır. Çünkü bu 30 senede tifo, kızıl, verem ve daha birçok hastalıklar daha eyi tedavi ediliyor. Fakat çocuklukta ve gençlikte tedavi ve sakınma sayesinde insan hayatı bu gibi hastalıklardan muhafaza edilmeğe mukabil orta yaşlı insanlarda teredi hastalıkları denilen kalb rahatsızlığı, kanser, diyabet (şeker hastalığı), felç v.s. çoğalmıştır. 1900 de bu hastalıklardan 1.000.000 nufusta 640 kişi ölmekte iken 1929 da 960 kişinin öldüğü görülmüştür. Demek oluyor ki fennî ve içtimai terekkî insanları tereddi hastalıklarının musallat olduğu yaşa kadar getirebiliyor ve bu yaşta yeni bir mücadele başlayor. Fen, şimdiki halde, bu tereddi hastalıklarının mücadelesiyle uğraşıyor. Eskiden veba, tâun, kolera, kızıl, kuşpalazı, çiçek.. salgınları müthiş tahribat yapardı; fen bunlarla başa çıkmıştır, elbette tereddi hastalıkları ile de başa çıkacaktır.

Şimdiki halde, muhtelif yaşlara erişebilen insanların muhtemel ömürleri şu nispetlerde hesap olunmaktadır:

Yaşı	*Zam olunacak seneler*
yeni doğan çocuk	58
1	60
3	59
5	57
7	56
12	51
22	43
32	34

42	26
52	19
62	13
72	8
82	4
92	2.5
102	1.5

Bu cetvel en eyi hıfzı-sıhhat şeraitine riayet olunan memleketlere göre tanzim edilmiştir.

***

HASTALIKLARLA mücadele ve zafer çok güzel bir şeydir, fakat diğer trraftan da nufus çokluğu insanları düşündürüyor. Avrupa kıt'asının altı asır evvelki nufusu ancak yüz milyondu; on dokuzuncu asrın başlarında, yâni beş yüz senede, bu nufus ancak bir misli artarak iki yüz milyon olabilmişti; ondan sonra bir asırda bir misli daha artarak bugün dört yüz milyonu geçmiş bulunmaktadır. Bu artma nispeti devam edecek olursa fazla nufuslu memleketler dünyada büyük bir meselenin mevzuunu teşkil edeceklerdir. Şimdiden bu meselenin iki görünüş altında halli aranmaktadır;

1) Nufusu pek yavaş artan veya durgun bir halde olan memleketlerde hukûmetten bir çok hizmetler ve yardımlar isteniyor: üç ve dört çocuklu ailelere muavenet; hastahaneleri, dispanserleri, doğum ve çocuk bakımı yerlerini çoğaltmak; hıfzısıhhat ve çocuk bakımı usullerini herkese öğretmek için teşkilat; parasız doktor muayenesi ve ilaç; parasız çocuk gıdaları.. vs.

İtalyanın dehşetli nufus çoğalmasına karşı durgun nufuslu bir memleket halinde kalan Fransanın telaşı günden güne artmaktadır. Fikrimizce bizim de sıhhat ve nufus meselesinde meykîimiz Fransanınkine benzer. Meşhur Maltus Osmanlı imparatorluğunun nufusunu durgun buluyor ve hadiseyi vergi sistemine atf ediyor. Vergi sistemlerinin nufus üzerine tesirleri büyüktür. Çünkü gıda ve bakım arttığı ve eyileştiği derecede nufus ürer ve ırk ıslah olur.

2) Nufusu fazla ve yüksek nispetlerde artan memleketlerde bu artmanın tanzimi ve ırkın ıslahı düşünülüyor. Bu manzaranın garip bir cilvesi vardır: fazla doğumlar zengin ve kültürlü ailelerden ziyade fakîr ve tahsilsiz ailelerde görülüyör. Bu çocuklardan millî istihsale ve millî müdafaaya yaramaz insanlar yetişiyor. Bunun için sayıya değil, kaliteye ehemmiyet vermek lüzumu anlaşılıyor. İçtimai muavenet sağlam ve kültürlü fertlerin yetişmesine sarf edilmek; zaif, kusurlu püsürlü fertlerin doğmamasına çalışmak lazım geliyor. Fena hastalıklardan; alkolizmden ve diğer milletlerden cinsi bozulmuş kimselere doğurmak ve doğurtmak müsaadesi ve imkânı verilmemelidir, deniliyor. Sağlam, gürbüz fertlerden teşekkül etmiş ailelere ancak üç veya dört çocuk yetiştirmek için lazım gelen yardımlar têmin olunmalıdır, fikri ileri sürülüyor. Kalitesi ve cinsi en yüksek fertler yetiştirmek bugünün en mühim içtimai meselelerindendir. Buna *"eugenik"* meselesi namı veriliyor. Bu mesele ile muhtelif memleketlerde: Hollandada, Avusturyada, Belçikada, İtalya ve Almanyada şimdiden ciddiyetle iştigal olunmaktadır. İsviçrede ise tatbikatta çok ileri varılmıştır: *tâkîm* (kısırlaştırma) bile tervîç ve tatbîk ediliyor.

Fransızca Le Mois mecmûasında bu meseleye dair Ernest Kahn ın bir makalesi tahlil edildikten sonra şu mülahaza beyan ediliyor:

«Avrupanın istîkbali günden güne bu nufus meselesine daha sıkı bağlanmaktadır. Vasati ömrün artmasına içtimai bir ehemmiyet verilemez. Meselenin en mühim ciheti Avrupanın tâ temelinden gençleşmesi ve gürbüzleşmesidir.»

Sinir Hastalıkları Mutahassısı

Dr. CAHİT CEVAT

Hastalarını *her gün saat 14 den 18 e kadar Laleli* de *Şair Haşmet sokağı 27 numaradaki* muayenehanesinde kabul eder.

Salı günleri meccanen

İKTİSADİ MUSAHABE

Dünya Buhranına Karşı

Tedbirler

BENİ ziyarete gelen bir arkadaşım lakırdıyı iktisadi buhrana getirerek dedi ki:

—Zamanımızın geçirdiği iktisadi buhran anlaşılmaz, acayip bir hadisedir. Buna *"Bolluk içinde kıtlık buhranı"* ismi verilse doğru olur:

Buğday, et, yağ, meyva... bol, insanlar karınlarını doyuramayor;

Pamuk, yün, ipek... bol, insanlar giyecek elbise bulamayor;

Tuğla, çimento, kireç... bol, herkes için rahat rahat oturacak ev yok;

Araba, tramvay, vapur. çok, fakat insan istediği gibi seyahat edemeyor. Eşya depolarda, mağazalarda, oldukları yerde yığılı durmağa, insanlar ihtiyaçlar içinde kıvranmağa mahkûm. Niçin? Bu sırrı bana açabilirmisiniz?

— Çünkü, dedim, insanlarda eşyayı satın alacak para yok.

— Canım, bütün dünyada kullanılan para devletlerin, bankaların bastığı bir takım kâğıtlardır; bunları çoğaltmak mümkün değilmidir?

— Hayır, çünkü kâğıt paralara karşılık lazımdır. Bu karşılığa bankacılar "kuvertür" deye isim veriyorlar. Bu karşılığın mümkün olduğu kadar "altın„ denilen sarı mâdenden olması bankacıların değişmek bilmeyen bir kaidesidir.

— Ya o sarı mâden nerdedir?

— Binlerle seneden beri topraktan çıkarılan altın yığınlarımımı soruyorsunuz? Onlar da bâzı devlet haznelerinde ve bâzı banka mahzenlerinde yatıyor. Dünyadaki altının üçte ikisi iki memlekette, Fransa ile Amerikada birikmiştir; diğer memleketlerin hepsinde ancak üçte biri kadarı dağılmış bulunmaktadır. Her devletin haznesinde ve her millî bankanın mahzeninde bu sarı mâdenden luzumu kadar bulunmadığı müddetçe eski

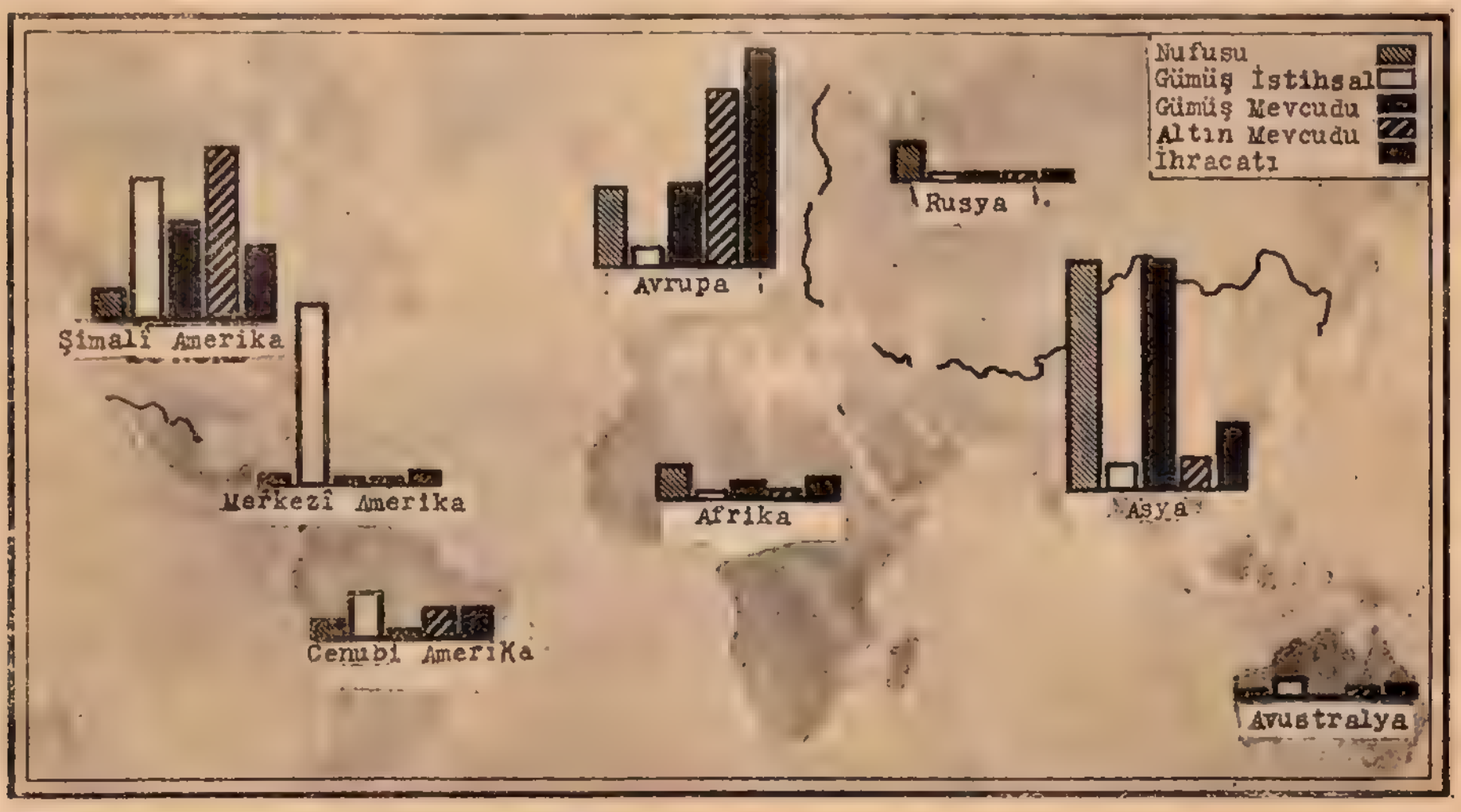

Bütün dünya memleketlerinin 1929 da altın ve gümüş istihsalatını, stoklarını ve ihracatını gösteren bir grafik.

an'aneye esir olan bankacılar kâğıt paraların çoğaltılmasına imkân görmeyorlar.

— Altını biriktirmiş olan o iki memlekette olsun ehali müreffeh olsaydı bari.

— Ne gezer, azizim. Altın biriktirmenin neticesi hiç de halka refah vermek değildir. Çünkü haznelerde ve mahzenlerde yığılı duran altına mukabil basılarak kasalarda saklanılan kâğıt paralar fert fert halkın ceplerine geçmedikçe eşya satın alınmaz ve kullanılamaz. Bu paralar fertlerin ceplerine bir emek hakkı olarak geçebilir. Halbuki işler durmuş, hazırlanmış olan şeyler satılamayor ve satılmadığı için yeniden yeni şeyler yapmak için çalışmaya imkân kalmayor ki herkes emeğine mukabil para alsın ve muhtaç olduğu şeyleri satın alabilsin.

— Dedim ya, acayip bir hal. Fakat benim anlayabildiğim şu: ne yapıp yapıp ihtiyaç sahiplerinin eline mümkün olduğu kadar para, çok para geçebilmek için bir yol bulmalı, onlar da o paralarla eşya satın alabilmeli ki mevcut mallar sürülsün, yenileri hazırlanmak için herkes tekrar çalışmağa başlayabilsin. İşlerin tekrar açılmasiyle buhran zail olsun. Buna iktisatçılar bir çare bulamayorlarmı?

— Buluyorlar, buldukları başlıca üç çare vardır:

İstediğimiz şeyleri satın almak için kullanılan kâğıt paraların karşılığı yalnız altın olmamalıdır, diyorlar. Esasen şimdiye kadar da bütün devletler ve bankalar tarafından basılan kâğıt paraların ve banknotların da tam karşılığı altın değildi. Muharebeden evvel her nevi ticari muamelelerde kullanılan kâğıt paraların ve diğer itibarların ancak onda birine altın karşılık (kuvertür) gösterilebiliyordu. Şimdi ise altın karşılık çoğalmış ise de bütün dünyada cereyan eden ticari muamelelerin ancak dörtte biri raddesine gelmiştir. Demek ki bütün alım satım muameleleri altın ile ödenebilmek için dünyada mevcut altının dört misline ihtiyaç olurdu. Bu halde ticaretin dörtte üçü, şimdi dahi altın ile değil muhtelif itibarlarla cereyan eder. Mevcut altın başlıca iki memleketin hazne ve mahzenlerinde toplandığı için başka memleketlerin ticari muameleleri en ziyade itibara kalmıştır. Altını çok memleketler altını olmayan memleketlere bu itibarları vermezlerse onlar da o zengin ve müterekkî memleketlerden çok şey satın alamaz, nitekim alamyaor da; her iki tarafta bugün olduğu gibi işler durur. Bundan sonrası ne olacak, istatistikçiler hesab etmişler ki dünyada ticari muameleler (nufus ve istihlakin çoğalması sebebiyle) yüzde üç arttığı halde topraktan çıkarılan altın yalnız yüzde iki kadar artmıştır. Fakat altın mâdeni işlerinde mühendisler gittikçe topirak içindeki altının azaldığına kanidir; öyle ki on sene sonra, 1942 ye kadar, müthiş bir altın kıtlığı husule gelecektir; en zengin memleketler bile karşılık göstermek için satın alacak altın bulamayacak. Bu halde, ister istemez, ticari muamelelerin en geniş kaidesi altına değil eşyaya edilecek *itibar* olabilir. İşte itibar eşyasının çoğaltılması ve bunlara mukabil bankalardan kâğıt paralar alınabilmesi, yâni ticaret eşyasının kolaylıkla paraya tahvil edilebilmesi isteniliyor.

— Sizi eyi anladımsa iktisatçılar şunu demek isteyorlar: bir memlekette, mesela Türkiyede, altınla karşılığı gösterilmiş çok para yok ama bol bol tütün, fındık, incir, üzüm... var. Diğer taraftansa Türklerin kâğada, cama, kamyona, elektrik aletlerine, her nevi cihaz ve makinalara, petrola, benzine.. bu eşyayi satan memleketlerin de Türkiyede yetişen zirai mahsüllere ve bâzı yarı veya tam mâmûlata ihtiyacı var. O halde Türkiyenin çıkardığı şeylere para gibi itibar etmeli, bu itibar bir nevi kâğıt paralarla tespit olunmalı ve bu kâğıtlarla istenilen eşya hariçteki pazarlardan satın alınabilmeli. Düşünülen çare bumudur?

— Evet, tesavvur olunan çarelerden biri budur. Hattâ bütün sınai mamullerin ve zirai mahsullerin beynelmilel bir bankanın çıkaracağı paralarla itibarı tespit edilmek fikri de vardır. Borsaların her günkü piyasasına göre, o kâğıt paraların kiymeti tâyin edilsin, ve alım satım muameleleri yürütülsün. Beynelmilel ticaret böyle, yine beynelmilel bir banka vasıtasiyle ve millî ofislerle tanzim olunsun.

— Bu ticaret nasıl tanzim edilecek?

— Misal olarak meseleyi bize göre izah edeyim: bizim tüccarlarımız millî paralarımzla çiftçilerimizin yetiştirdiği mahsulleri ve diğer her nevi ihracat mallarını toplayacak; ambarlarında beynelmilel bankanın kabul ettiği numunelere (standartlara) göre kısım kısım ayırtacak, muayyen boyda çuvallara koydurtacak, balyalatacak, beynelmilel bankanın ambarlarında - millî ofis vasıtasiyle -teslim edecek ve günün borsa ve piyasasına göre beynel-

(Devamı 79 uncu sahifede)

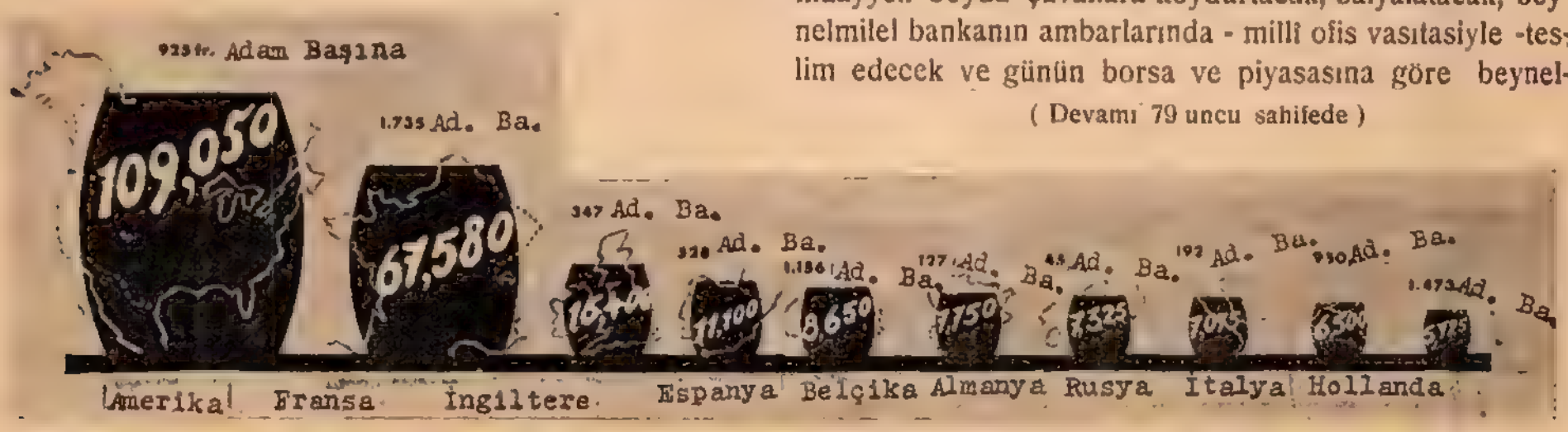

Başlıca milletlerde milyon frank olarak altın mevcudunu ve nufus başına miktarını gösteren grafik (1932 de)

Kadora Dağlarının Çocuğu

Meşhur adamların çocukluk hikâyelerinden

Yazan: Katherine Dunlap Cather *İngilizceden tercüme eden Y. K.*

OĞLANIN gözleri kucağını dolduran çiçeklerin göbekleri kadar kara idi, ve bu gözler beyaz dağ yolunda muhteşem bir küheylan üstünde giden süvariye sıcak bir arzu ile bakıyordu.

"Düşün, Katerina," deye seslendi, "ne bahiyar adam: harikulade, şehire gidiyor."

Katerina anlamamış gibi kardeşine baktı, cenuba giden yol boyunca bir dağ kızı için hakîkaten fazla büyük şehirler vardı, fakat bunların hiç birini harikulade sayacak sebep görmeyordu.

"Hangi harikulade şehirden bahs ediyorsun Tiziyano?"

Çocuk hayretle sordu:

"Nasıl, anlayamadınmı? Sen Mark ın büyük şehri Venedik ten başka harikulade şehir mi vardır."

Fakat bu isim de kara gözlü Katerina ya bir heyecan vermeyordu. Kardeşinin büyüğu olan ve kendini hülyalara hiç kaptırmayan Katerina şehirde korkunç şeyler vukua geldiğini, hattâ insanların bâzan aç kaldıklarını işitmişti. Dağlarında kâfi yiyecek vardı, ve kimse çok çok zengin değilse de çok çok fakîr olan da yoktu. Bunu düşünen genç kız omuz salladı. "Venedik olsun hangi şehir olursa olsun, dedi, bunun harikuladeliğini anlamam. Dokumacı Graziyano orada bulunmuştu da bizim Kadora nın yarısı kadar bile güzel olmadığını söyleyor. Orada dağlar yok, kır çiçeklerinin yetiştiği çimenler yok. Dolomit vadilerinden usanç mı getirdin, Tiziyano?"

Çocuk ciddiyet ve hararetle cevap vardi:

"Hayır. Fakat şehirde san'atkârlar var, ve ben oraya gidebilsem, Bellini nin yanında çalışabilirdim, kalbimdeki güzel şeylerin resmini yapardım."

Oğlanın gözleri çiçeklerin göbeği kadar siyahtı...

Katerina pratik bir köylü kızı idi, birinin kâfi yiyeceği olursa halinden memnun kalması lazım geldiğine kanaati vardı. Biraz sabrı tükenmiş, biraz azarlayıcı bir sesle karşılık verdi:

"Resim yapmaktan ve kimsenin görmediği şeyleri görmekten fazla bahs ediyorsun sen; artık köylüler bile farkına varmışlar, senin bir şeye yaramaz bir hülyacı olduğunu söyleyorlar. Bunun için babamız seni kunduracı Luigi nin yanına çırak vermeyi düşünüyor; çünkü bu hülyacılığınla sana başka bir san'at öğretemeyeceğinden mêyus oluyor. Sana söyleyeyimmi, Tiziyano; dünyada düşünecek resimden başka çok şeyler var."

Tiziyano başını salladı, fakat cevap vermedi. Onun için resimden daha mühim hiç bir şey yoktu ve geceleri herkes uyurken, o, kendini resim tahsiline göndermeğe babasını nasıl kandıracağını düşünürdü.

Dıvarlara, yerlere, rasgele her kömürle bir takım şeyler çizerdi; hattâ köyün papazı bu çizgilere bakmışlı da onları beğenmişti. Fakat çocuğun bu istîdadına fazla ehemmiyet veren olmayordu. Kadora nın başka çocuklarından da böyle resimler çizenler azmı idi, sanki? Fakat hiç biri Venedik e gidip ressamlık tahsiline kalkışmayordu.

Aşağıdan bir ıslık işitildi, kardeşleri Francesko

acele etmelerini ihtar ediyordu. Hepsi tezlikle köyün yolunu tuttular.

İtalya dağlarının ıtır kokulu temmuz günlerinden biri idi, münbit Dolomit vadileri renk renk çiçeklerle örtülmüştü. Ertesi gün için köyde çiçek bayramı hazırlığı görülüyordu.

Öğleden sonrayı çiçek toplamakla geçirmişlerdi, ve şimdi batan güneş tepeleri kızıl renge boyarken, kucakları çiçek dolu, köyün umumi eğlencesine yardım hisselerini götürüyorlardı.

Birkaç dakîka sonra, köyün gazinosunu çelenkler, girlandarlarla süsleyen bütün gençlere kavuştular. O zaman Kadora nın Pieve köyü medeni merkezlerden uzaktı ve buranın köylüleri, çiçek bayramında, Venediklilerin Karnavallarda eğlendiği kadar eğlenirlerdi.

Şarkılar arasında umumi muhavereler de oluyordu. Kızlardan biri şöyle bir sual fırlatmıştı:

"Biliyormu s u - unz, çocuklar, değirmencinin oğlu Salvator heykeltraşlık öğrenmek için Venedik e gidiyormuş.

Mevzua herkes karıştı:

— Bu heves de değirmencilere nereden geliyormuş?

— Ee, insan zengin olunca necabet hırsı da kendiliğinden doğar.

— Oğlana demişler ki, bir san'atkâr olursan seni büyüklerden biri, belki de Doge nin kendisi seni himayesine alır; Rütbe, nişan verir... O da artık hevesledikçe heveslenmis...

Köylüler çocuğun beklediği binaya doğru yürüdüler..

— Fenamı, a canım, büyük bir san'atkâr olursa bizim Kadora da onunla iftihar eder...

— Çalıştıktan sonra neye olmasın? Paraları var, tahsil masraflarına katlanabilirler, oğlana eyi bir üstat tutabilirler... Ama paraları olmasa, çocuğu bir hocanın yanına veremezler... Tabii bir şey olmaz...

Katerina da söze karıştı:

"Ben de Tiziyano ya böyle söyleyorum: sen ressamlıktan bahs ediyorsun ama, baban zengin değil; nafile hevesleniyorsun; senin için en eyi iş kunduracı Luigi nin yanına çırak girmektir."

Tiziyano nun ressamlık hevesi haberi bir alay kahkaha ile karşılandı: "Şu Tiziyano da ne hülyacı oğlan. Böyle şatolar, kuleler kurabildiğine göre mîmarlığa heves etseydi bari..."

Çocuğun yüzü kıp kırmızı kesildi; doğru, üstadı yoktu; fakat tahsil için bir imkân bulunsa alaya layık olmadığını ispat edebileceğinden emindi.

İçinden: "Yalnız boyalarım olsaydı" deye düşünüyordu; "Eminim ki bana artık hülyacı demeyecekler elimden resim yapmak da geldiğini tasdik edecekler."

Fakat boyalar pahalı idi, babası bir dağ köylüsüne göre vakti hali yerinde idise de resim dersi almayan çocuğun boş hevesi için boyalara bir avuç para vermeğe hiç de niyeti yoktu.

***

ÇİÇEK bayramının ertesi günü, çocuk, alçı ile sıvanmış dans yerinde, bir takım boya lekeleri görmüştü, bu parlak ve taze lekeler çiğnenmiş çiçeklerden hasıl olmuştu. Derhal zihnine bir fikir geldi, o fikirle kırlara doğru yürüdü. Ablası Katerina onun neş'eli bir çehre ile tarlalara yollandığını görünce merakla arkasından gitmişti Oğlan çiçek toplarken Katerina yetişti, bunları ne yapacağını sordu. "Bunlarla resim yapacağım." cevabını verdi, ve yerde gördüğü çiçek lekelerinden zihnine gelen fikri anlattı.

Katerina hiç hülyacı bir kız değildi, fakat kardeşinin düşündüğü işe olmaz nazariyle bakamadı. Artık Venedik e gitmek fikrinin boş olmadığına ve hevesli kardeşinin bir san'atkâr olacağına kanaat getirdi. Hem ne güzel bir şey olurdu: öz kardeşi Tiziyano büyük bir resam olursa yalnız kendi aileleri değil, bütün Kadora onunla iftihar edebilirdi. O andan itibaren içinden Tiziyano ya her suretle ve elinden geldiği kadar yardımcı ve hami olmağa karar verdi.

İkisi beraber kokulu tarlalarda çiçek topladılar: her renkten: kırmızı, penbe, sarı, ergovani çiçekler; batan güneşin her renginden, tesavvur ettiği levhalarda kullanacağı renklerin hepsinden çiçekler topladılar. Küçük Tizziyano atelyesini de düşünmüştü; kırlarda, babasına ait ıssız bir ev vardı. İşte bunun dıvarlarını levhasının bezi (tuvali) olarak kullanacaktı. Orada kimsenin tâcizin-

den, tecessüsünden korkmayarak sabırla, sebatla, aşkla çalışacaktı. Katerina ya bile işine bakmaya müsaade etmeyecekti.

Yakınından ancak davar sürülerinin geçtiği o ıssız evde, eserleriyle İtalyaya şan vermesi mukadder olan çocuk kendi kendine, fırçasız boyasız, çalıştığı hemşiresi Katerina dan başka herkes için bir sır kalıyordu.

Başladığı tablo, günden güne, esrar dolu hüneriyle, meydana çıkıyordu. Bir akşam üstü, güneş tepelerin arkasına batarken ve sürülerini köye götüren çobanların hazin kaval sesleri duyulurken, Tiziyano, kapıda nöbet bekleyen hemşiresini çağırdı:

"Bitti, Katerina," dedi, "işte benim yapabileceğim budur."

Genç kız sevine oynaya içeri girdi ve ilk defa gördüğü resmin karşısında yüzünü hayranlık bürüdü:

"Ooo! Tiziyano, bir Madonna -Meryem Ana- resmi; öylemi?"

Küçük ressam cevap verdi:

"Evet, bir Madonna ile çocuk; bir de benim kadar bir oğlan hediye takdim ediyor... İşte kalbimdeki hayallerden biri bu idi..."

Genç kız freskin önünde hayretten her şeyi unutmuştu. Sonra köy halkının kardeşini nasıl takdir edeceğini düşünerek dışarıya fırladı ve hadiseyi kırlardan dönen köylülere yaydı: "Gelin, bakın, diyordu; Tiziyano ıssız evin dıvarında bir Madonna resmi yaptı..." Haber ağızdan ağıza dolaştı, oraya meraklı köylülerden bir cemaat koştu. Bir geyik avından dönen babası da kalabalığı görünce şaşırdı ve ne olduğunu anlamak için onlara iltihak etti. Fakat o kadar kalabalık vardı ki resmi göremeyordu. Yalnız herkesin türlü türlü sözlerini işitiyordu:

"Böyle bir resmi nasıl yaptı... Ona kim hocalık etti... Boyaları nerde buldu?..."

Tiziyano bunlara cevap verdi: "Bu resmi Katerina nın topladığı çiçeklerle yaptım."

Her ağızdan bir hayret nidası çıktı. Köy papazı yakından levhaya hayranlıkla bakıyordu: "Çiçek özü ile ha, diyordu; aferin İlahi Tiziyano-*İldivino Tiziyano.*" Babası Antonyo Mecelli işittiği şeylere inanmayacak derecede şaşırmıştı; yanındakine "Deli olacağım, dedi; kulaklarıma inanamayorum; papaz Efendi sahiden bizim oğlana ilahi dedimi?"

"Deli olacak sebep yok; dediler. Sahiden papaz Efendi oğlunu böyle bir senaya layık gördü."

Kalabalık çekildi, babaya yer açtılar, o da kendi gözleriyle gördüğü zaman bu levhayı harikulade bir şey buldu.

Tiziyano Venedik e gitti ve İtalyanın şanlı bir san'atkârı oldu. Orada Bellini nin rehberliği altında yetişti; seksen seneden fazla fırçalarından san'at eserleri çıktı. *Coloris* de şimdiye kadar bile onu geçen olmadı, denilebilir. Bu misal dağ halkına ve herkese, bir hülyacı olmanın her zaman fena bir şey olmadığını ispat etti.

Bu, eski zamanlarda, Kolomb okyanus seferine atılmadan evel olmuştu. Şimdi Kadoranın o vadilerinde o ıssız evin bulunduğu yerde köylüler birbirlerine san'atkârın heykelini göstererek:

"İşte ilahi Tiziyano!" diyorlar.

Bütün dünya da onu bu nam ile tanıyor: *Le divin Titien*

KÜÇÜK ÇİÇEK

Bir gün tek başıma ben
Ormandan geçiyordum;
Hiç bir şey düşünmeden
Dos doğru gidiyordum.

Fakat işte gölgede
Parıldayan bir çiçek,
Bir yıldız değilse de
Yıldıza benzer bir renk.

Koparmak istemiştim
Bu sevimli yıldızı,
Lâkin birden işittim
Derin derin bir sızı:

"Bir lahzalık eğlencen
Ölümüme değermi?"
Bunları duyunca ben
Kökü ile çiçeği

Çıkardım toprağından
Ve götürdüm bahçeme;
Şimdi orada, el'an,
Büyüyor günden güne.

GOETHE

Türkçeye çeviren: V. Gültekin

Renoir ın tablosu.— (Paul Guillaume) un koleksiyonundan *MUHİT ın ilavesi*

BEYAZ PİYERO

(Le Pierrot Blanc)

MEKTEPLERDE GRAMER TEDRİSİ MESELESİ

FALİH Rıfkı Bey Gramerci değildir, fakat mektepte okuduğu grameri o kadar beğenmemiş ki gramer düşmanı kesilmiştir. Geçen ay Muhit e lutf ettiği mülakatta, mektep gramerine ve mektep türkçesine olan düşmanlığını şu cümlelerle ifade ediyordu:

«Osmanlıcanın kelime ve iştikak zincirlerini parçaladığımız gibi eğer türkçenin yüksek bir inkişaf bulmasını isteyorsak mektep gramerine isyan etmeliyiz ve bana, Fener rumlarının varisi belagatçıların eseri gibi görünen mektep türkçesinden kurtulmalıyız.»

Mekteplerde okunan gramerden şikâyet eden yalnız Falih Rıfkı Bey değildir, memleketimizde gramer aleyehinde kuvvetli bir cereyan vardır. Falih Rıfkı Beyin gramer aleyhtarlığı mutlak değildir. O yalnız mektep gramerine isyanı tavsiye ediyor ve bu tahsis ile diğer gramer düşmanlarından ayrılıyor. Hakîkaten mekteplerde türkçenin bir metod altında öğretilmemesi fikri müdafaa edilemez; fakat gramer (kavait, sarf ve nahiv..) namı altında senelerden beri okutulmakta olan kitapların metodundan alınan netice çocuklarımızı türkçeden tiksindirmek ve yıldırmaktan ibaret kalıyor. Yazı yazmağa ve meramını anlatmağa muvaffak olanlar vardır, fakat her halde mektep gramerindeki târif ve kaiderleri yuktmaktan bu muvafakıyeti elde etmemişlerdir.

Mektep gramerlerinin tenkîdi yalnız bizde görülen bir hareket değildir, bütün avrupa memleketlerinde bu Aristo dan kalma dil-bilgisi hırpalanmakta, mektepten atılması için çalışılmaktadır; fakat hiç bir yerde bu dersin yeri boş brakılmak mümkün görülmeyor. Her memlekette yeni metotlar aranıyor ; bulanlar ve tatbîk edenler de eksik değildir. Ben de, memleketimizde, o arayanların yollarını tâkîb ettim, bulduklarını tetkîk ettim, lisanımızda nasıl tatbîk edileceğini de göstermeğe çalıştım. «Yeni bir gramer metodu» hakkında yazdığım layıha bu uzun ve yorucu çalışmaların eseridir.

1928 ağustosunda, alfabe inkilabiyle iştigal edildiği sırada, doğrudan doğruya Gazi Mustafa Kemal Hazretlerinden lisanımızın bir gramerini yazmak emrini almıştım. Birkaç ay sonra Dil Encümeni de tedriste rehberlik edecek bir gramer layıhasını bana havale etmişti. 1932 nisanında, beş yüz küsur sahifelik birinci cildinin tab'ı biten «Yeni Bir Gramer Metodu Hakkında Layıha» bu ağır vazifelerin emr ettiği ciddi çalışmaların mahsulüdür.

Arada, 1930 ağustosunda, Maarif Vekâletinin topladığı Edebiyat ve Lisan muallimleri kongresinde bana terk edilen gramer bahsi sekiz celse işgal etmişti; neticede Millî Tâlim ve Terbiye Heyeti Reisi İhsan Beyefendinin icmaliyle şimdiki gramer tedrisi metodunun değişmesi luzumuna ittifak ile karar verilmişti. O zaman, henüz layıhanın tab'ı tamamlanmamış olduğu için, alınacak tedbirler arasında layıhanın basılıp çıkması ve Millî Tâlim ve Terbiyenin nazareti altında benim tarafımdan aylık bir gramer bülteninin neşr edilmesi vardır; bu mevkut tedris organına, aydan aya, muallimlerin de tecrübe ve fikirleri derc olunacaktı. Bültenin birinci sayısı hazırlnamış, hattâ matbaada dizilmiş iken böyle ayrı bir mecmuanın devamına malî imkân görülememiş, o ilk sayının dizilmiş yazıları Terbiye mecmuasının üç aylık nushalarına taksim olunmuştu. Dil Encümeni de ilga edildiğinden layıhanın ikinci cildi basılmamıştır. Bu suretle geniş ve salahiyettar bir kongrede değiştirilmesine karar verilen tedris usulü de eski halinde kalmıştır.

Ümid ederiz ki bu senenin Maarif bütçesinde layıhanın ikinci cildini tab' etmek ve pek faideli bir rehber olacağına şüphe olmayan gramer bültenini neşr etmek için lazım gelen tahsisat yer bulur da çocuklarımıza dillerini öğretmek yolunu aramağa imkân temin edilir. En mübrem ve acil millî ihtiyaçlardan birine tekabül eden bu gayenin tahakkuku için Büyük Millet Meclisinin cüz'i bir tahsisatı esirgeyeceğine asla ihtimal verilmez.

A. C.

(Gramer Metodu Layıhasından eski «yâni bu günkü» gramerlerin değişmesi lüzumu, kusur ve mahzurları bahsi müteakıp sahifede nakl edilmiştir — Muhit).

Gramerin ilmî Tenkîdi

(Gramer Medtodu Layıhasından)

ESKİ Gramerin kusur ve mahzurları.— Garpta eski gramerin asıl doktrin ve sistemine atf edilen kusurlar ve mahzurlar çok esaslıdır. Muhtasar bir tenkîdini arz ediyoruz:

1.— Eski gramerlerin başlıca taksimatı *sarf (morfoloji), kelime teşkili (terkip ve iştikak), nahiv (sintaks)* tır. |*|

Morfoloji (sarf) babında *lakırdı bölükleri (aksamı-kelam)* birer birer alınarak târif ve tasnifleri bütün muhtemel şekilleriyle ayrı ayrı *emsileler (paradigmalar)* ile gösterilir; kelime teşkili babında yine lakırdı bölüklerinin her birinden iştikak ve terkip usulleriyle kaç nevi' teşkile imkân varsa cümlesi ayrı ayrı. tafsil edilir; sintaks (nahiv) babında ise sarfta görülen şekillerin mânaları ve kullanılışları iyzah olunur, bunlarla muhtelif grup ve cümlelerin teşkil edilişleri anlatılır; nihayet çocuklar sarfi ve nahvi tahlillere alıştırılır.

Bu tahlillerden maksat her kelimenin nev'ini, sarfi şeklini ve nahvi rolünü buldurmaktan ibarettir. (Bizde sarf ve kelime teşkili baplarında lisanımızda kullanılan arapça ve acemce kelimelerin morfolojisi ve teşkil vasıtaları da mufassal olarak gösterilirdi.)

Bâzı muharrirler bu üç kısmı kat'i olarak baplara ayırmazlar; lakırdı bölüklerini (aksamı-kelamı) ayrı ayrı fasıllarda hem şekilleri hem mâna ve kullanılışlariyle sıraladıktan sonra, cümle tahlillerine ayrı bir bap tahsis ederler.

MUHTELİF TENKİTLER.— Bu sistem, *Otto Jespersen e* göre dil bilgisinin çocukluk devresinden kalma iptidai bir manzara arz eder. Evvela, sistemin dayandığı lakırdı bölükleri kat'i hudutlara malik bir tasnif olmaktan çok uzaktır. Lisaniyatçı *Vendryes* diyor ki:

"Lakırdı bölüklerini tasnif etmek güçlüğü o derecedir ki şimdiye kadar ihtiyaca kâfi bir tasnife erişilmemiştir. Yunan mantıkçılarına kadar çıkan bir an'aneye göre, klasik gramerimiz lakırdı bölüklerinin on olduğunu tâlim etmektedir. Fakat bu tasnif tenkîde tahammül etmeyor. Kendisi için yapılmış olduğu lisana tatbiki suretiyle bile doğruluğunu kabul etmek çok müşküldür. Asla tatbik olunamadığı bir çok lisanlar da vardır."

Büyük lisaniyat üstadı *Meillet* de şöyle diyor:

"Eski gramerciler on lakırdı bölüğü ayırırlardı. Onları ayırd etmeğe hizmet eden prensipler aynı cinsten olmadığından, ve yaz'iyet lisandan lisana değiştiğinden bu sınıfların kat'i olarak miktarı tespit edilemeyor; halbuki onlara göre bu lakırdı bölükleri lisanın temel unsurlarını temsil ederdi.

"Hakîkatte birbirinden esaslı olarak tefrîk edilebilir yalnız iki nevi' kelime vardır: isim zümresi ile fiil zümresi."

Büyük bir lisan âlimi olan F. *Brunot* aynı mevzu' hakkında şu fikirleri söyleyor:

"Yunan ve Roma zamanından beri lisan hadiselerinin mütaleası bir cümle teşkiline girebilen bütün lisani unsurların "lakırdı bölükleri„ namı altındaki umumi tasnifine dayanır. Bu bölüklerin sayısı üzerinde bile hiç bir zaman ittifak hasıl olmamıştır: bu da kabul edilen prensipin de sağlam ve su götürmez surette vazıh olmadığına delalet eder... Grekçe için tasavvur edilen bu planın o lisana bile muvafık düşüp düşmediği hakkında münakaşa etmek istemeyorum (muvafık düşmediğini ispat etmek güç olmazdı). Her halde fransızca gibi tahlilî bir lisana tatbîk olunduğu vakît hemen bütün kîymetini kayb ediyor ve tarihî gramerin buna şimdiye kadar nasıl tahammül ettiğine şaşılır. Bâzı *şarkçılar (oryantalistler)* bana başka lisanlara tatbîk olunduğu vakît onlar için bir rahatsızlık teşkil ettiğini söylemişlerdir...

BİR MİSAL İLE TENKİT.— "Lakırdı bölükleri„ planının lisana uygunsuzluğunu anlamak için şu bir kaç kelimeye bakmak kâfidir:

Aslan, yeşil, tanıdık, gelir, geçen...

Bunlar hangi lakırdı bölüğüne aittir? birer birer gözden geçirelim:

1) **Aslan:** bir hayvan ismi; **"aslan askerlerimiz, aslan oğlum„** gruplarında ise sıfat; eski gramerciler çocuklara *"sıfat gibi kullanlımış isim„* derler, yahut bu grupu üçüncü nevi' izafet sayarlar. Her ne denirse densin *aslan*ın nasıl bir lisan işareti olduğu ve nasıl bir rol oynadığı hakkında ilmî bir fikir verilmiş olmaz. Aslan ve daha bir çok islmler sıfat gibi kullanabiliyorsa isim ve sıfatlarda bir mahiyet müşterekliği var, demektir. Böyle bir grupa *izafet* namını vermekten ne çıkar? Asıl matlup olan «aslan»ın o grupta nasıl bir mefhuma işaret olduğunu ve nasıl bir münasebet ifade ettiğini anlatabilmektir. Bunu anlamadıktan sonra çocuk hiç bir şey anlamış olmaz.

2) **Yeşil:** renk gösteren sıfat; **"Yeşil** *hoşuma gi-*

[*] Ders kitaplarında *fonetik* bahsi de muhtasar olarak bulunuyorsa da gramerden ayrı bir ilimdir. Bu sebepten lisanımızın fonetiği bu eserin kadrosu haricinde kalmıştır.

Irklar arasında çaprazlaşmalar olmadıkça aralarındaki farklar değişmez, bu benzeyiş devamı gizli veraset kanunlarından ileri geliyor.

hücredir ki fen lisanında sperma (tohum) denilir. Nebatların tohumundan ayırmak için sperma kelimesini kullanacağız. İşte hidra hem yumurtayı hem spermayı kendi yetiştirir. Bunlar birleşerek yeni bir hidra peyda olur. Hidra, bir de, vucudunun tomurcuklanmasiyle ve tomurcuklarının vucudundan ayrılmasiyle çoğalır. Hidranın vucudundan kopan her tomurcuk yeni bir hidra olur.

Yumurta, istediği kadar büyük olsun, tek bir hücreden ibarettir; deve kuşu yumurtası bile öyledir. Yumurtadaki sarı ve beyaz kısımlar yavrunun beslenmesine yarar: sarıdan yağlar, beyazdan etler hasıl olur. Yumurtada nukle gayet küçük bir cisimdir, mikroskopla görülür. Sperma son derece hareketli bir hücredir. Hareket etmeyen yumurtayı arayıp bulan ve onunla birleşen spermadır.

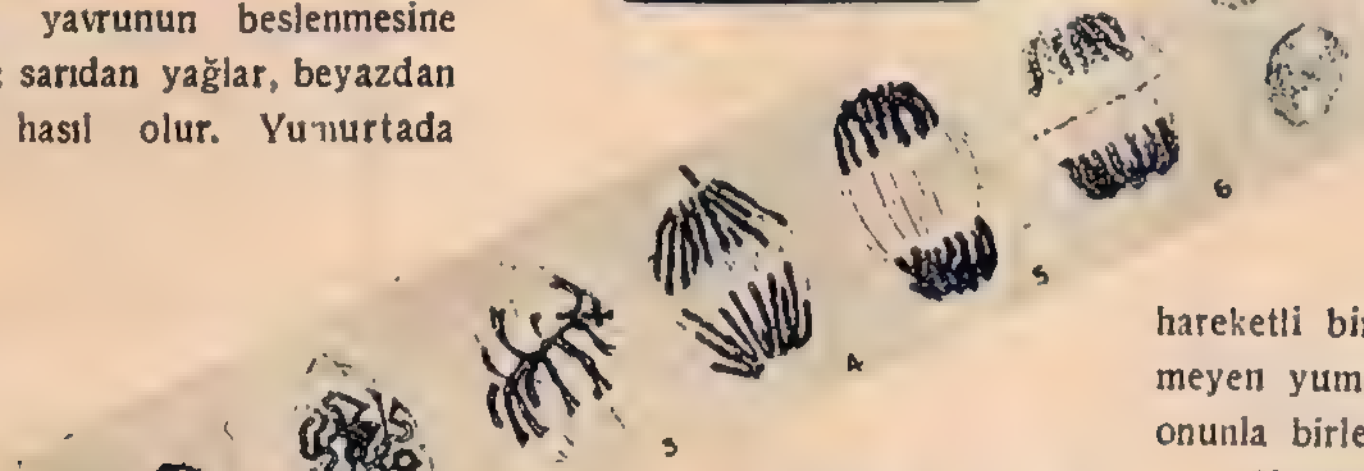

Bereketlenmiş hücre nasıl inkişaf eder: (1) hücrenin nuklesi ilk safhada (2) nuklenin maddesi kromosom tiresi yaratıyor; (3) Kromosom tiresi kısımlara ayrılıyor; (4) Kromosomlar hücrenin iki mukabil kısmına dağılıyor; (5) kromosomlar toplanıp yeni nukleler teşkil etmeğe başlıyor; (6) aynı safhanın az daha ziyade inkişaf buluşu; (7) iki yeni hücre tam olarak teşekkül etmiştir.

Şimdi bunlar anlaşıldıktan sonra hidranın nasıl yavru yetiştirdiğine bakalım: yumurtaları bulur; sperma yumurta hücresinin içine girer, ikisinin nuklesi birleşir, tek bir hücre halini alır; bununla yeni yavru peyda olur. Basit hidradan insana kadar çoğalma bütün hayvanlarda bu yol iledir.

Yalnız hayvanların bin bir türlüsü, nev'i, çeşidi vardır. Bunlardan memeli denilen hayvanlarda yumurtalar vucudun dışarısına çıkmaz, içinde kalır. Sperma ile yumurta hücrelerinin birleşmesi vucudun içinde olur ki *gebelik* budur.

***

HAYVANLARDA çoğalma yollarını gördükten sonra, yavruların anadan babadan mîras aldıkları benzeyişleri tetkîk edelim.

Hidra nın çoğalması: Üstteki karartılar erkek guddeler, alttaki geniş karartı dişi guddedir. Sağda: Hidranın cinsiyetsiz çoğalması.

Çoğalma yolu gösteriyor ki ana baba ile yavru arasında yalnız iki hücrenin (Yumurta ile spermanın) nukleleri müşterektir. O halde yavrulara ana ve babadaki vasıfların geçmesi bu müşterek nukle hücresi vasıtasiyledir. İnsanda bu iki nuklenin birleşmesinden husule gelen hücre o kadar küçüktür ki bir toplu iğnenin başına iki bin tanesi sığabilir. Bu derece ince bir şey olmakla beraber o hücre gayet mürekkep bir hayat makinasıdır. Fen adamlarının bunda keşf ettiği şeyler hakkında, burada, anlaşılabilecek kadar tafsilat vermelidir.

En evel veraset kanunlarını keşf eden Gregor Johann Mendel.

Bu nukleyi teşkil eden maddeye fende *Kromatin*, bunun da gayet kükük parçalarına *Kromosom* denilir. İşte ana babanın vasıfları bu kromosomlardadır ve bunlar vasıtasiyle yavrulara geçer. Vucutta görülen başlıca vasıflar: saçların ve gözlerin rengi; derinin rengi ve dokuması; parmakların sayısı, dişlerin sayısı.. gibi şeylerdir. Bütün bu vasıfları anadan babadan yavrulara geçiren kromosomlardır.

Fen adamları bunu nasıl anlayorlar ?

Fen adamları, spermasız, yumurtadan yavru çıkarmak yolunu bulmuşlardır. Deniz yıldızı yumurtalarını tereyağı hamızı denilen kimyevi madde içine atmak, sonra deniz suyu ile çalkalamak suretiyle onlardan yavru yetiştirilebilir. Kurbağa yumurtasına ise sadece bir toplu iğne sokacak olursak hemen ondan yavru açılır, inkişafa başlar. İşte bu yolda yetişen yavruda yalnız ananın vasıfları bulunuyor.

Bu gösteriyor ki hem ananın hem babanın vasıfları yavruya intikal etmek için her iki nukle birleşmelidir.

Yavrulara yalnız maddi değil akli ve ruhi vasıflar da intikal eder; hattâ bâzan yavrular büyük anne ve büyük babalarına ve daha uzak ecdada benzerler. Bu benzeyişin de ancak ilk iki hücre nuklesinden geldiğine şüphe kalmaz, çünkü yavruyu onu yetiştirmiş olanlarla birleştiren vasıta bundan ibarettir.

***

ON dokuzuncu asra kadar zann olunuyordu ki yumurtada veya spermada mahlûkun küçücük (minyatürü) tekmil olarak mevcuttur. Bâzıları diyorlardı ki mahlûkun minyatürü yumurtadır, spermanın vazifesi yalnız onu harekete getirmektir; bâzıları ise mahlûkun minyatürünü spermada görüyorlardı, yumurta onu besleyip büyütmeğe yarardı. Bu nazariyeciler o minyatürde gelecek bütün nesilleri mündemiç görüyorlardı, tıpkı iç içe giren hokkabazın hokkaları gibi. Hattâ Havva ananın vucudunda iki yüz milyon minyatür mevcut farz ederler, ve bunlar tükendikten sonra insanların inkîraz bulacağını sananlar bile vardır.

1827 de Alman fen adamı Bayer insan yumurtasının sperma ile birleşerek rüşeymin peyda olduğunu ispat etti. Bugünkü fennin bilgileri bu tarihten sonra başlar ki ancak yüz senelik demektir.

1865 de Mendel isminde Avusturyalı bir alim vasıfların çoğalma yolu ile geçtiğini ispat etti. Mendel nazariyesini bahçe fasulyaları üzerinde yaptığı tecrübelerden çıkarmıştı. Mendel yer fasulyasiyle sırık fasulyasını birleştirdi; yâni birinin dişi hücresine o birinin erkek hücresini aşıladı.

Bu çaprazlaşmadan yetişen fasulyalar hep sırık fasulyası oldu. Sonra aldığı sırık fasulyalarında bu çaprazlaşmayı tekrarladı, bu sefer yetişen fasulyalar iki cinstendi: hem sırık hem yer fasulyaları. Mendel dört defa tecrübelerini tekrar etti ve riyazi bir katiyetle aynı neticelere vardı. Demek ki bu hadiseler tesadüfün eseri değildir: ikinci nesilde yetişen fasulyaların üçü sırık biri yer fasulyası idi. Bu nispete (Mendel in 3 : 1 nispeti) namı verilmektedir.

Mendel diyor ki birinci nesilde her ne kadar bütün fasulyalar sırık çıktı ise de onlarda gizli bir halde yer fasulyalarının da vasıfları vardı. Bu tecrübeye göre sırık cinsinin vasıfları bariz, yer fasulyasının vasıfları gizli oluyor. Başka tahkîkatçılar da bir çok nebatlar ve hayvanlar üzerinde aynı tecrübeleri yaptılar ve vasıfların intikal kanûnlarını tâyid ettiler. Şimdi mâlûm bulunuyor ki: mavi gözlü bir erkek mavi gözlü bir kızla evlenecek olursa onların da çocukları mavi gözlü olur. Bu çocuklar da yine anaları babaları mavi gözlü olanlarla evlenecek olursa onların da çocukları mavi gözlü olur. Tecrübe siyah gözlüler arasında tekrar edilecek olursa

(Devamı 78 inci sahifede)

Silahları brakmak konferansı Cenevrede toplanırken Büyük Devletler donanmalarını kuvvetlendiriyor:

İtalya Donanmasına İlave Olunan Gemiler.

10.000 tonluk Bolzano kruvazörü *5250 tonluk Clovanni kruvozörü* *10.000 tonluk Pola kruvazörü*

10.000 tonluk Gorizia kruvazörü *5550 tonluk bir kruvazör* *Son sistem bir destroyer*

Büyük muharebeden sonra İtalya yalnız 10.000 tonluk kruvazörler, muhripler ve denizaltı gemileri yaptırmıştır. 10.000 tonluk kruvazörlerin üçü bitmek üzeredir: *Pola* ile *Gorizia* 32 mil süratindedir, 8 pusluk sekizcer topları vardır. *Bolzano* nun süratı 35 mildir, silahları o kadar ağır değildir. «Spor kruvazör Modelleri» denilen daha küçük gemiler den sekiz tane de bitmiş veya bitmek üzeredir. Bunların süratı 40 milden fazladır ve 6 pusluk sekizer topları vardır. A. di Barbiano nun sürati 42 mile çıkabilmiştir. İngilizlerin bu tipteki gemilerinden 10 mil daha süratlı olduklarını London News yazıyor. Navigatori tipinde 12 muhrip 42 şer mil süratindedir. İtalyanın muhripleri 130 a baliğ olmaktadır, 98 i Bahri-Muhîte çıkabilir. 8 açık deniz, 19 sahil denizaltı gemisi yapılmıştır. Sahil deniz altıları 600 tonluktur.

Hayatın Eşiğinden Hatıralar

NAHİT SIRRI

BİR mayıs ayının 22 sinde, bir cuma günü ikindi vakti dünyaya gelmişim. "Ya senesi?" diyorsunuz, değilmi? Seneyi yazmamayı doğrusu tercih ediyorum, çünkü güzel hatırlanan bâzı vak'aları hiç hatırlamayor gibi yapmak bir kısmından bahs ederken de bunlara şahit olmuş değil, fakat büyüklerden duymuş gibi hareket etmek îcab eden zamana girdim: hem bir haylı evvel. Bereket ki, akranlarla mütekabil bir nezaket göstererek hiç yaş lafı etmeyor, sırrımı fâş eylemeyoruz... Bir mayıs ayında doğdum, demiştim. Bu, İstanbul da, Beşiktaş ın üstündeki Ihlamur mahallesinde adına Taşkarakol, beyaz karakol denilen beyaz ve güzel binanın karşısındaki büyük, ahşap ve boyasız evin en üst katında olmuş. Pencereler açıkmış ve dışardan ıhlamur kokuları geliyormuş. Odada babamın annesi, annemin de ablası ile dadısı ve ebe varmış. Tabii annemin de bulunduğunu ilave zait. Eski tâbirle bu "dârı-dünyaya„ ilk önce gayet rahat ve kolay gelmek üzere imişim. Fakat annemin dadısı olan kadın biraz kakavanca bir Çerkes olduğu için, odanın bir köşesinden bir farenin çıktığını görür görmez kakavanlığını belli etmiş, "—Ay, fare var!!„ deye feryadı bastırmış. Annem de o esnada korkup bir kanapenin üstüne çıkıvermiş. Bunun neticesi olarak da ben tamam iki saat teahhurla ve oldukça zahmetle dünyaya gelmişim. Sağ kulağımın üstünde de bilmem neden küçük bir ezik varmış. Ebe hanımın ellerine geçince, birdenbire feryatlar ederek boyun bağına el atmışım. Ve yuvarlacık, tombul tombul, gayetle de süslü ve neş'eli olduğunu o doğduğum günden sonraları da kendisini gördüğüm için pek güzel hatırladığım ebe hanım, ben boynundaki boyun bağını böyle çekerken; "—Vay yaramaz vay! Şimdi dünyaya geldi de şimdiden bana neler yapıyor, a dostlar!„ deye latife ve işveler etmiş.

Ebe hanımla bu oyunlarımız biter bitmez, beni sarıp sarmalamış ve annemin yanına yatırmışlar. Hem Maarif nezaretinde mektupçu, hem de Ihlamur un az üstündeki Yıldız sarayında mütercim olan babam da o esnada sarayda bulunduğu için, derhal haber koşturulmuş. O gele dursun, bana ne isim konması îcab ettiğine dair de odada müzakere başlamış. Babamın annesi Hasibe Saliha hanım, çok sevdiği merhum zevcinin, yâni dedemin ismini teklif etmiş. (—Çocuğun adı Ahmet Nafiz olsun.) demiş. Ablama vaktiyle annemin annesi tarafından isim konmuş olduğu cihetle teklifinde muhakkak ki kendisini pek haklı gören büyük annem, böyle söyler söylemez, teyzem Binnaz hanım derhal sözünü kesmiş:

— Kardeşçiğime dün gece rûyasında yeşil sarıklı, bembeyaz cübbeli, nur yüzlü bir pir: "—Hanım, yarınki mubarek cuma günü, akşam üzeri senin bir oğlun dünyaya gelecek. Adını Mehmet Nahit Koy„ deye tenbih etmiş. Kardeşçiğim hemen beni çağırdı, halü-keyfiyeti anlattı. Çocuğa kabil değil başka isim konamaz! demiş. Benim ismim de o andan itibaren Mehmet Nahit olmuş. Işin tuhafı, o rûyayı görünceye kadar annem Nahit ismini hiç duymamışmış.

***

GAYET gürbüz bir çocuk olarak dünyaya gelmişim. Lakin, iki aylıkken, bir sütninenin bozuk sütünden bağırsaklarımda iltihap olmuş ve öbür dünyaya sefer etmeme âdeta parmak kalmış. Bir gece, şehrin tekmil büyük doktorları konsoltaya getirilmiş. Bu büyük doktorlar hayatımdan ümit kesmişler, sabaha çıkmayacağımı ihsas ederek ve tabii vizitalarını alarak gitmişler. Sade Beşiktaş da oturduğu için ehemmiyetsiz ahvalde çağrılan, bu sefer de daha ziyade komşuluğuna binaen ve nezaketen dâvet edilen Kristiyan Efendi isminde genç ve şöhretsiz bir doktor beni kurtaracağını, hastalığımın kabili-tedavi bulunduğunu iddia etmiş. Tedavi edip kurtarmış da.

Hastalığı geçirdikten sonra yavaş yavaş yeniden toplayıp gelişmeğe başlamış, hattâ semirip yumuk yumuk bir çocuk olmuşum. Ne çare ki, pek de sıhhatli ve kuvvetli olmamışım. Semizliğim, kadınların (lapa) dedikleri nevi'denmiş. Ablam dokuz aylıkken yürüdüğü halde, bu bana ancak bir buçuk yaşımda nasip olmuş. O vakte kadar kâh kucakta dolaştırılır, ayak üstünde bile duramazmışım. Mevcutları şimdi koyu kestane renginde olan saçlarım buğday başakları gibi sarı, kendimi bildim bileli ufak olan gözlerim de pek etli yüzümde kayb olacak derecede küçükmüş.

Bir kere yürümeğe başladıktan sonra ise, müthiş ve hattâ mühlik bir yaramaz kesilmişim. Nev'i tamamen şahsıma münhasır yaramazlıklarım da varmış. Mesela gündüz uykusunu behemehal araba içinde uyurmuşum. Bu sebeple ya annem ya büyük annem o saatte arabalığa iner, beygirler o gün paytona koşulmuşsa kupa arabaya, kupaya koşulmuşsa paytona oturur ve seyisle uşakların biri benim uyku müddetimce bu arabayı bir ileri bir geri mütemadiyen iterlermiş. Elime ne geçerse altını üstüne çevirmek de mûtadımmış ve bu âdetimden dolayı bâzan bana çok dikkat etmek îcab edermiş. Elime geçen şeyleri sık sık pencereden attığım da olurmuş. Bir kere her nasılsa bularak tam üçüncü kattan bahçeye fırlattığım bir bıçak, babamın ta ayak ucuna düşmüş!

Yemeklerimi ise mutlaka büyük annem yedirmeli, hem lokma lokma ağzıma vermeli imiş. Şu kadar ki,

oturduğum yerde yemeğe ihtimali yok razı olmaz, odayı sür'atli adımlarla hiç durmadan gezermişim. Ve zavallı büyük annem elinde sahanla arkamdan beni tâkîb eder, ağzım boşalıp çenem oynamaz olunca hemen yeni bir lokma sokarmış.

Ancak doğar doğmaz ebe hanımın boynuna el atmaktan itibaren bütün bu yaramazlıklar acaba harfi harfine sahihmi? Mubalâğası hiç yok mu? Bunlar hep o zamanın şahitlerinden duyma rivayetler. İlk şahsi hatıramsa, hikâyemsi bir yazımda dediğim gibi, iki yaşında var yokken dalgaları vapur iskelesine fırlayarak çıplak bacaklarımı ıslatan bir deniz manzarasıdır. Bilmem, denizi bunun için mi her şeyden fazla sevdim, ve uzaklaştıkça hasretini en fazla çektiğim şey bundan dolayı mı deniz oluyr?...

***

HAYATIMIN hatırladığım ilk günlerinde, kendimi Ihlamurdaki evin en üst katında,büyük annemle beraber görüyorum. Yanımızda ablamla matmazelinin odası var ve konuşmaları bize kadar geliyor.Ben onların odasına gitmeyor ve kendi kendime oynayorum. Bebek açilari, resim açilari ve çamaşır açilari isimli üç nevi oyunum var.

Ömer Beÿ başını örterek...

Bebek açilari, ablamın hizmetinden ve senelerce evvel tekaüt edilmiş bebeklerle oyunum. Resim açilari oyununun ise ayrıca iki nev'i var. Biri, adetleri galiba on ikiye baliğ ve sahifeleri haylı mebzul olan resimli kitapların yapraklarını saatlerce çevirip duruşum. Bunun hiç bir ziyanı yok. İkinci nevi' resim açilarine gelince, elimde bir makas, resimli gazetelerden mütemadiyen resimler oyuyor, ortalığı kesilmiş ve parçalanmış kağıtla dolduruyorum. Çamaşır açilarine gelince, bu, oyunların içinde büyük annemle hizmetçilerin haylı şikâyetlerini dâvet eden bir oynn. Zira dolaplardaki çamaşırlar yerlerinden hep alınarak önüme yığılıyor ve bunları hep açıp az çok buruşturarak etrafıma sıralayor, yayıyorum.

Annem bu odada her gün ¡kalsa kalsa on on beş dakika kalıyor, ve buna çok hayıflanıyorum. Çünkü hiç kimse annem kadar güzel ve süslü değil. Her gelişinde, eteğinin hışıltısını daha o kapıyı açmadan duyuyor ve: "—Anne! Anne!„ deye istikbaline koşuyorum. Ne çare ki. annemin geldiğini uzaktan haber veren etekleri gidişini bana hiç sezdirmeyorlar: bir de bakıyorum ki annem yok! Her sefer, "Haminne" dediğim büyük anneme kendisinin nereye gittiğini hayretle soruyorum ve o her sefer: «— Annen uçtu, yavrum!» diyor. Evimiz Ihlamur un tepesinde, biz de en üst kattayız. Bir kere: «—Öyle ise annemin kanatlarını keselim de artık bir daha uçmasın!» dediğimi hatırlayorum. Fakat bu sözü kemali-saffetle mi düşünmüşüm, yoksa o zamandan nüktedanlığa mı kalkıp böyle söylemişim, bunu hatırlayamayorum.

***

KORKUYU ve ayıplamayı üç yaşında iken öğrendim. Bundan bir müddet evvel ebeveynim arasında talâk olmuştu. Lakin bu benim için sadece bir gece yarısı büyük annemin odasından annemin yanına götürülmek, sonra sabahleyin uşağın kucağında hiç görmediğim bir semte gitmek suretinde tecelli etmişti. Fakat korkuyu ve korku ile beraber tâyip ve nefrete benzeyen hisleri, babamın evinden ayrılınca gittiğimiz yerde öğrendim. Buraya (Erkânı-harp miralayı Bekir Nizami beyin köşkü) diyorlardı, ve bahs ettiğim hisleri, teyzemin beyi olan bu Bekir Nizami beyle küçük dayım Ömer bey bir akşam

birdenbire kavgaya tutuşarak bana ögrettiler. Ömer Bey sade teyzeme değil anneme de abla deyen, küçük sarı bıyıklı bir gençti. Ihlamur da iken haftada bir gece bize gelir ve öteki geceler mektebe gittiği söylenirdi de, ancak küçük çocukların mektebe gittiklerini zann ettiğim için, büyük ve yeğen sahibi bir adamın da talebe olmasına şaşar dururdum. Son günlerde o da tıpkı Bekir Bey enistem gibi kılıç takmıştı. Açık pencerelerden pek çok böcek sesi gelen bir gecede, birdenbire ikisi birden bağrışmağa başladılar. Ne fena, ne kısık, ne tuhaf sesleri vardı. Bekir bey gözlerinde çok hain bir aydınlıkla onun üstüne yürürken Ömer Bey de hiç geri çekilmeyordu, ve teyzemle annem: "—Yapma Bey!— Yapma enistel— Sen küçüksün, bari sen sus Ömer!» deye bağrışarak iki düşmandan fazla gürültü ediyorlardı. Hem de süt annem olan teyzemin ismini Calibe den Badiba yaptığım kızı ile beraber bir müddet bu sahneyi seyr ettikse de o kadar hoşlanmadık ki, dadım (Dibo) hanım bizi gelip alınca, ne o ne de ben gitmemeğe, işin sonunu beklemeğe talip olmadık. Ertesi sabah kalktığımız zaman Ömer Bey evde yoktu, ve «— Nereye gitti, artık bir daha gelmeyecekmi?» deye hiç sormadım. Halbuki, o geçeye kadar ben kendisini severdim. Hattâ, erkeklerin sakalları için babam da dahil olduğu halde onların hiç birine yüzümü öptürmezken, Ömer Bey başını örterek: «— Bak artık kadın oldum. Yüzünü öpeyim.» dedikçe, yanağımı uzatmakta hiç bir mahzur görmezdim. Çünkü onun sakalı hiç yok gibiydi ve yüzüme batmazdı. Lakin başını örttüğü için artık kadın olduğuna zerre kadar inanmamış ve beni aldattığını zann etmesine de içten içe daima istihza etmiştim.

Galiba korku hissini bana ilk önce tanıttığı gibi, insanların yalan söylediklerini de bu suretle bana öğreten yine Ömer Beydir. Fakat zavallıyı rahmetle ve yüreğim burkularak yâd ediyorum. Çünkü, biçare otuz iki otuz üç yaşlarında iken, Suriyede Havran isyanında ve çok kahramanca şehit oldu.

***

İnsanların yalan ve hileleri hakkında birkaç ay sonra pek esaslı bir fikir edinecektim. Teyzemin Bakırköy deki köşkünden Taksim e, yeni bir (Bey baba)nın her gün ziyaret ettiği büyük bir konağa taşınmıştık. Bu Bey baba fevkalade zenginmiş, ve böyle olduğu için, hiç beni öpmek istemediği halde, bebek almam için her gün geldikçe mutlaka bana para verirdi. Bu para nispeten ufak yuvarlak ve sarı bir şeydi. Onun yanından ayrılır ayrılmaz, behemhal hemen birine tesadüf ederdim. Ve tesadüf dttiğim o kimse, behemehal elimdeki paraya bakar:

— A bunu sana Bey baban mı verdi? Pek de az vermiş, canım! der ve avucumdan sarı parayı aldıktan sonra:

— Bak, sana büyük para, çok para! deyerek avcumu siyah, büyük ve ağır şeylerle doldururdu, Halbuki o küçük sarı paranın adı lira, büyük paranın da elli para, yüz para imiş, ve her gün bebek almak üzere gittiğim bonmarşeye çok para ile değil de tek sarı para ile gideymişim aldığım bebeklerin en harikuladelerini almak mümkün olacakmış. Ne çare ki, bunu öğrendikten beş on gün sonra Taksim den ayrılarak asıl babamın evine gittim, bu altınlı Bey babayı bir daha görmedim. Lakin dayım Ömer Beye: «— Sen başını örtmekle kadın olmadın. Yalan söyleme» demediğim gibi, beni aldatan ve elimden hakkımı alan kimselerin yüzlerine yalanlarını vurmağa da luzum görmedim. Belki de bunun için (yalan) kelimesini bilmek lazımdı ve henüz bu kelimeyi ben bilmeyordum.

Hiç bir hissimi ve hiç bir şeyi gizlemeyişim de acaba bunun için, (yalan) kelimesini bilmediğim için miydi? Mesela çirkin yüzlere karşı hakikî bir istikrah duyduğum cihetle, bunlara kabil değil sokulmayor, ısrar ederlerse sebebini açıkça söyleyordum. Taksim deki evde annemi sık sık ziyarete gelen bir Fransız madamı vardı ki, yaptığı bütün süslere ve sürdüğü bütün boya ve lavantalara rağmen, tasavvur edilemeyecek kadar sakil bir çehreye malikti. Kendisinden neden dolayı böyle kaçtığıma hayret ederken bir gün bunu ablamın matmazelinden bellenmiş fransızcamla söylemiş:

— Madam, vu, led, led! demiştim.

Kadının ne yaptığını hatırlamayorum. Fakat annem ondan utanmış, bana hiddetlenmişti. Bereket ki dayak atmak âdeti yoktu.

***

O zaman adı Makriköy olan Bakırköy de hemen her gün kırlarda gezmiş, deniz kenarına gidip sandala binmiştik. Halbuki Taksim deki bahçesi yüksek duvarlı evde, kırlara ve denize hasret yaşadım. Bu eve hemen daima gündüzleri gelen (Bey baba) kadınların sokağa çıkmalarına zahir taraftar değildi ki, annem her gezmeğe gidişimizde:

— Yine Beybabana yetiştirme ha! deye tenbih ederdi. Lakin, dedim ya, ben yalan söylemenin kat'i bir düşmanı olduğumdan, Beybaba gelir gelmez hemen karşısına geçer:

— Ayol, senin haberin yak, biz dün arabaya bindik de Harbiye ye kadar (yahut Beyoğluna kadar) gittik! derdim.

— Ne diyor? Çozuk ne diyor?

Kendisine hiç söylemediği bir şeyi söylemiş olduğumu cevaben anlatırlardı. Tekzib etmek, daha hızlı bir sesle sözümü tekrar etmek isterdim ama, odadan yavaşça çıkartılırdım. Bu Beybabayı pek de sevmediğim için artık ısrar etmez, sessiz sessiz aşağıya inerdim.

Bu aşağı kat eğlenceli bir âlemdi. Giden gelen hiç eksik olmazdı. Bunlar Beybabaya hiç görünmez, annemin yanına da nadiren çıkarlardı. Büyük bir odada hepsi

(Devamı 77 nci sahifede)

Waşington un 200 üncü Doğum Yılı Pulları

Bu Pulların Modelleri

1. 1,5-sent p. modeli:
Çarles Wilson Peale in bir minyatürü (1777).

2. 1-sent p. modeli:
J.A. Houdon un bir büstü (1785)

3. 1,5-sent p. modeli:
Ç.W. Peale in bir tablosu (1772)

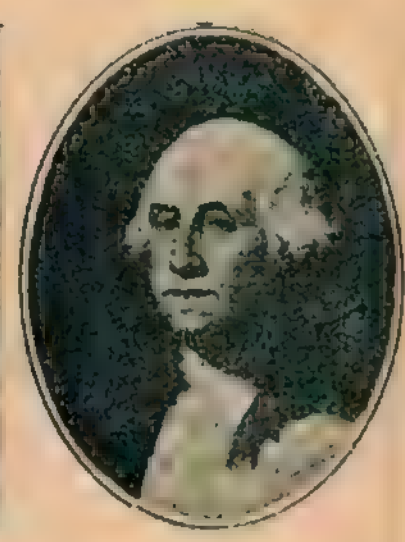

4. 2-sent p. modeli:
Gilbert Stuart in tablosu (1796)

5. 3-sent p. modeli:
Ç.W. Peale in bir portresi (1777)

George Waşington bugünkü Amerika Müttehidesini İngiliz müstemlekesi halinden kurtaran, ona siyasi istikbalini kazandıran büyük adamdır: 200 üncü doğum yılı'müna sebebiyle 12 numuneden yapılmış bir seri posta pulu tertip edilmiştir.

6. 4-sent p. modeli:
Ç. W. Peale in bir portresi (1777)

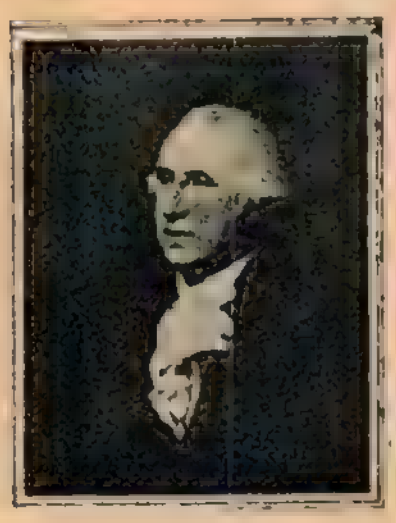

7. 5-sent p. modeli:
Ç. W. Peale in bir portresi (1795)

8. 6-sent p. modeli:
J. Trumbull un bir portresi (1792)

9. 7-sent p. modeli:
J. Trümbull in bir potresi (1780)

10. 8-sent p. modeli:
C.B.G.F. Saint-Mesmin potresi (1798)

11. 9-sent p. modeli:
Mason kıyafetinde-W. Williams (1794)

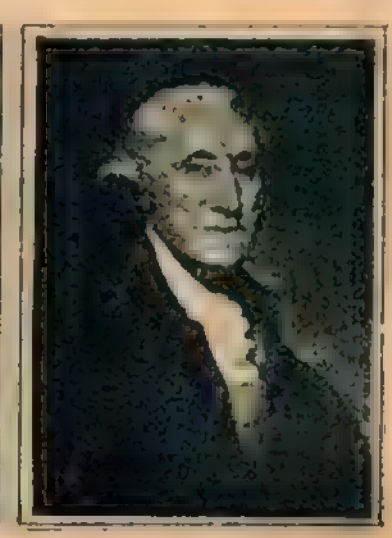

12. 10-sent p. modeli
G. Stuart in portresi (1795)

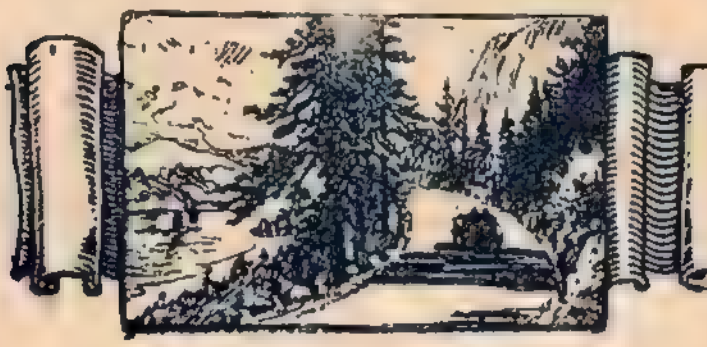

Ağaç Günü

BAHÇE ve parkların, koru ve ormanların ruha verdiği safa pek az zevk ile mukayese olunabilir. Ağaçların şairleri ve ressamları vardır, bülbülleri ve çiçekleri olduğu gibi. Fakat orman yalnız yeşilliği, renkleri, içinde beslediği vahşi hayatın güzellikleri için kîymetli değildir; orman medeniyetin temeli, medeni hayatın tükenmez bir kileridir. Bir ev bina olunurken dışarısında kurulan iskelelerden döşeme ve tavanlarına, kapı ve pencerelerine, masa ve iskemlelerine kadar ağacın oynadığı mühim rolü hiç düşündünüzmü? Seyahat ve nakliye vasıtalarında, arabalarda, gemilerde, vapurlarda, demiryollarında... ağacın başka bir şeyle tepdiline imkân varmıdır? Son senelerde demir traversler yerine kullandığımız ağaç traversler millî tasarrufumuzun ne mühim bir amili olmuştur.

Düşünelim, insan ateş yakamasaydı bir medeniyet kurmağa imkânmı olurdu? Medeniyetin en yüksek derecesine varan memleketlerde dahi ağaç bütün faydalılığını muhafaza eder. Kazma kürek saplarından telegraf ve telefon direklerine kadar her nevi aletlerde ağaç kullanılır. İnsanları her yerde şiddetli kışlardan latif sıcaklığı ile koruyan, huzur ve refah veren ateşin gıdası ormandan gelir. Makinaları işleten mâden kömürü, kok, petrol veya benzin de kadim ormanların mahsulü değilmidir?

Hizmetleri sayılamayacak kadar çok olan ağaç, esef olunur ki, memleketimizin her tarafında lüzumu kadar yoktur. Bâzı yerlerimizde, hususiyle memleketimizin en soğuk mıntakalarında odun yerine tezek yakılıyor. Yazın gölgesine barınılacak, yeşilliği ile kalbe neş'e verecek, dallarında kuş cıvıltısı dinlenecek tek ağacı olmayan köylerimizin sayısı binleri geçer.

Bir memleketin mâmur olmamasının en büyük amillerinden biri de ağaçsızlıktır. Mütehassıslar ağacı umranın en temelli vasıtası sayarlar. Ağaç, kereste odun sanayini kaldırınız medeniyetten hiç bir şey kalmaz. Kerestenin, odunun uzak yerlerden gelmesin-ususiyle nakliye vasıtalarının iptidai olduğu yerlerde- umranı sıfıra yakın bir dereceye indirir. Ağaç, kereste, odun, kullanıldığı yerde yetişmelidir. Ağaca, koruya, ormana muhtaç olmayan hiç bir köy bile tasavvur edilemez.

Ağaçsızlık umrana mâni olmakla kalmaz, büyük ve tahripkâr afetlere de sebep olur. Ormanlar yumuşak zeminleriyle, yağan yağmurların sularını sünger gibi içerler. Şiddetli seller halinde akmasına mahal vermezler. Ağaçsız yerlerde yağmur sel gibi akarak toprağın münbit tabakasını götürür, ekinleri mahv eder, çayları taşırtır, rasgeldiği evleri, köyleri yıkar.

Memleketimizin ormanla kaplanmış sahası eskiden çok daha genişti; baltalığı olmayan köy yoktu. Kereste veren ormanlar daha çoktu. Fakat mütemadiyen kesilen ve yerlerine başkaları konmayan ağaçlar, istediği kadar geniş ormanlar teşkil etsinler, çocukları doğmayan kavmler gibi gelecekleri tehlikeye mâruz kalır.

Hele yangınlar.. dikkatsizlik eseri olan bu afetin her sene ormanlarda yaptığı tahribat telafi olunmadığı için memleketin büsbütün a-

ğaçsız kalması tehlikesi günden güne çoğaliyor.

***

BİR çok memleketlerde «Ağaç günü» veya «Ağaç bayramı» millî müesseseler sırasına girmiştir.

Bu yerlerde ağacın içtimai ve medeni hayatta gördüğü hizmetler hakkında, aile ocağından ve mektep sıralarından başlayarak, herkes bir fikir alır. Ağaççılık terbiyesi millî şuura tabii bir akîde ve sevgi olarak geçer.

Mekteplere ağaç dikecek bahçe, tarla ayrılır; köylerde koru yetiştirilecek saha tefrîk olunur. Şehirlerde belediyeler umumi bahçe ve parklar için geniş yerler açar. Vilayetler bütçelerinin bir kısmını fennin son usulleri dairesinde orman yetiştirmeğe ve işletmeğe tahsis eder. Belediye ve vilayetlerin mükemmel fidanlıkları olur. Her nereden istenilirse fidan verilir ve hattâ mahalline kadar gönderilir. Fidanların naklinde demiryolları ücret almayacak derecede kolaylıklar gösterir. Bu uğurda sarf olunmak üzere nakdi fedakârlıklarda bulunanlar da pek çok olur.

Mektep çocukları, gayet tabii olarak, tabiatın bir çocuğu olan ağacı severler ve dikip yetiştirmesine heves ederler. Köylülerin kendi hayati menfaatlerini takdir etmemeleri ve ağaç yetiştirmek zahmetinden kaçınmaları mümkün değildir, fakat yetiştirilecek korunun yeri, suyu ve fidanı kaza ve vilayetlerce düşünülmüş olmalı, yalnız zahmeti köylüye isabet etmelidir. Umumi bir alâka ile çalışılacak olursa, herkesin ağaç muhabbetiyle, evlerin bahçeleri, şehirlerin cadde ve bulvarları, bahçe ve parkları, köylerin yolları, vilayetlerin şoseleri ağaçlarla süslenir; baltalıklar, koru ve ormanlar yetişir, daimi bir yenilenmeye, ebedî hayata mazhar olur..

***

Merasim ve şarkılar

MİLLÎ bir âdet tekâmülle ve devamlı bir tâkîp ile yaratılır. Fikrimizce içtimai meseleleri efkârı umumiyeye anlatmak ve zihinlerde yerleştirmek maksadiyle doğmakta olan Halk Evlerinin himayesi altında, ağaççılık için büyük bir hamle gösterilecek olursa, hattâ bu mayısın yarısından sonra her tarafta birer ağaç günü tes'id edilebilir. Bu günün, memleketin her tarafı için, aynı gün olması îcab etmez. Şimal veya cenupta, garp veya şarkta bulunulduğuna göre ağaç gününün ayı hattâ mevsimi bile değişebilir.

***

AMERİKADA siyasi istiklallerinin yüzüncü yıl dönümünde (1876 da) ağaç günü bir müessese haline getirilmiş ve ağaççılık terbiyesine en büyük ehemmiyet vermeğe başlanmıştır. Şimdi Amerikan ağaç cemiyeti en geniş millî cemiyetlerden biridir. Bu cemiyetin son senede yaptığı geniş propaganda kuvveti ve memleketin kurulmuş ağaççılık teşkilatı ile, 1932 senesi dahilinde 10.000.000 ağaç dikilecektir. Bu ağaçlar 200 üncü doğum yılına erişilen ilk Amerika Reisicumhuru Waşington namına ithaf edilecektir. «Vatanlarının babasına 10.000.000 canlı abide!» şiarı Amerika Müttehidesinin her tarafına atılmış, hazırlıklara girişilmiştir.

Bizim de İlk Reisicumhurumuz, bizim de vatanımızın babası Gazi Mustafa Kemal dir. Biz de niçin Mustafa Kemal namına millî bir ağaç günü kabul etmeyelim, çocuklarımıza niçin ağaççılık şeklinde de vatan sevgisini vermeyelim?

Bu gibi merasimlerde şarkıların, marşların rolü büyüktür. Umumi heyecanı têmin eden bu musikî ifadeleridir. Teessüf olunur ki edebiyatımız bu nevi eserlerde fakîrdir.

Yeni musabakamız

Muhit kendisine her ay şiirlerini gönderen genç şiir heveskârlarına müracaat ediyor, onlardan ağaç gününe mahsus şarkılar, marşlar rica ediyor. Açtığımız bu yeni musabakaya gönderilecek eserlerin en güzellerini neşr edeceğiz ve genç şairlerine münasip hediyeler vereceğiz.

SEYAHAT EDEBİYATI

Zulu Zencilerinden Arslan-Oğulları Arasında

ATİLO GAİTT

ZULULANDIN (Zulu memleketinin) şimal dağlarını arslanlar istila etmişti. Memlektin her tarafını yıldırım süratiyle korku basıyordu. Zavallı yerliler köylerinden dışarı çıkmağa cesaret etmeyorlardı.

Vahşi hayvanların istilası kuraklıktan ileri geliyordu. Hayvan vebası çıkmış, yüzlerce davarı kırıp geçiriyordu; bütün canlı mahlûklar su ve ot bulmak ümidiyle cenuba doğru hicret ediyorlardı.

Bütün Afrikanın en cesur muharip insanları oldukları halde Zulular hayvan sürülerinin bu muhaceretini görerek tehlikeyi seziyorlar, endişe içinde kalıyorlardı. Muharipler sihirbazların ve reislerin yanına gelerek gök kudretlerinden yağmur dua etmelerini

Zulu Muharibi.

taleb ediyorlardı. Fakat sihirbazların bütün niyazları tesirsiz kalıyor, muharipler de isyan alametleri gösteriyorlardı. Sihirbazlar nufuzlarının tehlikede kaldığını hiss edince bir hileye saptılar: bir ifrit ruhunun kabileye indiğini ve muhariplerden birinin içine girdiğini iddia ettiler. Bu cin-çarpmış adamı kurban etmeli ki ilahların kızgınlığı yatışsın, ve *rahmet* yağsın.

Kabilenin en büyük reisi Ksipozo karargâhta yoktu, bundan istifade eden sihirbazlar güzel bir delikanlıyı cin-çarpmış ithamiyle yakaladılar. Betbaht çocuk tepinip büyücülerin iddialarını redd ettiyse de onlar dinlemediler, ve elini kaynar suyun içine daldırdılar, sonra bir ağaca bağladılar ve

Sihirbaz, muharibin elini kaynar suya daldırıyor

ölüm şarkılarını mahkûmun başı üzerinde sallayıp hokkabazlıklar ediyorlardı.

Gürültüyü işittim, neler olduğunu anlamak için çadırımdan çıktım; uzakta, muhariplerin meşguliyetinden istifade eden büyük bir arslanın ilerlediğini gördüm; Ksipozo nun orada oynamakta olan küçük oğluna atılmak üzere olan kanlı canavara tüfeğimi çevirdim ve bir kurşunla vurdum.

Ksipozo, muhariplerini, arslanlara karşı müdafaaya teşci ediyor.

Patlayan tüfek sesine koşuşmaya başlayan yerliler dehşetten bağırıyorlardı. Arslanın yerde yatan leşini görünce yanıma gelerek beni en yüksek bir hürmet ve sevinçle alkışladılar. Bu heyecanlı anda, mahkûmu ağaçtan çözmelerini emr ettim, ve Tanrının böyle vahşi hareketlere ve kanlı kurbanlara muhtaç olmadığını ispat ettim.

Bu aralık Ksipozo da yetişti; muhariplerinden birinin kurban edilmek üzre olduğunu öğrenince baştan ayağa hiddet kesildi ve mücrimleri cezalandırdı. Oğlunun nasıl kurtarıldığını da kendisine söyledikleri için bana nasıl teşekkür edeceğini bilemeyordu, ve ben çadırıma çekilmek isterken o beni kendi kulübesine dâvet etti. Sevdiği başsihirbazı Tuabena bize refakat ediyordu.

Yere serilmiş hasırların üstüne oturduk; Ksipozo bir kabak dolusu yerli boza getirdi. Buğdaydan yapılan bu kuvvetli içki hoş değilse de az zamanda alışılıyor.

Ksipozo, memleketin âdetince, içkinin zehirli olmadığını göstermek için, evvela kendi bir yudum aldı, sonra şerefli bir misafir sıfatiyle kabağı bana verdi, ben içtikten sonra, Tuabena ya kabağı uzattım, en son Ksipozo kabağı alarak içkiyi bitirdi. Ondan sonra kabile reisi ve ev sahibi mevkiinin bir vazifesi olarak uzun bir nutuk söyledi; sonunda hiç beklemediğim, ve pek hoşuma giden bir teklifte bulundu

(Devamı 75 inci sahifede)

Muharibin tazallûmlarına rağmen, gaddarca îdam cezası tatbîk edilmekte iken..

Sıhhat–Muvaffakîyet–Saadet

V

J. Tomine

SAADET

Mânevi varlığımızın hayati vazifesi

FELAKETLERİN pek azının sebebi gaflet veya acizdir: kısmı-âzamının sebebi kendi hatamızdır. Birçoklarından sık sık işitiriz: «Talii varmış...» «Taliim yok.»... Bunlar boş sözler ve boş zanlardır; hattâ deyebilirim ki, insanların kendilerini mâzur göstermek için îcad etrikleri bahanelerdir. Talii var denenler kendilerini sevk ve idare etmesini bilenler, diğerleri de doğru yola gitmemekte inad edenlerdir. Muvaffakîyete ve binnetice saadete ulaşmak için herkesin haiz olması lazım gelen bâzı zaruri vasıflar vardır.

Bu vasıflar nasıl elde edilir?

Kendinize itibar ediniz...

Kendini bilmek, kendine verilen kîymeti sıhhatle ölçmek, şahsiyetini inkişaf ettirmek, daima ve her türlü ahvalde tabiatı-asliyesini muhafaza etmek, işte saadetin birkaç şartı. Hakîkî kîymetinize îtibar ediniz, gurura kapılmayınız, fakat luzumsuz ve zararlı tevazudan da uzak bulununuz. Ne olduğunuzu bilmekten, bilmek ve takdir etmekten gurur duymak hakkımızdır. Bu suretle kabiliyetlerinizi en doğru bir ölçü ile tartacak ve ondan âzami surette istifade etmeye hazır bulunacaksınız.

Sonra, daima «Eyi» ye doğru tekemmül ediniz. Mânevi kîymetinizi artırmak, mükemmel ve hayırhah bir insan olabilmek için meziyeilerinizi takviye ediniz, hatalarınızın önüne geçiniz.

Hayırhahlık

Hiç bir vaziyet doğrudan doğruya insanı bahtiyarlığa sevk edemez. Hiç bir kimseye bar olmadan yaşamaya azm etmek lazımdır. Size burada Doktor Victor Pauchet nin eserinden, hayırhahlık bahsini mükemmelen hulâsa eden kısmı aynen nakl edeceğim:

«Ne insanları, ne hadiseleri, ne memleketinizi, «ne de içinde yaşadığınız asrı tenkîd ediniz. Hiç bir «kîymetleri olmadığı haldi size amirlik, patronluk «eden insanları da tenkîd etmeyiniz. Her asrı daha «evvelki asırlarla mukayese ediniz, göreceksiniz ki «beşeriyet birkaç ferdî teşebbüs sayesinde terekkî «etmektedir; daha eyi bir hale koymak için ne dün«yayı ne de cemiyeti altüst edebilirsiniz, yapacağı«nız yegâne şey beşeriyetin tekâmülüne omuz ver«mek, hizmet etmektir.»

. . . . . .

«Evveli-emirde şunu kabul etmelisiniz ki, için«de yaşadığınız asrın ilmî terekkîyatı size ne kadar «tecrübe ve muhakeme kabiliyeti vermiş olursa ol«sun hadiseleri asıl kîymetleriyle ölçmeniz mümkün «olamaz... O hadiseler hangi hikmetlere istinad e«derlerse etsinler, bulundukları şekilde görünmekle «doğru add edilirler; hadiselerin gizli taraflarını «tetkîk etmek, onlara mutlaka herkesin görebileceği «bir vaziyet vermek sizin vazifeniz değildir...

Muharrir sözünü şu satırlarla bitiriyor:

«Hakîkî saadet her şeyin eyi tarafını görmeye, «her şeyden memnun olmaya mütevakkıftır.»

Başkalarının, kendilerini size sevdirmeye müsait meziyetlerini aramayı îtiyad ediniz.

Hakaretleri unutunuz; eyilikleri, dostça sözleri, samimiyeti takviye eden kelimeleri hatırlayınız; size fenalık edenlere eyilikle mukabele ediniz.

Hayırhah insan, terbiyeli, sevimli hareketleri, bakışları ve hattâ sesi ile etrafındakileri cezb eder. Muhitinde kendisine yardıma âmâde samimî dostları bulunur, hayat onun için kolay yaşanır bir saadet mecmuasıdır.

İnsan, başkalarının saadetinden haz duymak îtiyadını pek kolaylıkla olmasa bile, sabır ve azm sayesinde, kazanabilir. Kendinizi muhitinizdeki bütün neş'e ve inbisatı nefsinizde toplamış olarak hiss etmeyi öğreniniz, ve bu hissinizi sizi sevenlere de aşılayarak, hayatından memnun, hayırhah insanlar yaratmaya çalışınız.

(Devamı 76 ncı sahifede)

ŞİİRLER

BİR LAHZAM

Aynadaki aksim, gölgem, bir de ben.
Varmıdır, yokmudur onlar sahiden!
Aşina değiller çektiklerime.
İçlerinden biri gelse yerime:

Ben bir gölge olsam, yahut bir hayal,
Onlar gibi hissiz, onlaragibi lâl;
Olsa bütün ömre bedel bir lahzam,
Var görünsem onlar gibi yok olsam!

CAHİT SITKI

ONA

Renk, hulya, his ve aşktan bir remizken gözlerin
Pençeremden kalbime boşalan bir nur oldu.
Emel, hayal, gök, deniz, ufuklar kadar derin
Alev yüzün gönlümde tutuşan şuur oldu.

Ç. O.

GEMİDE SABAH

Gece denizi yutmuş.
Vapur yolunu tutmuş.
Gürbüz bir bahriyeli
Dümende iki eli
Uykusuz nöbet bekler.

Sahil görünce — içten
Titreyerek — sevinçten.
İncecik belleriyle
Purmaksız elleriyle
Bayrak tutar direkler..

Bâzan deniz uyanır,
Kendini arslan sanır.
Küpeştelere çıkar,
Merdivenleri yıkar,
Gövertede genişler..

Bâzan da "yoruludum!" der,
Eser, fakat bu sefer
Deli rüzgâr serince
Yağmur inceden ince
İplere boncuk işler..

Vapur sallanır suda
Tayfalar hep uykuda,
"Gün" atar örtüsünü,
Deniz takar süsünü,
Ufuk suları boyar.

EMİN HALİL

BİR YAZIN SONU

Güneşli ve neş'eli uzun bir günden sonra
Yine akşam oluyor — hava serin ve temiz.
Renksiz aydınlık göğü ve karanlık dağları
Başka bir âlem gibi içine almış deniz.

Daha ta uzaklarda durgun suyun üstünde
Düşünceli ve beyaz bir kaç yelken gidiyor;
Uzaktaki koruda bir kuş öttü — ve sustu;
Bu sakin saatlerde bir yaz daha bitiyor.

Güneş battığı yerde kaybolurken ilk yıldız
Dağ yolundan işçiler evlerine dönüyor,
Bütün tabiat susmuş, bir şey hatırlar gibi;
Bu sakin saatlerde bir yaz daha sönüyor.

"Bir yaz geçse ne olur?" demek elimde değil.
Şimdi uzaktan gelen hislere uyuyorum.
Hayatta beklediğim, daha bekleyeceğim
Boşa giden her şeyi içimde duyuyorum.

L. NUR

KORKU

Yavaş adım sesleri kalbimi çiğnediler,
Bir ter bulutu durdu alnımın üzerinde
Benim deli hislerim içerimi yediler..

Zincirlenerek koştu homurtular derinde
Gözlerimi açarak kulak verdim dışarı,
Bilmeyorum bu sesler evimin neresinde..

Ellerimle yokladım yanımdaki duvarı,
Saatimin sesine karıştı bütün sesler
Aynadan gördüm, rengim ölümden daha sarı..

Ellerimi yakıyor sanki kızgın nefesler,
Gizli hayaletlerle etrafım halkalandı.
Odamın kapısını döğüyor işte sesler..

Görünmez ipler ile bileklerim bağlandı
Sandalya üzerinde tıkandım birdenbire,
Başım sapı ezilen bir gül gibi sallandı.

Ve kendimden geçerek düştüm olduğum yere..

M. NECDET

ÖTE BERİ

Emrullafi Efendinin dalgınlığı.— Merhum Emrullah Efendinin dalgınlığı meşhurdur. Buna dair nakl edilen hikâyeler pek çoktur. Fakat yeni öğrendiğim hepsine baskın görünüyor: Meşrutiyetin bu Maarif Nazırı mâhut Tûba ağacı nazariyesine uygun bir layiha hazırlamakta imiş. Yazısına öyle dalmış ki sadrâzamın evine dâvetli olduğunu unutmuş. Bir de bakmış ki saat hayli ilerlemiş. Hemen kalkar, havaya bakmadan sokağa fırlar. Şiddetli bir yağmur altında, sırsıklam sadrâzamın evine gider. Islanmış palto ve lastiklerini, fesini, yakasını hep çıkarır, sobanın yanındaki sandalyelerin üstüne kurusunlar deye yayar. Kendisini karşılamak için ayağa kalkan nazırların ve ev sahibinin masasına giderek kendi de oturur ve hemen layihasından bahs açar. Önüne çay korlar, uşağın biri bir tabak pasta uzatır. Lafa dalan koca alim, pastalardan bir tane alacağına dolu tabağı önüne yerleştirir. Elinin mihaniki bir hareketiyle en yakın pastayı alır, yemeğe başlar, konuşmasını da kesmez, birinciyi ikincisi, onu da üçüncüsü, dördüncüsü, beşincisi... tâkîb eder. Tûba ağacı bahsi de yılan masalı gibi uzar. Lakırdı söyledikçe pasta yedi, yedikçe lakırdı söyledi..... Koca tabak boşaldı. Herkes gülümser, fakat hazret oralarda değil.. Projesinin tafsilatiyle meşgul. Sıhhatinden endişe etmeğe başlayan sadrâzam, hazımsızlığın önünü almak için, dalgın nazırın önüne biraz da peynir koymasını hizmetçiye emr eder. Emrullah Efendi bir taraftan lakırdısına bir taraftan da yemeğe devam eder. Bir tabak dil peyniri de silinir süpürülür. Öyle nakl ediyorlar ki evine gittikten sonra haremine: «Ben geç kaldım, çay falan bitmişti, hiç bir şey yemedim» demiş. Tûba ağacı aşkiyle yediğini bile unutmuştu.

Ekmek çalan hırsız.— Vaktiyle Ur şehrinde umumun hürmetini kazanmış bir hakim varmış. Her haftaki aleni muhakemelerinde adliye salonu halk ile dolarmış. Bir gün huzuruna bir adam getirmişler ve fırından bir somun ekmeği çaldığını söylemişler. Hakim maznuna hitab ederek: «Kendini müdafaa et, dedi; bak senin için ne diyorlar.» Maznun: «Evde çoluk çocuk açtı. Param yoktu. Kazanmak için hiç bir iş bulamadım. Mecbur oldum, bir somum çaldım, evime götürdüm.» sözünden başka bir şey söyleyemedi.

Bunun üzerine hakim dedi ki:

«Mademki çaldın, sana ceza vermek lazımdır. Kanun sarihtir, kendin ve çocukların aç da kalsanız kanunun istisnası yoktur. Cezan on akçe olacaktır.»

Bunu dedikten sonra hakim kendi kesesini çıkardı, ağzını açtı, içinden on akçe çıkararak: «İşte cezanı da ben veriyorum.» dedi. Sonra dinleyen halka dönerek ilave etti:

«Bu iş bununla bitmeyor; insanların yeyecek ekmek ve görecek iş bulamadığı bir şehrin ehalisi olmak da cürümdür. Bu cürümle muhakeme salonunda bulunan bütün cemaatı nufus başına yarımşar akçe ile cezalandırıyorum.» ve hemen kavuğunu çıkararak mubaşire uzatmış: «Bu cezaları topla ve şehrin şu aç dâvacısına ver» deyerek davayı fasl etmiş.

Gandi nin Makdonald e mektupları.— Hindistanda millî hareketi kâh silahsız kâh silahlı itaatsizlikle idare eden meşhur Mahatma Gandi çok nazik bir adammış. Gerek konuşurken ve gerek mektuplarında hep nezaket ve tevazu tâbirleri kullanır-

mış. Bir dostundan rivayet ediliyor ki, başvekil Makdonald a yazdığı mektuplara attığı imzanın üstüne «Gayet hürmetkâr, fakat siyaseten itaatsiz köleniz» deye yazarmış.

Pprens Degal.— İngiliz veliahtı neş'eli bir gençtir. Tiyatronun her nev'ini sever. Meşhur artist Harry Lauder in verdiği bir müsamerede bulunmuştu, Halk artistin şarkılarını alkışlayor, tekrar ettiriyordu. Prens de pek sevdiği bir şarkıyı söyletmek için ilk mısraını yüksek sesle söylemiş: «Ben bir kız seviyorum.»

Lauder de sahnenin üzerinde sormuş: «Sevdiğinizi anladık, fakat hangisini?»

İki kör.— Büyük şehirlerin kalabalık caddelerinde bir kaldırımdan karşıdakine geçmek gözlüler için bile nazik bir iştir. Körler birinin yardımı olmaksızın tehlikesiz geçemezler. Bir gün bu caddelerden birinin dört yol ağzında kör bir kadın durmuş, birinin muavenetini bekleyormuş. O sırada aynı noktaya kör bir erkek de gelir ve elbisesine hafifçe temastan kadın olduğunu anladığı ilk köre: «Karşıya kadar size refakat edebilirmiyim» deye sorar, kadın da: «Çok memnun olurum, Efendim» cevabını vererek, birbirinin kolunda, caddeyi geçerler. Karşı tarafa gidince kör kadın tam teşekkür edecekken, kör erkek: «Efendim, der, size nasıl teşekkür edeceğimi bilemeyorum. Ben yaşta bir âmanın böyle kalabalık bir caddeden yalnız geçmesi çok güç. Allah sizden razı olsun...»

Kâmil Paşanın sükûtiliği.— Abdülhamid in iki belli başlı sadrâzamından biri olan Kâmil Paşa sükûtiliği ile meşhurdur. Arkadaşlarından bir doktor da varmış ki kendisi gibi sükûti bir adammış. Son sadaretinde ara sıra bu doktor ziyaretine gidermiş. İki ihtiyar karşı karşıya ve kocaman salonda uzaktan uzağa otururlar, hiç söz söylemeksizin birbirinin yüzüne bakarlarmış. Bu musahabe böylece yarım saat bir saat sürdükten sonra doktor kalkar, sadrâzamın yanına kadar gider, vedalaşıp çıkarmış. Bu esnada Kâmil Paşa da ağzını açarak: «Aceleniz ne, tatlı tatlı konuşuyorduk.» dermiş?

İmparator birinci Vilhelm.— Bu İmparator tırnağına kadar askerdi. Bütün hayatı askerî teşrifat kanununa tâbi idi. Her maddesine harfi harfine riayet ederdi.

Pazar günleri selamlık olurmuş, hassa alayı, balkonunun önünden geçermiş; kendisi de balkona çıkarak askerî duruşta hassaları selamlarmış.

Nakl ediyorlar ki ölümü ile biten hastalıktan yatağa düştüğü hafta da, selamlık saati gelince giyinmek istemiş. Doktorlar vazgeçirmek için ellerinden geleni yapmışlar, dillerinden geleni söylemişler, fakat fayda vermemiş. İmparator ısrar ile: «Olamaz, teşrifatta yazılıdır» deyerek âdetini yerine getirmiş.

(Devamı 78 inci sahifede)

SAN'AT

Isfahan da yağlı boya dıvar resimleri (Freskler).

İRAN pek uzun ve kîymetli bir san'at tarihine malik bir Şark memleketidir; hattâ asırlarca Şafk medeniyetinin en büyük mümessili olarak tanılmıştır. Sumerden kalan en eski Türk medeniyeti muhtelif yollardan Mısıra, Yunana, Hinde, Çine, Anadoluya olduğu kadar İrana da intikal etmişti. Sasanilerin inkîraziyle teessüs eden islam medeniyetinin en muhteşem merkezleri İranda idi. Canlı mahlûkların, hususiyle insanın resmini, heykelini men' eden İslamiyete rağmen İranda bu san'atlar inkişaftan büsbütün mahrum kalmamıştı. Son asırlarda, Avrupada Renesasns devri açıldıktan sonra, garbin ressamlık san'atiyle İran arasında bâzı mühim temaslar hasıl olmuş. Osmanlı padişahları memleketimizde yağlı boya ressamlığı heykeltraşlık gibi san'atları hiç teşvîk etmedikleri halde İranda Safevî padişahlarından Şah Abbas kudretli bir san'at hamisi idi.

Şah abbas (1582-1629) paytaht yaptığı İsfahan ı Garbın Roma ve Venedik gibi en muhteşem, en san'atkârane, en zengin şehirlerinden biri haline getirmeğe bütün himmetini sarf etmiş, tamamiyle de muvaffak olmuştu.

Girit oyunlarına mahsus olan Meydânı Şah (386-140 metre) dört taraftan san'at aşıkı bir ihtişama şahit, enfes binalarla çevrilmişti. Mescidi-Şah bu meydanın en azametli mîmarlık eserlerindendir; İsfahan ın çarşısı olan Kaysariye, mescidi-Sadır ve saat kulesi bu binalardandır. Fakat yüksek bir taraça üzerinden bütün meydana hakim olan Ali Kapu inceliğin ve güzelliğin müstesna bir numunesidir. Burası Şah Abbasın sarayı idi, sefirleri burada kabul ederdi. Devletinin azamet ve haşmetinin en büyük timsali bu bina idi.

İran san'atında, minyatürlerinde, halılarında ve nihayet dıvar nakışlarında ağaç, çiçek,

Ayakta duran iki genç (Âli Kapu) *Elinde ibrik tutan delikanlı (Âli Kapu)* *Küpe dayanmış sarhoş erkek (Âli Kupu)*

vazo, hayyan ve insan hiç bir asırda eksik olmamıştı, ve bu eserlerde sihirli bir güzellik gözleri meftun eder; fakat Safevi Şah Abbas memleketine İtalya ve Felemenk san'atkârları da getirtmiş ve yeni bir san'atkâr nesli yetiştirmiştir. Bunların yağlı boya freskleri Âli Kapu sarayının dıvarlarını Şark ve Garp san'atlarının bedii bir sentezi olarak tezyin etmiştir.

Elinde tüğlü bir şapka tutan (Âli Kapu).

Elinde üzüm salkımı tutan erkek (Ali kapu fresklerinden).

Son haftalarda Paris de Guimet müzesinde açılan bir sergide bu İran fresklerinin kopyaları ve tamamlanmışları teşhir edilmiş, bütün Garp san'at âlemine meçhul bir yeni çağ İranı tanıttırılmıştır. Bu fresklerde İtalyan şapkasının, XIII Lui kostümünün, Felemenk kıyafeti ve İran kisveleriyle mümteziç bir halde temsil edildiği görülüyor. Bu beynelmilel terkipler Şah Abbas zamanında İranla Avrupa arasındaki temasın semereleridir. Fakat daha sonraki tereddi ve taassup devirlerinde Âli Kapu sarayının dıvrları vandalcasına tahrib edilmiş, o enfes resimlerin yüzleri kazılmış, yaldızları silinmiştir. Haçaduryan isminde İranlı bir Ermeni san'atkârının himmeti olmasa imiş, öyle görülüyor ki, o muhteşem devrin güzel san'at eserleri ebediyen meçhul kalacakmış. Bu san'atkâr Âli Kapu fresklerini kopya etmiş, kazılmış yerlerini büyük san'at ve zevkle tamamlamış ve Paris de az yukarda bahs ettiğimiz Guimet müzesinde İran san'atına mahsus bir sergi açmıştır. Teşhir edilen eserler arasında Fatih in de bir portresi vardır ki Bellini nin taplosuna pek benzer.

Âli Kapu sarayında bir fresk: Bir erkek, iklil yapmakta olan bir kadına çiçekler veriyor.

ÇÖP ÇATAN

Yazan: VAHDET GÜLTEKİN

gece teravihten sonra Yeşil Evde toplanmışlardı. Câmiden çıkarken tipi ile karşılaşan mahallenin kadınları oraya yakın olan bu yeşil kapılı eve iltica etmişlerdi. Odanın sıcak havası iliklere yayılınca muhavere zemini genişlemiş, ve bir mevzu' sakız gibi muhtelif ellerde uzamağa başlamıştı: Mediha nın kısmetleri hakkında görüşüyorlardı.

Ortada bir soba, misafirlerin şerefine birbiri arkasına ağzına tıkılan odunları kıtırtılarla çiğneyor, yüzündeki neş'e etrafındakilere de dağılıyordu. İhtiyarlar erkân minderlerine oturmuşlar, cıgaralarından nefesler çekiyorlardı. Minder üstü Mediha ile yüzük oynayan iki üç kıza kalmıştı: onlar müzakereden hariçtiler. Diğer bir köşede sobanın ağzından alınan kırmızı ateşlerin doldurulduğu bir saç mangal vardı, ev sahibi Melek H. orada kahve pişirmekle meşguldü.

Ve işte, bu odada toplananlar Mediha nın kısmetleri hakkında görüşüyorlardı.

Mediha güzel bir kızdı. Biraz uzun boyu, zaif fakat endamlı vucudu ona daha başka bir güzellik veriyordu. Onda herkes ev kadını olacak bir kızın bütün meziyetlerini de fazlasıyla buluyordu. Belki bu cihetten, onu isteyenler pek çoktu. Melek H. birbirini ta'kîb eden bu talepler karşısında şaşırır, hangisini kabul edeceğini bilmezdi. Hepsinden ma'kul veya gayrımâkul bir sebeple dönerdi: «Bir fenasına» düşmekten korkuyordu. O bu hallerden âdeta bıkmıştı. «Hani şöyle bir iki ay istenmeden geçse de başımı dinlesem..» derdi.

Mediha nın babası ihtiyar bir mütekaitti. İhtiyar yaşı, beyaz entarisi, beyaz takkesi ve beyaz sakalıyla kızının evlenme işlerine karışmak istemezdi: belki bir hata yapardı. Bütün mes'eleyi ve mes'uliyeti karısının üzerine bırakmış ve kendi bu meseleler karşısında cıgarasının yine beyaz dumanlarına bakmakla kalırdı. Yalnız bu son günlerde Melek H. ın âdeta kabul etmek üzere olduğu bir talebi redd etmişti: Şevket, bir iftira ile onun tekaütlüğüne sebep olan paşanın oğlu idi. Kızını, düşmanı olduğu bir adamın oğluna nasıl verebilirdi? Ama bu adam ölmüştü, fakat Şevket onun oğlu idi.... Hayır, veremezdi.

Melek H. da bunu ma'kul bir sebep bulmuştu.

Fakat kararın müteesir ettiği biri varsa o da Mediha idi. Çünkü o Şevket e kuvvetli hislerle bağlı idi. Onlar birbirlerini, Mediha-ların bir' hısımının düğününde görmüşlerdi. Konuşamamışlardı, fakat ikisinin de düşünceleri bir noktıda birleşiyordu. Ve sonra Şevket in talebini Mediha büyük bir sevinçle karşılamıştı. Fakat... fakat babasının şu esassız düşünüşü onun belki en büyük saadetini kapamıştı.

Bu gece de yeni birisinden dahs ediliyordu. Menfi ve müspet fikirlerden sonra muhaverenin harareti yavaş yavaş kayb oldu. Bir sakız gibi ellerde uzayan mevzu' her elde ayrı ayrı koptu, muhtelif parçalara ayrıldı. Şimdi odada herkes bir başkasıyla karşılıklı konuşuyordu. Sobanın öğütülen ateşleri mangala kümelendi, sobanın ağzına yeni lokmalar atıldı.

Bu sırada kapı çalınd. Hızlı darbeler sobanın etrafında toplanınca odadakiler: « Hürmüz H. dır.» dediler. Vaktin geç olması da bu ihtimali kuvvetlendiriyordu: o, böyle, gecede iki kapı yapardı. Gelen Hürmüz H. dı. Odadan içeri girince atkısındaki karlar birdenbire su rengine boyandı; ve o, «Gel bakalım, buyür!» sözleriyle karşılandı. Bu, ihtiyar bir

kadındı. Atkısını açtı; beyaz yemenisinden siyah boncukların çizgisiyle ayrılan aynı renkte ak saçları vardı. Buruşuk göz kapaklarının altından bakan gözleri yorgun vucuduna yumuşak bir yer aradı; sobanın yanında kendisine verilen mindere oturdu, «Safa geldiniz»lere toptan bir «Safa bulduk» la mukabele etti. Hareketleri ve sözleri ağır bir yükün altından çıkıyor gibiydi. Tabakasından kalın bir cigara yaptı. Hoş-beşten sonra havadan ve sudan konuşmağa başladılar. Ve biraz sonra Hürmüz H. ın sorması üzerine Mediha nın evlenme meselesi tekrar açıldı; kendisine îzahat verildi: Damat Gümrükte kâtipti, aylığı azdı, fakat eyi çocuk diyorlardı... Ve Melek H. yine tereddüt içinde idi. Bunlar karşısında Hürmüz H. «Vallahi bilmem» deyen bir tavırla cigarasını sobanın tablasına bastırdı. «Hayırlısı Allahtan» deye ilave etti. Melek H. da onun sözünü tamamladı: «Öyle, dedi. Çöp Çatan kimi çattıysa...»

Bu gelen ihtiyar bir kadındı; atkısını çekti.

Melek H. ın bu sözleri üzerine herkes Hürmüz H. a baktı; o da ağır göz kapaklarını zorla kaldırarak gülümseyordu. Çünkü onun bir adı da Çöp Çatan dı; mahallede kaç kişi onun eliyle evlenmişti, ve onun birleştirdiği gençler gül gibi geçiniyorlardı. Melek Hanım da onun bulacağı damadı tereddütsüz kabul edecekti.

***

VE işte nihayet Melek H. Çöp Çatanın yardımı ile bütün sıkıntıların dan kurtuldu: Hürmüz H. onun tereddütsüz kabul edeceği bir teklifte bulundu. Mediha nın talibi bir sigorta şirketinde muhasebeci idi; dolgunca maaşı vardı; gençti ve kimsesi yoktu. Onun bu meziyetleri Hürmüz H. ın ağzında katmerleniyor, ortaya gayet büyük ve misilsiz bir şahsiyet çıkıyordu. Melek H. ın her zaman kararsız gözlerinde yükselen tereddüt bu sefer ihtiyar kadının kuvvetli sözleri altında ezilmiş, basılmıştı.

Ve teklifi kabul etti.

Diğerlerinde olduğu gibi bunda da Mediha nın fikrine hiç müracaat etmediler. Evvelce onu isteyenler hakkında ne menfi ve ne de

(Devamı 76 ncı sahifede)

Honoré de Balzac

Yazan : HENRİ MAZEL *Tercüme eden : YAŞAR NABİ*

ON sekizinci asrın Voltaire ve onyedinci asrın Bossuet dediği gibi pek muhtemeldir ki ondokuzuncu asır da Balzac deyecektir.

Romanları belki devrinin yegâne veya en büyük eserleri olmasa bile o devri en eyi anlatan ve temsil edenleridir. Bossuet, şüphesiz ki, ne Pascal ın ıztırabaver nufuzuna, ve Racine in şiirli cazibesine, ne de Saint-Simon un ateşin talakatine maliktir, ve bununla beraber o bütün fikrî hayatına ve hattâ dahilî ve haricî siyasetine varıncaya kadar ondördüncü Louis devrini temsil eder. Aynen, Voltaire in muasırları arasında ona faik olanlar vardır, ve faik göründüğü zaman bile rakipleri hemen hemen müsavileridir; bunnnla beraber ne Montesquieu, ne Rousseau, ne Bouffon, ne Marivaux o devri ve o devrin bütün istikametlerde tezahur eden fikrî hareketlerini onun kadar tam ve onun kadar canlı olarak hiss ettiremezler. Balzac da böyledir. Pek fazla muhtelif, semereli, karışık olan geçen asrı en eyi ve tam temsil eden yine odur. Ona kıyasen Chateaubriand, Lamartine, Victor Hugo, Flaubert, Taine, bâzı cihetlerden Balzac a faik olmalarına rağmen münferit bir kıymetleri vardır. Balzac, o, zamanın ve kitlenin adamıdır, o hakikaten bütün devrini temsil eder, ve tesiri zamanımıza kadar uzanmaktadır.

Bunu, o iki meziyetine medyandur: yaşatıcı, tecessüm ettirici dehası ve fikir kudreti. Canlı tipler yaratıcılıktaki üstatlığı kimse tarafından inkâr edilmeyor.

Beşerî Komedya nın elli cildini dolduran muazzam kalabalığın içinde tipleri pek sarih ve pek karakteristik bir şekilde çizilmemiş pek az şahıs vardır. Üçüncü plandaki çehreler bile çok canlıdırlar ve hafızada nakş olup kalırlar. Eserinin kari üzerinde braktığı gitgide büyüyen alâka işte bu meziyetten mütevellittir. Balzac ın bir karii yoktur ki birinci ciltten evvel kütüphane dolusu ciltlere bakıp usulca: «Ne kadar çok» demiş ve son ciltten sonra yüksek sesle: «Niçin daha yok?» deye esef etmemiş olsun!

Çünkü, insan her adımda tanıdığ beldelerde dolaşır ve okumaktan duyduğu zevk gitgide artar. Şurada ismi âdeta yanlışlıkla söylenmiş gibi olan silik bir çehre de, ötede bütün bir hikâyenin kahramanıdır; bu hikâye yeni bir memlekette geçse bile, o zamana kadar bize meçhul kalan bu şahıs birdenbire bizi alâkadar eder, çünkü onun tanıdığımız diğer şahıslarla akraba veya münasebettar olduğunu öğreniriz. Paris den bahs ettiği zaman, gelen giden çehrelerin kalabalığı alâkamızı âzami dereceye çıkarır. Mahir rabıtaların, hayatta olduğu gibi birbirine bağladığı bütün bu insanların maceralarını merakla takib ederiz, birinin istikbal planları, diğerinin iflas korkuları kalbimizi titretir ve o zaman neden Balzac ın kendi kendine yaptığı telkînle, birdenbire hemşiresinin yanına giderek ve yazmakta olduğu bir romanın kahramanlarından bahs ederek: «Biliyor musun ki Vandenesse evleniyor? Evet, Gran ville lerden bir kız alıyor; oh! zengin bir izdivaç!..» dediğini anlarız.

Balzac ın tefekkür kuvveti muhayyilesini mükemmelen itmam eder. Balzac sadece romancı kalmış olsaydı bu sahada yine büyük olacak ve zamanın en meşhur muharrirleriyle hemayar bulunacaktı; lakin işte bu muharrirler ona müsavi olacaklar ve onların hususi meziyetleri Balzac ın meziyetleriyle tevazün edecekti. Romanda Hugo daha epik, doha muazzamdır; Dumas daha neş'eli ve cazibeli bir talâkata maliktir, George Sard daha şahsî ve deruni telleri ihtizaz ettirir. Şüphesiz, her şeye rağmen, romancı Balzac yine Balzac olacak ve en büyük canlı tipler yaratıcısı olarak kalacaktı. Onunkiler yanında diğer yaratılmış tipler, ister George Sand da olduğu gibi inşat tarzına kaçsınlar, ister Dumas père de olduğu gibi tefrika romancılığına düşsünler veya Hugo da olduğu gibi fazla edebiyat koksunlar, daima sun'i görünürler. Hugo nun Sefiller ini dolduran çok muhtelif şahısların hepsinde bir özenti, bir zorlanış hali vardır. Halbuki Balzac ın romanlarındaki şahıslar tamamiyle hayattakiler gibidir. Bununla beraber, Balzac, sadece romancı ola-

rak nihayet fazla genişlemiş bir Stendhal, ondokuzuncu asır edebiyatının mareşallerinden biri olacak fakat o devrin edebî imparatoru, üstadı olamayacaktı!

Balzac ın bu üstatlığını têmin eden onun fikrî dehasıdır. Bütün hikâyeleri insanların canlı kaynaşması altında derin bir fikir, sistemler, teoriler tabakası saklar.

Balzac da her şey mevcuttur; estetik, siyaset, metafizik, din, içtimaiyat, felsefe tarihi.

Kısa bir kaç sahife içinde Balzac ın psikoloji kozmolojisi hakkında bir fikir vermek kabil değildir, fakat bir misal olmak üzere şu vakayı zikr edelim: *Mutlak ın Taharrisi* isimli romanının kahramanı kimyager Van Glaes parçalanan aletleri karşısında yıkılırken: «Azotu dekompose edecektim» deye inler. Ne şayanı-hayrettir ki Balzac bu kadar basit maddeler içinde, iki nesil sonra Ramsay in dekompose edilmesi kabil olduğunu ispat ettiği maddeyi intihab etmişti.

Honoré de Balzac

Balzac ın üslubuna gelince birçokları onun fena, ağır, şahsi mülahazasız, edebiyat müstesna bütün mesleklerden istiare edilmiş bir tarzda yazdığını iddia ettiler. Halbuki sırf edebiyat sahasında bile mukaddes âleti kullanmasını biliyordu ve bâzı sahifeleri Hugo veya Chateaubriand ınkilerle hemayardır. Lakin teşbih ve istiare avlamak için sarf edecek vakti yoktu. Üslubunun en mühim meziyeti canlı olmasıdır: halbuki teşbih hayatın ancak bir galâtı-hissi olduğu gibi, hakîkati yaratan dahilî veya harici harekettir. Bu mühim meziyet çok nadir bulunur ve Balzac ona herkesten fazla malikti, o en büyük tip yaratıcısı, ondokuzuncu asır fransız muharrirlerinin en canlısı, Hugo dan ve Chateaubriand dan daha canlı, Flaubert ve Stendhal dan daha canlı olarak kalacaktır.

Balzac zamanında layıkı veçhile anlaşılmadı, Hugo nun etrafında toplanan genç şairleri onu istihfaf ettiler. Büyük romancı tahayyül ettiği mertebeyi göremeden öldü. Hayatı münzevi ve hummalı bir faaliyetle dolu olarak geçti. Zamanında alelade bir romancı olarak telekkî ediliyordu, o Balzac ki Fransanın en büyük romancısıdır.

Honoré de Balzac 20 Mayıs 1799 da Tours da doğmuştur. Çok genç yaşta bir muamelat vekilinin yanına yazıcı olarak girdi, sonra on sene kadar (1821-29) bir müddet zarfında edebî kıymeti ehemmiyetsiz ve lakin söylediği kadar da fena olmayan bir dramlar ve romanlar serisi yazdı. Bunlar arasında *Les Chouans* ve *İzdivacın fizyolojisi* gençlik eserlerinin haricinde ve kuvvetli romanlardır. 1830 da yazdığı Le Bal des Scaux ile başlayan romanlarını sonradan dahiyane bir fikirle Beşerî Komedya umumi ismiyle birbirine bağladı. Anis mebusu (1847) bu serinin son eseri oldu. 1848 den sonra Balzac hemen hemen hiç bir şey yazmadı, Madam Hanska (Yabancı) ile evlendi ve 20 ağustos 1850 de 51 yaşında öldü. Otuz sene zarfında yüz kadar roman ese ve piyes yazmış, para cihetinden çok müşkülat çekmiş, epeyce borç yapmış, ve pek az insanın tahammül edebileceği kadar büyük bir faaliyet göstermişti.

Gelecek nushadan itibaren Muhit sahifelerinde karilerimizin zevkle takîb edecekleri Miralay Shabert Balzak ın yalnız küçük bir mûnevver-zümreye değil, halka hitab eden, bununla beraber edebî kıymeti yüksek olan bir romanıdır.

Miralay Shabert büyük bir macera romanına mevzu olabilecek kadar hareketlidir, lakin balzac bu mevzudan süssüz fakat kudretli üslubiyle güzel bir mörs ve psikoloji hikâyesi vucuda getirmiştir.

Miralay Shabert Napolyon un dünyayı fethe kalkışan ordularında hizmet etmiş bir askerdir ki sefalet ve ıztırabı içinde bile ruhi asaletini ve büyüklüğünü hiç bir zaman kayb etmemiştir.

Klasik Bir Mevzuun Gülünç Surette Temsili:

Sparta da Jupiter mâbedinin dış avlusu: Helen (Evlyn Laye), kızları arasında, Adonis in vefatına mersiye okuyor. (Birinci perdeden).

Birinci perdenin sonu: Menelans Knososa hareket ederken. Helen ile Orestes Parisi tutuyorlar.

Fransız edipleri Meilhac ve Halévy nin "La belle Hélène„ operası meşhurdur; İngiliz sahne direktorlarından Cochron bu operayı bir opera-buf aline çevirmiştir. Corngold eseri tertib etmiş. Almanyadan getirtilen Max Reinhardt oyunun idaresini üstüne almış; A. P. Herbert tarafından da bir üçüncü perde yeniden yazılmış, dansları M. Leonide Massine tarafından tanzim edilmiş. Oliver Messel sahne, kostüm, dekorların resimlerini yapmıştır.

İngiltere nin Adelfi Tiyatrosunda "Helen".

Helen in bembeyaz yatak odasında, Menelans (kocası) knossus tan dönüyor Paris i Helen in yanın da buluyor; solda: Helen in kızları, sağda krallar ve sefirler.

Grekleria Truva ya taarruzu: Helen bu esnada kalenin üstünde görünüyor ; solda Agamemnon teganni ediyor.

Roller en meşhur akktör ve aktrisler tarafından oynanmıştır. Cochran mukaddemede diyor ki: "Meillac ve Halevy ye göre Helen bir delikanlıya kaçan bir kumral güzelidir, biz tâ Homer e kadar giderek bunun daha fazla bir şey olduğunu gösterdik." Bu tiyatro oyununun emsalsiz bir muvaffakîyet kazandığını matbuat bir ağızdan söyleyor.

Sinema Köpekleri

Herkes bilir, sinemalarda oynayan köpekler harikulade roller yaparlar. Bu aktör köpekleri yetiştiren insanların en meşhuru Rennie Renfro dur. 80 kadar köpeğini iskân ettirdiği çiftliği ziyaret eden muharrir Alis Tildesley gördüklerini anlatıyor.

RENFRO NUN köpek çiftliği tamamiyle sükûn ve asayiş içinde idi. Buna hayret ettik, çünkü 80 köpeğin yurdunda kimse böyle bir sessizlik beklemez, hususiyle bunların meslekçe aktör ve aktris olduğu düşünülürse. Durduğumuz yerden 110 metre kadar öteden bir uluma işidildi. Mr. Renfro: «Biraz müsaade, dedi, Çarli nin bir şikâyeti var.»

«Uluyan köpeğin Çarli olduğuna eminmisiniz»? deye sorduk. Bakmakla uzaktan havlayan köpeğin hangisi olduğunu fark etmek mümkün değildir.

Bir artist köpek.

Mr. Renfro cevap verdi:

«Elbette eminim. Ben onların hepsinin, sekseninin sesini tanırım. Başka türlü de olamaz. Bâzı geceleri havlamaya başlarlar, derhal susturamazsam polisler enseme binerler. Seslerinden hangisinin gürültü ettiğini anlayorum, ben de kendisinden nezaketle - anlayormusunuz, nezaketle - rica ediyorum. O da susar.»

Şimdi de, Renfro yine nezaketle Çarli ye seslendi: «Ben bir azdan gelirim, istediğini beraber konuşuruz. Şimdi meşgulüm. Lutfen sesini kes.» deye rica etti. Çarli tek bir protesto ulumasından sonra sustu. İnsan ile hayvan arasındaki bu mütekabil münasebet bizi hayrete düşürdü.

O gün sinemada köpek rolleninin en harikuladelerinden birini görmüştük; rolü yapan Buster isminde ve Renfro ya ait bir bul köpeği idi, bunun için kendisini ziyaret ediyorduk.

Renfro maksadımızı anlayınca: «Buster dünyanın en zeki köpeğidir, şüphesiz herkes gibi sizi de alâkadar eder, dedi. Ben onu küçücük bir yavru iken 25 dolara satın aldım. Görür görmez ona aşık olmuştum. Buster tam istediğim gibi çıktı. Başka köpekler on defada bir şeyi öğreniyorsa o bir defada kapıyor. Fakat şunu da unutmamalı ki her köpek, eyi muamele görürse eyi bir köpek olur.»

Renfro dan mûtat sualleri sorduk: nasıl alıştırıyor, ne kadar zaman sarf ediyor, hangi cins köpekler en eyi öğreniyor, vs. Bu sualerden biraz canı sıkılmış gibi göründü, sonra şöyle cevap verdi.

«Sabır, tonlarla sabır, günler ve haftalarla sabır lazım. Sonra, daima yumuşaklık ve eyilik. Öyle sertlikle, fena muamele ile bir köpeği adam etmenin imkânı yoktur. Bilakis, fena muamelenin verdiği netice berbattır. Altı aylık olmadan da bir köpeğe bir şey öğretmeğe çalışmamalıdır. Evvela adelelerine ve oynak yerlerine kuvvet vermeli, sonra onlarla boks

oyunlarına girişmeli. Yorgun ve zaif bir köpek yavrusuna hiç bir şey öğretilemez.

«Bir köpeğin oynayabileceği en güç, en karışık rol *seyyar hayalet* filminde idi. Bu film ilk seslilerden biri idi. Köpek sürünerek kabineye sokulacaktı; başını bir insan iskeletinin kafa tasına sokacak, kafatasını alarak dışarı çıkacak, bir arap çocuğunu helezonlu bir merdivenden aşağı kovalayacak, onu bir avizeye tırmanmağa mecbur edecek, kafatasını brakıp havlayarak tâkîb edecek. Koca bir rol, değilmi?

«Beni çağırdılar, en zeki köpeğimi istediler. Ben de Buster i aldım. Sessiz sinemalarda köpeklere rollerini öğretmek kolaydı; seslenerek idare edebilirsiniz, fakat seslilerde seslenemezsiniz. Böyle olmakla beraber, Buster e iki defacık rolünü gösterdim, yalnız iki defacık. Ondan sonra zenci çocuğu ile beraber provayı tekrarlayabildi. Muvaffakîyet, hiç bir kusursuz, têmin olunmuştu. Ne köpek, ha.»

Macera filmlerinde kullanılan iki köpek...

«Demek ki, sessiz işaretlerle onları idare ediyorsunuz?» deye sorduk.

«Şüphesiz, dedi. Bakınız elime. Aşağıya indiriyorum, köpek yere yatıyor; yukarıya kaldırıyorum, köpek de kalkıyor. İşte böyle. Bâzan bir köpeğe aynı işareti iki yüz defa tekrarlarım da ondan sonra mânasını kavrar. Fakat tabiî ne için o hareketleri yaptırdığınızı bilmez, ihtimal deli zann eder. Yalnız sizi seviyorsa, sırf sizi memnun etmek için, istediğinizi yapar; sevmemiş olsa hiç bir şey yaptıramazsınız.»

Bundan sonra, köpeklerin aldığı ücretleri sorduk.

«Filmlerde rol alan köpekler ücret hususunda insan artistlerden farksızdır. Ekstraların günde liği 7 ile 50 dolar arasındadır. Yıldızlarınki 350 dolardan başlar. Tabiî Buster ve Oskar gibi yıldızlar o kadar alırlar. Oskar da başka bir yavru; ama ne köpek, bilseniz.»

Buster ile Oskarın zekâsı okumak derecesine çıkıyormuş. Bu mârifetlerini Renfro şöyle anlattı:

«İşaretten anlamak.. köpekler için kâhinlik gibi bir şey. Öyle bir zekâ. Düşününüz bir kere: onları işaretle yatırırız, kaldırırız, koşturuyuz, tırmandırırız, aşağı indiririz.. Fakat nihayet işaretler tükeniyor. Daha güç hareketler için köpeğin okuması da lazım geliyor, ve okuyor, tabiî okuyor. Yazılı işaretleri anlayor ve ona göre hareket ediyor.»

Biz şüpheli bir nazarla baktık. Tereddüdümüzü anlayan Renfro bizi aldı ve Buster in okuma mârifetlerini de gösterdi.

«Köpeklere elbise giydirmek çok müşkül bir şey olsa gerek?» dedik.

«O kadar değil. Tabiî başta şaşalarlar ve sıkılırlar. Fakat her güçlükle başa çıkmak kabil. Yalnız her köpeğe bir elbise, kendi elbisesi lazım. Başkasının elbisesini giyen köpek aklını başına toparlayamayor, kokudan bir rahatsızlık içinde kalır, bütün dîkkatini oyuna veremez.»

«Köpeklere *ifade* kabiliyetini nasıl veriyorsunuz? deye sorduk.

«Bunun için bir top kullanırız, dedi. Top kısa bir iple bir değneğe bağlanmıştır. Köpek gözleriyle topu tâkîb eder. Kulaklarını diker, indirir. Gözlerinde türlü türlü ifadeler hasıl olur.

«Sahneyi eyi oynadılarmı, topu, oynasınlar deye önlerine atarız.»

Tenkît

Yaşar Nabi ve (Onar mısra) ı

YAŞAR NABİ, (Muhit) karilerinin çok eyi tanıdıkları bir şahsiyettir. Şiir, hikâye ve edebiyatın muhtelif mevzularına dair makale yazan bu genç şair, bir haylı yazısını burada neşr etti ve ediyor. Kendisinin hikâye ve makalelerinden şair ve eyi şair olduğu hemen hiç fark edilmez. Kıtap şeklinde çıkmış olan (Bir Kadın söyleyor) isimli büyük hikâyesi de dahil olduğu halde, hikâyelerinde, hakîkatı ve yahut hakîkat olduğundan emin bulunduğu şeyleri nasıl düşünüyorsa öyle yazan bir muharrirdir. Edebiyattan bahs eden makalelerinde yine aynı tarz hakim, yâni bizzat edebiyat yapmağı hatırına getirmeyen, sade fikirlerini sarih ve müspet bir şekilde söylemek gayesini istihdaf eden bir ifade tarzı var. Esasen nesri o galiba yalnız fikirlerinin ifade vasıtası olarak telekkî ediyor. Fakat mademki lisanı açık ve temiz, fikirleri de hayatla ve tetebbu ile gittikçe zenginleşmektedir, nesrinin de şairane olmasını talebe büyük bir luzum kalmayor demektir.

Foto: Rekor

Yaşar Nabi Bey.

Şair Yaşar Nabi ye gelince, süphesiz ki Türk edebiyatının en son şairleri arasında unutulması gayrıkabil bir isimdir. İlk önce Serveti-fünunda yazmış sonra Yedi Meş'ale grupuna girmişti. İki sene evvel, o zamana kadar yazdığı şiirlerin en eyilerini, «Kahramanlar» isimli bir kitapta neşr etti. Ondan sonra hemen daima hikâye ve makaleler altında imzasını gördüğümüz için, şiire veda ettiği korkusunu bize vermişti. Hemen hepsi daha intişar etmemiş manzumelerden mürekkep olan bu (Onar Mısra) isimli yeni kitabı, bu hususiaki korkumuzu izale ediyor. Hiç bir şeyi beğenmediği için beğenilmeyecek şeyleri de beğenmeyerek ince bir zevk sahibi olmak payesine erişen bir sevimli ve hırçın münekkîdin (kart postal edebiyatı?) add ettiği ve en zaif şirini de nispeten en eyisi deyerek yazısına aldığı bu yeni eserinde, Yaşar ı, (Kahramanlar) da belki biraz da fazla sevdiği hakiymane edadan çıkmış, daha yumuşak, daha heyecanlı, daha şahsi, hayalleri ve hisleri daha hususi, bir kelime ile, daha güzel ve kuvvetli buldum. Yalnız aşkı ve tek bir sevginin hatıralarını terennüm eden bu genç ve güzel kitapta, zaif olmayan parçalar yok demeyeceğim. Fakat çok güzel hisler ve tasvirler de var. İşte on üçüncü şîri aynen alıyorum.

Geniş, sonsuz ve yeşil denizler muhayyilem:
İçinde her şey güzel, her şey aslından aktır.
Güneş orda daha şen ve ay daha parlaktır,
Orda tatlı renklerle doğar yeniden cihan.
Her çirkin yeri örter ve gizler muhayyilem
Ki temiz bir su gibi daima akacaktır.
İçin kendi kendinden şüpheyle dolduğu an
Gir ılık sularında, kızım, rahatça yıkan:
Yeşil bir denizdir ki temizler myhayyilem
Seni bütün kirinden, bütün günahlarından...

Genç Şairin elinde vezinle kafiye de gayet muti ve mahir birer cariye gibi kusursuz. Sade on yedinci şiirde (görebilmemek) kelimesini niçin kullanmış? Bu tek kelimeden sarfı-nazar, (Onar Mısra) lisan itibariyle de güzel ve temiz Türkçenin hakîkî bir muvaffakîyetidir.

NAHIT SIRRI

Dünya Filmi

Lake Placid deki kış oyunları Amerika Müttehidisinin parlak ve bariz zaferiyle nihayet bulmuştur. 103 puvon kazanmıştır. Norveç 77 Kanada 49, ... Fransa 10 almıştır.

İsveç kralının torunu Prens Lennart necabet ünvahlarını terk ederek bir borsa komisyoncusunun kızı ile evlenmiştir.

Üçüncü Olimpik kış oyunlarının açılması resmi.

Lindberg'in çocuğu, annesi (sağda), anne annesi, ve kadın ninesi arasında.

Mısır veliahdı Prens Faruk hemşiresiyle.
(Prens 12 yaşında dır.)

Musolini nin Papa yı birinci defa ziyaret etmesi. Papanın 10 uncu cülüs yıl dönümünü müteakip Musolini nin ziyaret vaki olmuştur. Duçe artık hükümetle Papa arasında hiç bir ihtilaf kalmadığını memnuniyetle söylemiştir.

Uzun seneler Fransa hariciye nazırlığını ifa eden M. Briend ahiren vefat etmiştir. Bu sulhperver devlet adamına büyük ve Millî bir cenaze merasimi tertib edilmektedir.

Tafilet in sukutu.— Fasın bu müstahkem mevkii 1919 da, işgal edilmiştir. Tafilet vahasının Fransızlar tarafından işgali. (Solda) Mukavemet eden yerli müslümanların reisi Belkasimin Bisani de konağı, havadan atılan bombalarla tahrib edilmiş.
(Sağda) Belkasım in müstahkem mevkii.—Fransız tankları.—(Ortada) Belkasım in bâzı kadınları.

4.000 Liralık Evler

Bu binalar yerli malzeme ile âzami 4.000 liraya mal olur.

BÖYLE bahçeli evler tipi, İstanbul gibi sayfiyesi bol memleketler için çok muvafıktır:

Evler çatı, cephesi, cadde istikametinde inşa edilmelidir. 40 metre genişliğinde bir bahçe içinde olan bu evlerin cadde üzerinde işgal ettiği kısım — bittabi bahçeleri ve dıvarları ile beraber —20 metredir ve her ev arasında bırakılan 13 metrelik serbest sahaya muhtelif ağaçlar dikilebilir.

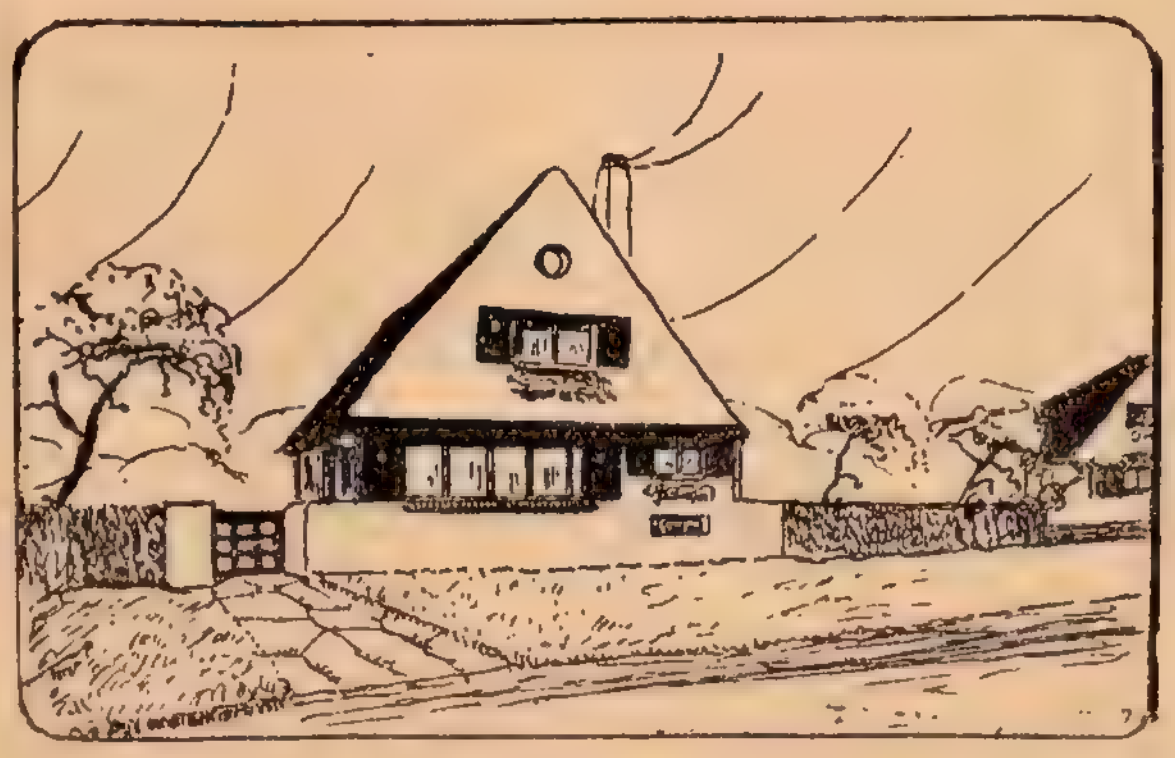

Evin Cephesi.

Aynı tipte inşa edilecek olan bu evlerin cephesi, yeşil pervazlı beyaz, mavi pervazlı sarı renklerde boyanmalıdır.

İnşa tarzına gelince: çatı cephesi cadde üzerindedir: çatının iki tarafı da meyilli ve evler gayet alçak olduğu için yazın latif rüzgârlarına hiç bir suretle mâni olmaz.

Evin dahilî tertibatı: Methalde sağda gayet geniş ve rahat bîr mutfak, onun arkasında çamaşırlık, ve çamaşırlığın yanında odun - kömür deposu, harice de kapısı olan ve birkaç basamak merdivenle inilen ufak, temiz bir mahzen vardır. Methalin solunda yemek salonu ve biraz küçük diğer bir oda yapılmıştır.

Üst katta iki oda ve dıvarlarda bina ile beraber yapılmış bir sıra dolaplar vardır.

Zemin katı planı.

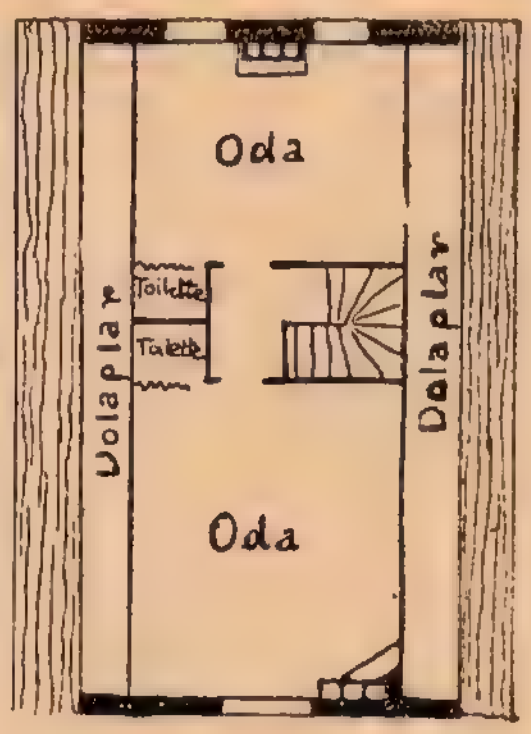

Birinci kat planı.

Malzeme: (25 sm. lik tuglalardan dıvar çimento ile sıvanmıştır, doğrama aksamı haricen meşe, dahilen çam ağacındandır.)Bu binalar âzami 4.000 liraya mal olur.

Asri Satranç Muallimi

(Geçen nushadan devam)

Beyazlar sekizinci hamlede Tc4 X d5 hamlesi yerine Tc4 - e2 yahut Ab 1 - c3 oynayabilir. Birinci halde siyahların 8. Tc8 - h3 mukabelesi ve 9. d2 - d3, Vg2 X h2 ile güzel bir oyun elde eder.

İkinci halde: 8. Ab 1 - c8, d5 X c4. 9. Ac3 d5, Af6 X d5. 10, Vd 1 - h5 +, g7 - g6. 11. Vh5 X d5, Vg2 - f3. 12. Kf 1 - g 1, Ab8 - c6. 13. Kg 1 - g3, Vf3 - f5. 14. Vd5 X c4, Tc6 - e6. ile Beyazlara nazaran daha faydalı bir oyun elde edebilir.

5...	5. Vg5 X g2
6. Vd 1 - h5 +	6. g7 - g6
7. Tc4 - f7 +	7. Şe8 - d8
8. Tf7 X g6	

Sekizinci hamlede Vh5 g5 + oynamak muvafık bir usul değildir. Zira siyahların Vg2 O g5 hamlesine mâruz kalarak 9. Tc 1 X g5 +, Tf8 - e7. 15. Tf7 - b3, Te7 X g5. 11. Ae5 - f7 +, Şd8 - e7. 12. Af7 X g5, Ag8 - f6. 13. Ab 1 - c3, Ab8 - c6. 14 0 - 0 - 0, Ac6 - a5! Oldukça doğru bir hamle. 15. Ac3 - d9 +, Af6 X d5. 16. Tb3 X d5, c7 - c6. 17. Td5 X e4, Şe7 - f6! 18. f2 - f4, d7 - d5. Siyahlar daha eyice bir vaziyet elde eder.

8...	8. Vg2 X h 1 +
9. Şe 1 - e2	9. Vh 1 X c 1
10. Ac5 - f7 +	10. Şd8 - e8
11. Af7 + h8 + !	11. Şe8 - d8
12. Ah8 - f7 +	12. Şd8 - e8
13. Af7 - e5 +	13. Şe8 - d8
14. Ab 1 - d2 2	14. Vc. I X a 1
15. Vh5 X h7	

Beyazlar daha eyidir. Zira muteakiben Vh7 X g8 oynayabildiği gibi keza Vh7 - f7 hamlesini de yapacak bir vaziyettedir.

A.

4...	4. d7 - d5 !

Bu hamle 4. Tf 1 - c4 hamlesini ret ve cerh etmektedir.

5. Vd 1 - h5 +	5. g7 - g6
6. Ae5 X g6	6. Ag8 - f6
7. Vh5 - e5 +	7. Tf8 - e7
8. Ag6 X e7	8. Vd8 X e7
9. Ve5 X e7 +	9. Şe8 X e7
10. Tc4 - e2	10. Kh8 - g8
11. g2 - g3	11. Ab8 - c6

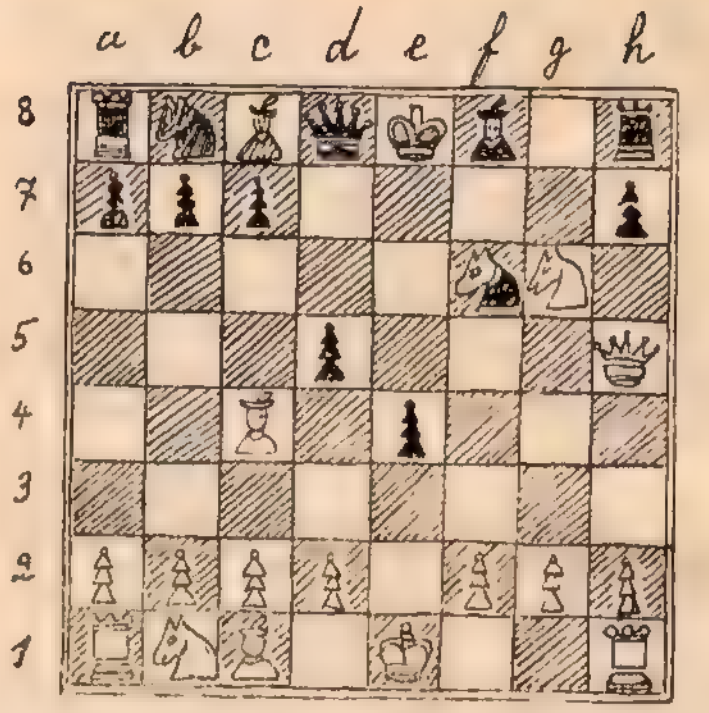

Gerçi siyahların bir piyade noksanı varsa da bu maddi noksaniyete rağmen açılma hususunda bir tefevvuk elde etmiştir. Beyazlar için Ac6 - d4 yahut Ac6 - e5 ve müteakiben Ae5 - f3 + tehditleri değerli bir hamle değildir.

B.

3. e4 X f5	Açılmanın bu tarzda devamı şayanı-tavsiye değildir. Her ne suretle devam edilirse edilsin bu hamle Af3 X e5 hamlesi kadar kuvvetli bir hamle değildir.
	3. e5 - e4

Siyahlar bu hamle yerine d7 - d6 oynarsa beyazlar 4. d2 - d4 hamlesiyle mukabele ederek daha istifadeli bir vaziyet elde eder.

4. Af3 - e5	4. Ag8 - f6
5. Tf 1 - e2	5. 5. d7 - d6
6. Te2 - h5 +	6. Şe8 - e7
7. Ae5 - f7	7. Vd8 - e8
8. Af7 X h8	8. Ve8 X h5
9. Vd 1 X h5	9. Af6 X h5
10. g2 - g4	10. Ah5 - f6
11. Kh 1 - g 1	11. Ab8 - c6
12. Kg 1 - g3	12. Ac6 - d4
13. Şe 1 - d 1	13. d6 - d5

Siyahlar müteakiben Şe7 - e8 oynıyarak ve bilahare de Tf8 - d6 hamlesiyle h8 deki Atı almak tehdidini yapabilir. Ve beyazların açılmasını kısmen têhir etmiş olur.

(Bitti)

Ağaç Nasıl Dikilir ?

AĞAÇ dikme mevsimi ilk ve son bahardır. Nisanla ilk bahara giriyoruz. Ağaç dikmek için en münasip mevsim de budur.

Muhit ağaççılık terbiyesine hizmet etmek maksadiyle aşağıdaki kısa mâlûmatı Amerika ağaç cemiyetinin bir broşüründen nakl ediyoruz.

Dikilecek fidan :

Dikilecek fidanın bir fidanlıkta yetiştirilmiş olması lazım. Ormandan çıkarılan kendi kendine yetişmiş fidanların yüzde yetmişi tutmaz.

Fidanlıktan sökülen fidanın kökleri ıslak çuval beziyle sarılır ve o halde dikme ameliyesine badar muhafaza edilir. Bâzı cins ağaçlar vardır ki kökleri beş dakîka güneşe ve havaya mâruz kalsa ağaç hastalanır ve bir daha eyi olmaz. Köklerin güneşten, rüzgârdan, kuru havadan muhafazası ağacın güzel gelişmesi için elzemdir, bunu asla unutmamalıdır.

Toprak :

Bahçe toprağı en münasip topraktır. Bu da üstünde senelerden beri nebatların ve ağaçların çürümüş yapraklarından kararan humuzlu topraktır. Bundan kâfi mîktarda elde bulunmalıdır. Bu özlü toprağı esirgeyip diktiğiniz fidana vermeyecek olursanız emekleriniz boşa gider.

Budama :

Yerinden sökülürken fidanın köklerinden kırılan ezilen varsa bunlar keskin bir bağcı biçağı ile budanmalıdır. Yaprak döken cinsinden olan fidanın dalları uçlarından kırpılır. Yalnız orta ve esaslı dal kesilmez ve budanmaz. Köklerin mühimce bir kısmı azaltılırsa yan dallar da ona göre budanır, kısaltılır veya tamamen kesilir. Kullanılan biçağın veya makasın gayet keskin olmasına dîkkat etmelidir.

Aletler :

Yeri kazmak için bel, toprak kuru olursa çapa kullanılır. Toprağı kökler arasına yerleştirmek için ucu sivri bir ağaç lazımdır, bir bahçe tarağın bu işe yarar. Dikecek olan adamın parmaklariyle toprağı eyice yerleştirmesi münasip olur. Fidan dikildikten sonra toprak bir tokmakla veya sadece ayakla bastırılarak pekleştirilir.

Toprak kuru, hava sıcak olursa yarısına kadar su ve toprakla doldurulmuş bir fıçının veya başka bir kabın bulunması faidelidir. Fidanın kökleri bunun içine batırılarak ıslatılır ondan sonra dikilir.

Kazılacak çukur :

Fidan asıl yerinde neresine kadar gömülü idise yine o noktaya kadar gömülerek dikilecektir; çukur da buna göre geniş kazılmalıdır. Çukur kazıldıktan sonra eyi bir bahçe toprağından altı parmak kalınlığında bir tabaka döşenecek, kökler bunun üstüne gelecektir. Çukur kazılırken bu ilave olunacak toprağın da yeri hesab edilmelidir.

Kökler arasına bahçe toprağı eyice yerleştirilmelidir. toprak ilave olundukça bastırılmalı, hava aralıkları brakılmamalıdır. Kökler yarısına kadar örtüldükten sonra fidanı sulamak, ondan sonra üst tarafı da örtülmek eyi netice verir. Fidanın evvelce dalları kırkılmamış, budanmamış ise dikildikten sonra budanabilir. Bâzı ağaççılar yalnız ortadaki belli başlı dalı brakırlar,bütün yan dalları budarlar. Bu budama yaprak döken ağaçlarda mümkündür. Fakat daima yeşil duran ağaçların dalları budanmaz, belki bir az sıkılıkları hafifletilir.

Yeni kitaplar :

SOKRAT

Harsimizin zenginleşmesine hizmet edecek eserlerden biri de Sabık Maarif Müsteşarı Mehmet Emin Bey tarafından tèlif edilen bu kitaptır. Eserin herkes tarafından okunup anlaşılacak bir lisan ile yazılmış olması kîymetini artıran büyük bir meziyettir.

Böyle bir eseri millî kitaphanemize hediye eden muhterem müellifi tebrik ve karilerimize bundan istifade etmelerini tavsiye ederiz.

(Kanaat kitaphanesi S. 172: F. 100 k.)

Yeni çıktı :

SAN'ATKÂRLAR

Yazan: NAHİT SIRRI

Muharririmizin, en güzel hikâyelerini toplayarak neşr ettiği bu eseri bütün okuyucularımıza hararetle tavsiye ederiz. Tekmil kitapcılarda bulunur. *30 Kuruş.*

Saip Beyin Portre Sergisi

GENÇ ressam Saip Bey Aero Klüp salonlarında bir portre sergisi açmıştır. Teşhir edilen eserlerin çoğunda büyük muvaffakiyetler kazanan Saip Beyi tebrik ederiz.

Teşhir edilen eserlerden üçünü, karilerinizin takdir gözü önüne seriyoruz.

Metot âleminde bir yenilik

ÖNÜMÜZDEKİ nushalardan îtibaren hanım karilerimiz için çok faydalı bir teşebbüste bulunmak tasavvurundayız. Bu teşebbüs —hemen haber verelim ki — biçki metodudur.

Metodu tanzim eden (Bayazit Türk kadınları Biçki Dikiş Mektebi) müdürü Nesibe Hanımdır. Paris Biçki mektebinden mêzun bulunan Nesibe Hanım, 12 senedir Vezneciler deki mektebinde kızlarımıza biçki ve dikiş dersi vermiş, binlerle talebe yetiştirmiştir.

Bu uzun tecrübe ve tatbikat esnasında Nesibe hanım, mevcut metotların luzumsuz hatlarını daha amelî ve daha muhtasar bir şekle koymaya muvaffak olmuştur.

Bu yeni metottan Hanım karilerinin istifadesini düşünen mecmuamızın ricasını büyük bir alâka ile karşılayan Nesibe Hanım pek yakında metot derslerine başlayacaktır.

On nusha devam edecek olan bu dersleri tâkîb edecek hanım karilerimiz, patron çıkarmaya luzum görmeden, istedikleri modelden elbise biçebileceklerdir.

Abonelerimize Kitap Hediyelerimiz.

Bu hediyeleri alan abonelerimize
"Muhit" in nushası yalnız 15 kuruşa gelir.

Hediye ettiğimiz kitaplar

Kuruş		Kuruş	
175	Sefiller	60	Cesur Kaptanlar
175	Küçük Erkekler	60	Kutu Kitabı
150	Eyi Zevceler	60	Kölelikten Kurtuluş
150	Küçük Kadınlar	50	Spor Ruhu
85	Abraham Lincoln	50	Zindelik Atlası
75	Sevgili Düşman	40	Odise
75	Mütareke Acıları	30	Monna Vanna

25 Onar Mısra (Yaşar Nabi nin şiirleri)

İstediğiniz kitapları seçerek bize bildirirsiniz.

İsteyeceğiniz kitapların fiatı abone bedelini geçecek olursa aradaki farkın yalnız yüzde 50 si abone bedeline ilave olunur.

Kitap hediyesiyle abone olmak şartları

480 kuruş ile: Bir senelik abone ve 300 kuruşluk kitap
240 kuruş ile: Altı aylık abone ve 150 kuruşluk kitap
125 kuruş ile: Üç aylık abone ve 75 kuruşluk kitap

MÜHİM: İsteyenlere meccanen bir numune nushası gönderilir.

MUHİT KOLONYASI

Abonelerimiz için yaptırdığımız kolonyalar piyasadaki kolonyaların en kuvetlilerindendir (80°).

Kolonya hediyesiyle "Muhit" e abone olmak şartları

520 kuruş ile bir senelik abone ve bir kilo kolonya.

270 kuruş ile altı aylık abone ve 400 gr. lık bir şişe kolonya.

140 kurus ile üç aylık abone ve 150 gr. lık gayet zarif bir şişe kolonya.

Abone olmak için kuponu doldurup bize göndermek kâfidir.

Muhit in Abone Kuponu

Gönderilen para:
İstenilen hediye:
Abonenin ismi:
Adresi:
Şehri:

MİMAR

Her ay intişar eden bu Mîmari ve meslek mecmuasının Şubat sayısı mesleki ve fennî münderecat ile zengin bir surette intişar etmiştir.

Balık Yağı

Norveçyanın halis Morina balık yağının baş mahsulünü yalnız HASAN ECZA DEPOSU nda bulursunuz. Bu balık yağı gayet nefis ve taze olup suhuletle içilir. Ve miydeye dokunmaz. Hazmı kolay olup kuvvet ve îktidara muhtaç olanlara, romatizmaya, zâfiyeti-umumiyeye, vereme ve kansızlığa, sıraca ve kemik hastalıklarına karşı hem ilaç hem gıdadır. Deposu: HASAN ECZA DEPOSU. Kilosu 100, yarım kilosu 60 kuruştur.

Sıhhat ve Güzellik

Cildinizden Şikâyetiniz Varmı ?

VARSA evvela acı bir hakîkatle karşılaşmaya hazırlanınız: Cilt mütehassısları diyorlar ki cilt kusurlarının hemen kepsi yanlış veya noksan temizlenmek usûllerinden ve yahut da (hakîkatle metin bir surette göz göze gelmekten çekinirsek kabil değil bu meseleye bir çare bulamayız) ve yahut da sadece ve kısaca pislikten ileri geliyor.

Evvela dahilî temizlik. Uzun bir hastalığınız yoksa hiç ilaçsız, sırf hareket, idman ve sebzesi ve meyvası bol bir tegaddi usûliyle hazım cihazınızı mükemmel ve muntazam işler bir mekanizma haline sokabilirsiniz.

İçinizde biriken ve faaliyetinizi, şetaretinizi, bütün hayatiyet kabiliyetinizi sinsi sinsi kemiren, gözlerinizin ferini kaçıran, cildinizin nescini bozan, o zehirli maddeler (toksinler) her gün muntazam bir surette uzviyetinizden dışarı atılmazsa, cildinize hariçten gelecek yardımların faydasız olacağı aşikâr değilmi?

Bu bahis kısmen aile doktorunuzun selahiyeti dahiline girdiği için burada ona fazla yer vermeyeceğiz. Fakat her hangi bedenî bir arızada hatıra gelecek ilk tedbir olduğunu unutmamak şartiyle...

Şimdi cildinizin kusuruna bakalım. Cildiniz ya fazla yağlıdır, veya fazla kurudur. Her iki derdin de ilk çaresi, dediğimiz gibi, esaslı temizliktir.

Fabrika bacalariyle, otomobil, kamyon, otobüslerin kaldırdığı toz topraklarla dolu olan şehirler içinde her türlü hava değişikliklerine mâruz kalan cildinize, elbette sakin hayat süren ecdadınıza kâfi gelen temizlenme usülleri kâfi gelmez.

Yaşayış tarziyle müvazi bir terekkî yolu tâkîb etmeyen usûller gün geçtikçe kifayetsizliklerini hiss ettirmeğe makkûm değillermi? Bunu inkâr etmek hiç birinizin aklından geçmez iken, kaçınız ninelerinizden gördüğünüz sabahları üstünkörü el yüz yıkamasından daha esaslı bir temizlenme usûlü kabul etmiştir?.

Halbuki cildin mesamatını dolduran, doldurdukça teneffüs etmesine mâni olan, cilt altındaki damarların faaliyetini sekteye uğratan ve neticede renksiz, cansız ve lekeli bir deriye sebep olan o yağlı toz ve kir habbeciklerini mesamattan çıkarmak çaresini bulmalı. Bunun için eyi cins mülayim bir sabunla bol köpüklü temiz serin suyun yerini tutabilecek müessir bir çare bulunamamıştır; fakat bunlara ilaveten yağların temizleyici hassalarından istifade usûlü ihdas edilmiştir. Pahalı ve terkipleri meşkûk kremlere kadar gitmeğe hacet yok. Safiyetlerinden emin olduğunuz *lanolin*, *vazelin*, *gliserin* gibi yağlar kullanabilirsiniz.

Geceleri yatmazdan evvel yüzünüzü, kollarınızı, boynunuzu eyi bir sabunla güzelce yıkayın; güzelce çalkalayın; güzelce kurulayın. Sonra parmak uçlarınıza alacağınız yağ ile hafif ve yukarıya doğru hareketlerle bu yağı cildinize yedirin. On dakika kadar dinlenin. Temiz bir pamuk parçası yahut temiz yumuşak bir tülbend parçası ile (bunları eski çarşaflardan, çamaşırlardan el boyunda parçalara kesip kesip tuvalet masanızın gözünde bulundurursanız rahat edersiniz) yüzünüze sürdüğünüz yağları eyice temizleyin. Yeni yıkadığınız yüzünüzden tülbende çıkan kirlere şaşarsınız.

Cildin harareti tesirile yağ erimiş, mesamata nüfuz etmiş, oradaki kirleri hall etmiştir. Bu suretle cildin sathına çıkan kirler tülbentle kolayca silinmiştir.

Şimdi, içine yarım limon sıkılmış bir bardak temiz taze soğuk suya temiz pamuk batırıp çeneden kulaklara doğru hafif hafif darbelerle vurursanız kanınızın deriniz altından yeni ve ateşli bir faaliyetle koşmağa başladığını hiss edersiniz. Yüzünüze renk gelir, içinize ferah yerleşir.

Bundan sonra yapılacak şey, eğer cildiniz yağlı ise, bu kadarla iktifa edip rahat rahat uyumak; eğer cildiniz kuru ise hafif bir tabaka yağ sürmektir.

Bu tertibi bir ay tâkîb ederseniz aynanıza baktığınız zaman göreceğiniz farka kendiniz bile şaşarsınız.

Ağır bir arızadan ileri gelmeyen sivilcelerin, kara kara noktaların çaresini gelecek nushada yazarız.

BAHAR İÇİN MODELLER

1.— Bej krepelladan zarif bir elbise. Omuzları sarı ampiyesman kahve rengi krepelladandır. Aynı hat beldeki ampiyesmanda tekerrür ediyor.

2.— Yazlık bir takım. Etek ve bolero koyu renk yünlü krepten. Bluz emprime ipekliden; önde zarif bir surette bağlanıyor.

3.— Kareli yünlüden sokak elbisesi. Beldeki volan bedene ayrı bir jaketmiş hissini veriyor. Belde beyaz güderi kemer. Kol etrafı ve yaka beyaz pikeden.

4.— İnce yünlüden sokak elbisesi. Jile ve kolların ucu çapraz çizgili ipekliden.

Pijama Pantalonu Kalıbımız

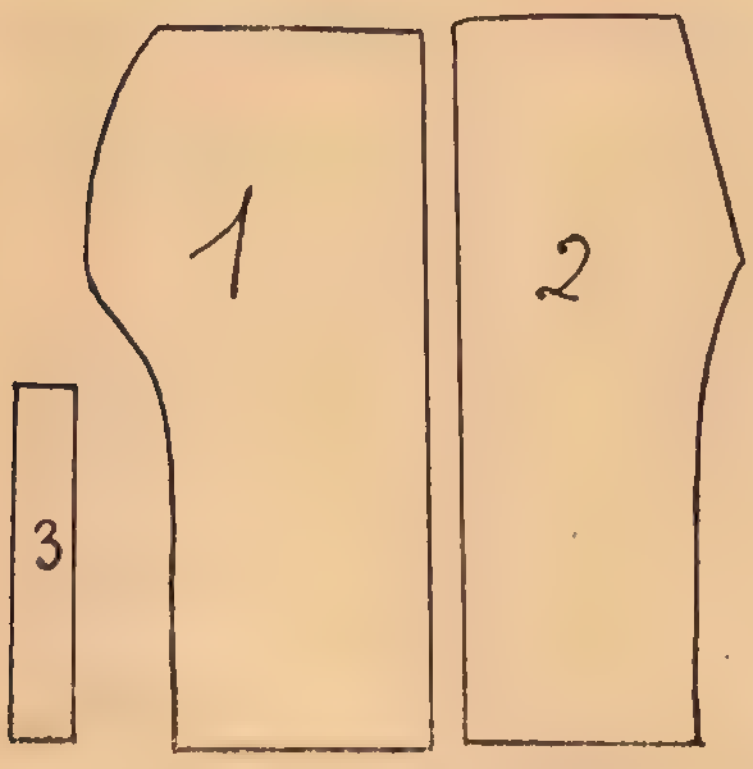

1 Arka. 2 Ön. 3 Paça katı.

GEÇEN ay verdiğimiz pijama ceketi kalıbına bu ay da pantalon kalıbını ilave ediyoruz.

Bu pijama altıdan onüç yaşına kadar çocuklar için biçilmiştir. Kalıbı çocuğun ölçülerine uydurmak için her parçanın her tarafından çepeçevre îcab ettiği kadar eksiltilir veya fazlalaştırılır.

Bu pantalon kalıbı üç parçadan mürekkeptir. Her birisi iki kat kumaş üstüne biçilip dikilmelidir.

Romatizma Ağrılarını Kestiriniz.

Ağrıyan adaleleri gevşetmek ve iltisaka uğramış mafsalları yumuşatmak ve ağrıyı izale etmek için hemen Sloan mahlûlünü kullanınız. Derhal ensicenin içine nüfuz ederek iltihabi tahfif, hassasiyeti, sertliğin ağrıyı izale eder. Romatizmadan muztarip binlerce kişi Sloan mahlûlünü kullanarak iyileşmişlerdir.

Romatizma, lumbago (bel ağrısı), siyatik, (vecai vereki), sırt ağrıları, burkulma, bere ve sair adale ağrılarına karşı Sloan mahlûlünü kullanınız.

Sloan's Liniment— Ağrıları Keser

YAŞAR NABİ

Beyin Eserlerinden

Bir Kadın söyleyor

(Roman) Fiatı 50 Kuruş.

ONAR MISRA

(Şiirler) Fiatı 25 kuruş

İdarehanemizden tedarik edilebilir. Sipariş verecek karilerimize, posta ücreti bize ait olmak üzere derhal gönderilir.

Nasıl Yazıyorsunuz ?

(5 inci sahifeden devam)

kîniz için mi? Yazı yazarken kariin hayali masanızın önünde dururmu?

— Kat'iyen. Hayatımda kari için tek satır yazmadım. Muhakkak ki kendi zevkim için yazarım. Hiç bir zaman gazetenin tirajını düşünmedim. Eğer bu işi bir tiraj işi yapmak isteseydim mütemadiyen yazar ve neşr ederdim. Benim için öyle çalışmak ve para kazanmak imkânı da vardı.

— *Romanlarınızın isimlerini yazmadan evvelmi bulursunuz, yazdıktan sonramı?*

— İsim.. Ekseriya neşr etmeden birkaç gün evvel. Gazeteden (Ne isim ilan edelim?..) deye sordukları zaman. Fakat çok defa da beğendiğim isimden cayarım, pişman olurum. Bir çok romanlarımın isminde pişman olmuşumdur. Sonradan çok eyi isimler bulduğum vakî' olmuştur. Mesela Akşam güneşi nin ismi *Hastanın Romanı* olacaktı. Yalnız Çalı Kuşu ile Damga nın ismine pişman değilim.

— *Yalnız isimlerimi pişman olursunuz. Mesela (Keşke şu vak'ayı şöyle yazaydım.) deye düşündüğünüz varmıdır?*

— Vardır. Mesela *Dudaktan Kalbe* kahramanı şöyle olabilirdi: kendisini sanatkâr, dâhi zann eden bir genç... Yavaş yavaş yükseliyor... Fakat bu bir parlayıp sönmeden, birdenbire düşüyor; sukutu-hayal.

— *Böyle romanlarınızı neşr ettikten sonra onlarla yine meşgul olurmusunuz?*

— Haaaaayır... Şimdi sizinle konuşurken aklıma bu geldi.. Yazılıp çıktıktan sonra mesele bitmiştir ve hemen hepsi için yazmadan evvel: (Bu sefer muvaffak olacağım...) demişimdir. Yazdıktan sonra beğenmemiş: (İnşaallah gelecek sefere..) deye avunmuşumdur.

— *Yazı sinirleriniz, Beyefendi?*

— Yazı sinirleri.. Çeşit çeşit.. Ne istemezseniz mevcut.. Evvela çalışmak için aradığım yeri anlatayım... Ya yapyalnız, ya tepetenha.. Nadiren büyük kalabalık.. Fakat alâkadar olmadığım bir kalabalık.. Etrafımda hiç alâkadar olmadığım gürültüler beni rahatsız etmez. O gürültüler birbirlerini nefy ederler. Ben kendim için bitaraf bir mıntaka yapar, çalışırım. Alâkadar olduğum gürültüler ve bahsler yapılan yerlerde, tanıdıklarım arasında, mesela bir gazete idarehanesinde çalışmama imkân yoktur. Güzel manzara meselesinde de böyle.. Etrafımda, bakılacak, alâkadar olunacak bir şey olmazsa o zaman mükemmel çalışabilirim. Çalışırken mütemadiyen sigara içerim.. Tercüme yaparken hemen hiç içmem.

— *Çalışmak için hangi zamanı intihab edersiniz?*

— Munhasıran geceyi.. Hem de saat 12 de başlarım.. İkiye kadar.. Biraz nevrasteninin tesiri olacak... Nevrastenikler gündüzleri pek o kadar faaliyette değillerdir. Gece harekete gelirler. Ben de sıhhatli insanlar gibi güneş varken çalışamayorum. Belki biraz itiyadın da tesiri var. Yazı yazarken en çok aradığım budur: Gece ve yalnızlık..

— *Ne kadar zaman çalışırsınız?*

— Çalıştığım müddet mahduttur. Gecede iki üç sattten fazla çalışmam.. Gündüzleri okurum. Kâğıt, kalem meselesi de benim için mühimdir.

Reşat Nuri bey böyle söyleyerek cebinden siyah dolma kalemini çıkardı:

— Kat'iyen kurşun kalemiyle yazamam. Hattâ hesap bile yapamam. Munhasıran bu kalemle yazarım. Bunun ucu gayet incedir.. Hattâ daha tuhafını söyleyeyim; geçen gün kırıldı da kitapçı Halit bey bu ucu bulununcaya kadar neler çekti? Uç bulununcaya kadar ben de çalışamadım. Fakat bendeki en mühim yazı siniri sigaradır. Ekseriya gece sigara bitince çalışmam da biter.

— *Meşhur eserlerinizin yazılış tarihçelerini anlatırmısınız?*

— *Çalı Kuşu* bir tiyatro idi. Esasen ben evvela tiyatro tenkîd yazıyordum. Sonra piyes yazmaya başladım. Çalı Kuşu nun ismi *İstanbul Kızı* idi. Piyeste İstanbul lu bir kızın îcabında ne işler görebileceği gösteriliyordu. Eseri Darülbedayi oynayacaktı. Fakat mektepdekoru yapılamadı. Ben de, o zamana kadar hiç aklımdan geçmediği halde, romancılığa başladım: İstanbul Kızı piyesini Çalı Kuşu ismiyle roman haline soktum. İşte beni romancılığa sevk eden bu vesiledir. Ve bende hemen bütün romanlarımın tiyatro halinde senaryoları vardır. Mevzuları evvelce aklımda olduğu için bunları vaktiyle piyes senaryosu haline sokmuştum. Yalnız *Dudaktan Kalbe* piyes değil, iki kısımdan mürekkep bir hikâye idi.

Gramer Tedrisinin Değişmesi

(35 inci sahifeden devam)

Cem' alametini alalım; bu alamet (**-ler**), cem'den başka mânalara delalet ettiği gibi cem'e delalet eden başka vasıtalar da vardır:

1) *Allah* **akıllar** *versin* (fazlalık); **akşamları** (tekerrür ve iytiyat); **buralarda** (müphemlik); **bu günlerde** (gayrımuayyen bir yakınlık),... vs.

2) **Iki** *çocuk*, **beş** *kitap*, **birkaç** *tavuk*... vs.

Bu misaller istenildiği kadar çoğaltılabilir. Lisandaki sarfi şekillerin iyfasına tahsis edilmiş oldukları vazifeyi çok kerre aştıkları ve muhtelif şekillerin aynı vazifeyi görmeye hizmet ettikleri en sathi bir tetkîk ile sabit olabilir.

3.— Eski gramerlerde tâkîp olunan miitalea usulü *mihanikî*dir. Çocukları, müşahedeye götürmeden, en az zamanda şekillere alıştırmak gayesini tâkîp eder. Halbuki hakîkî ilmî mutalea, müşahede üzerine, dikkat ve zekâ sarf ederek yapılır.

Eski gramerciler *tahlillere* çok meraklıdır. *Tahlil*, yine mihanikil bir surette, her kelimeyi, her kaziyeyi, şeklinin veya sırasının delaletiyle nevilere, sınıflara ayırmaktır. Bu mihaniki ve tahlilci usul kadar ilmî alâkayı kesen, faal zekâyi uyutan hiç bir şey yoktur.

"Tahlil" lisanın tabiatına mugayirdir; lisan çocuklukta en *terkibî* bir yol ile öğrenilir, bu da insanın terkibî kanunlara tabi' olarak düşündüğünden, düşüncesini sun'i unsurlara ayırmadığından ileri gelir.

Mihaniki tahlilin ne derece faydasız olduğunu ispat edecek istenildiği kadar misal gösterilebilir; fakat kitabın ilk babındaki kaziyeler faslında bulunanları buna kâfıdır (mesela sebebiyet münasebeti ile birbirine bağlı iki kaziyeden teşekkül eden cümleler hakkındaki iyzahlara bakınız).

4.— Eski gramerlerin en büyük kusurlarından biri de son derece sathi ve noksan olmaktır. Gramere lisanın bütün sistemi, bütün ifade şekil, vasıta ve usulleri girmelidir. Halbuki mevcut gramerlerde — büyük medeni milletlerin gramerlerinde dahi — o sistemin dörtte biri bile yoktur. Bizi de, hele son zamanlarda yazılan gramerler, lisan hadiselerinin işaret ve delalet noktasından onda birini bile ihtiva etmeyorlar. Bu eksikliklere dair ayrı misal getirmeye hiç luzum yoktur. Kitabın her faslı mevcut gramerlerle mukayese olunduğu takdirde, lisanımızın son derece zengin ve *komplike* olan ifade sisteminin şimdiye kadar tamamiyle terk ve ihmal edildiği derhal anlaşılır (mesela eskiden **mârife ve nekre** denilen ve son derece mühim olan lisan hadiseleri gramerlerimizde bir iki cümle ile veya tam sükût ile geçiştirilmektedir; biz ise ifade sistemimizin bu bahsine tekmil bir fasıl tahsis ettik.. Yine mesela kitaptaki subjekt ve objekt fasılları veya tavsif ve tesciye babı... mevcut gramerlerdeki mukabil bahislerle mukayese olunsun, hemen lisanın en mühim kısımlarının nasıl ihmal olunduğu hakkında vazıh bir fikir edinilebilir).

***

GRAMER tedrisinin değiştirilmesi lüzumu.— Eski gramerin ilmî hakîkatlere bu derece tevafuk etmediği anlaşıldıktan sonra, derhal terk edilmesi; psikoloji ve sosyolojinin muaveneti ile feyizli bir terekkîye mazhar olan yeni dil bilgisinin tesis edebildiği prensiplere muvafık yeni bir gramerin tedviniyle mekteplerde okutulması lazım gelirdi. Vaktiyle, mâlûm olduğu üzere, tabiatın boşluktan ürktüğü veya kâinatın dört unsurdan mürekkep olduğu tedris edilirdi; fakat fizik ile kimyada edilen yeni yeni keşifler üzerine bütün o eski yanlışları ders kitaplarından söküp atmak husunda asla tereddüt edilmemiştir. Yeni dil bilgisinin keşf ettiği prensipler de eski gramerin baştan başa yanlış esaslara istinat ettiğini ispat etmiştir; fakat an'ane ile ve sun'i bir imla ile asırlardan beri devam ettirilmekte olan klasik lisanın muhafazası amelî lisan tedrislerinde ancak bâzı ıslahata müsaade etmiştir. En ziyade tedris usulü eyileştirilmiş ise de *doktrin* eski haliyle kalmıştır; şu kadar ki lisan tedrisini dil bilgisinin prensiplerine göre yenileştirmek için açılan mücadeleler haylı ilerlemiş ve eski gramerin yerini işgal edecek olan yenisinin nazariyeleri kurulmuş, tatbikata dair pek mühim ve mufassal eserler de vücuda getirilmiştir; bu eserlerle bâzı münferit tatbikî tecrübeler ve eski gramerle imlaya karşı olan umumi memnuniyetsizlikler bütün medeniyet âleminde lisan tedrisinin büsbütün değiştirilmesi arifesinde bulunduğumuza delil tutulabilir.

Şeker hastalarına mahsus

Hasan Gulten Mâmulâtı

Hasan gluten ekmeği, bademli Hasan gluten ekmeği, Hasan gluten gevrekleri, Hasan gluten makarna ve şehriyeleriyle unu ve Hasan diyabetik çıkolatasını bilcümle gluten mustahzaratına tercih eylemeniz lazımdır. Çünkü Hasan gluten mâmulâtı yerli ve saf unlarla yapılmış e Etıbba kongresinin kabul eylediği formülde istihzar edilmiş olup etıbbayı-muktedire ve meşhurenin takdiratını ve yüzde 60-80 miktarında saf gluteni havi olduğu kimyagerlerin raporları ile sabittir.

Seyahat Edebiyatı

(47 inci sahifeden devam)

— Evet, *baaba,* dedi; ben seni seviyorum, sen de beni seviyorsun; benim oğlumun hayatını kurtardın, ben de seni *kobra* nın pençesinden kurtarmıştım. Şimdi ben senin kardeşin oldum. Senden evvel hiç bir beyaz adam Arslan Oğulları kabilesinin gizli merasimine kabul olunmamıştır, bundan sonra da olunmayacaktır.

Ben cevap verdim:

— Um kulumkulu: Tanrı böyle isteyor, ben de dileğince hareket edeceğim.

Ksipozo mukabele etti:

— Yarın Baba nın Kardeşi olacağım.

Zenci reisinin teklif ettiği akrabalığın gülünç tarafını o anda görmeyordum, yarınki merasimde hazır bulunabilmek fikri beni o derece büyük bir sevinç içine atıyordu...

O günü kendi çadırımda sıtmalı bir bekleme içinde geçirdim. Çok yorgun olduğum halde ancak geç vakit uyuyabildim. Fakat çok geçmeden bir takım korkunç kükremeler beni dehşetle uyandırdı. Tüfek elde, çadırdan dışarıya fırladım. Ortalık kapkaranlıktı; yerlilerin kulübesinde ses yoktu; yalnız Tuabena benim çadırımın önünde bir cin gibi dans ediyor ve uluyordu; bu ulumaya başka kükremeler arkadaşlık ederken, az ötede, otuz kadar hayaletin dans edip haykırdığını gördüm; hepsi arslan postlarına sarınmışlardı.

Çabucak geyindim; Ksipozo, muhteşem bir arslan derisi içinde, çadırıma girdi. Tek bir söz söylemeksizin beni bir arslan derisi ile örttü, kanlı kokusundan bir gün evvel öldürülmüş olduğunu anladım. Hayvanın başı kukuleta gibi başıma geçiyor, iki ön ayağı göğsüme geliyordu. Tüfeğimi almak istedim, fakat reis mâni oldu ve elime bir kalkan ile üç kılıç tutuşturdu.

Karargâhtan sessiz sessiz ayrıldık; karanlıkta saatlerce yürüdük; Ksipozo başta gidiyor, ben ve muharipler arkadan onu takîb ediyorduk. Nihayet yüksek kayaların çevirdiği dar bir yere gelerek hepimiz çömeldik, ve o halde bekledik.

Tan yeri ağarmağa başlarken, Ksipozo ayağa kalkarak azametli bir tavırla kumanda işaretini verdi. Bütün muharipler, tâlimli bir beraberlikle öyle bir kükreme saldılar ki her halde birkaç kilometre ötelerden işitilmiştir. Hiddetli diğer bir kükreme buna cevap verdi, ve magrur bir arslan, sinirli sinirli kuyruğunu sallayarak, çalılıkların arasından çıktı. Hemen üstüne bir mızrak-kılıç yağmuru yağdı. Ben de kendi mızrak-kılıcımı fırlatmıştım. Arslan acıdan ve can hevliyle bir kükredi ve muhariplerin kalkanları üzerine saldırdı. mızrak-kılıç onu da yüreğinden vurdu, canavar yeni bir tehevvür ve ölüm acısı kükremesiyle yere yuvarlandı; ceset kısa bir ihtilaçtan sonra hareketsiz kaldı.

O anda vahşi bir sevinç nidası yükseldi:

— Arslan oğulları (Bantu-Simla) arslanın inini bilirler! Arslan-oğulları arslanı devirdiler! Arslan-oğulları arslandan daha kuvvetlidirler.

Ve her muharip geldi, kendi silahını çekti, aldı.

Tuabena büyük bir maharetle canavarın göğsünü yarmış, yüreğini çıkarmıştı.

Muharipler birer birer başsihirbazın yanına gelerek mızrağını verdi, o da silahın kanlı ucu ile herkesin alnına bir alamet çizdi, arslanın yüreğini göğsüne sürdü. Bu merasimle beraber sihirbaz kabîlenin mukaddes dansını da ediyordu.

Sıram geldiği zaman, insiyak ile irkildimse de, Ksipozo yanıma geldi, beni sihirbazın yanına göturdü; bana da aynı takdis ameliyesi tatbîk olundu. Hiç hoşa gidecek bir şey değildi, fakat ne yapılabilirdi? Ben de vahşi kardeşlerimden geri kalmayacak surette kükredim, ve elimden geldiği kadar dansa iştirâk ettim.

Bu sahneyi hatırladığım zaman gülmekten kendimi alamayarum. Fakat o anda, itiraf ederim ki, işin mizahî cihetini hiss etmeyecek kadar dehşetin tesiri altında kalmıştım. Yalnız bir şey düşünüyordum: ben de diğerleri kadar, ve belki onlardan daha eyi, arslanın kükremesini taklid etmek.

Başbüyücü, herkesi susturan sesini yükseltti:

— Babamız beyaz adam şimdi Arslan oğullarının bir kardeşi olmuştur.

Bütün muharipler, ben de beraber, kükrediler:

— Uuuuuuh!

— Öldürdüğü arslanın postunu geydi, artık arslan ona ziyan veremez.

— Uuuuuuuh!

— Mızrağı arslan kanıyla bulandı alnına değdi; artık başı aslan başı gibi akıl ve büyü ile doludur.

— Uunuuuuh!

Merasimin sonu üç dehşetli uluma ile ilan olundu; ben de bir kurtuluş nefesi alabildim; çünkü Tuabena nın bütün temennilerine rağmen küçük dilimi yutmuştum, ve artık takatim kalmamıştı.

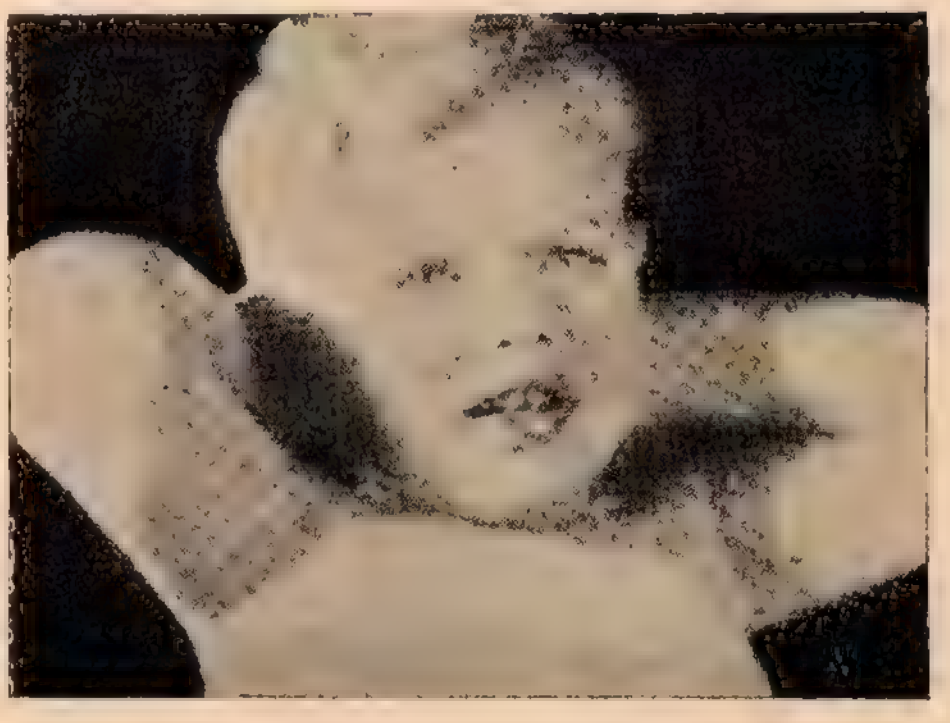

Yavrunuzun gürbüz olmasını istemezmisiniz?

Hasan Kuvet Şurubu

İçiriniz. Bu şurup, büyük küçük, yaşayan her insan için hayat, sıhhat ve kuvvettir. Kansızlık, romatizma, verem, kemik ve göğüs, damar, ademi-iktidar, sinir hastalıklarına karşı koyduğunu bütün DOKTORLAR tasdîk ederler.

Hasan Ecza Deposu.

Sıhhat-Muvaffakiyet-Saadet

(48 inci sahifeden devam)

Kindar insanlar kendi maddi ve mânevi hayatlarını zehirlerler; muhteris insanlar, cemiyetin en betbaht uzuvlarıdır. Kendi hayatınızı yaşamak yollarını arayınız. Mutlaka komşunuzun yaşadığı gibi bir hayat tarzını kendi vesaitinizle tatbîk edemeyeceğiniz muhakkaktır; dostunuzun kazandığını kıskanmayınız; kıskanmaya hiç de hakkınız yok, zira siz de biraz sa'y ve biraz hüsnü-niyet ile yaşayış şeraitinizi mükemmelleştirebilirsiniz.

Nikbinlik, saadetin şartıdır.

Zihninizden fena ve karanlık düşünceleri çıkarmayı îtiyad edininiz. Iztırap, endişe, cesaretsizlik, korku ve süphe maddi ve mânevi sıhhatinizin en mühlik düşmanlarıdır.

Bu hisler sabrınızı ve metanetinizi kırar, hayatiyetinizi azaltır. Sıhhatinizden luzumsuz yere şüphe ederek evhama kapılmayınız: bir hastalığın imkânına zihninizde yer verdiğiniz dakîkadan îtibaren o hastalığa karşı mukavemetinizin mühim bir kısmını kayb etmiş olursunuz. Sıhhatin tabii bir hal olduğunu, hastalığın bünyede ahenksizlik yaptığını daima hatırlayınız. Sıhhati bir ideal olarak kabul ediniz, bu ideale erişmek için her günkü luzumlu tedbirleri ihmal etmeyiniz; göreceksiniz ki sıhhatiniz her gün biraz daha mükemmeleşecektir.

Aynı zamanda dımag sıhhatini de daima göz önünde bulundurunuz. Tasavvurlarımıza zıt hadiseler karşısında kaldığınız zaman, bedbinliğe meyl etmeyiniz. Bedbinler insanların ve hadiselerin yalnız fena taraflarını görürler. Doktor Victor Pauchet diyor ki: «Bedbinlerin noktai-nazarlarına göre, yüksek zevat hak-naşinas ve budala, meslektaşlar mürai ve entrikacı insanlardır.» Bu mühlik vaziyette zamana, insanlara düşman kesilen bedbahtlar, diğer bedbinlerle temastan çekinmeli ve eyilik, hayırhahlık, îtimat, gayırgâmlık, eyi, güzel ve gerçek şeylere muhabbet gibi uzvi ve dımagî hayatı heyecanlandıracak, yaşamak zevkîni tattıracak müspet hislerin tesiri altına girmeye çalışmalıdır. «Bir insanın en büyük serveti, milyonlarla liraya sahip olması değil, tam ve mükemmel bir saadete sahip olmasıdır.»

Çöp Çatan

(55 inci sahifeden devam)

müspet hiç bir fikri olmayan genç kızın gözlerinde Şevket den sonra yalnız bir arzu yükseliyordu, ve artık onun da söyleyecek fikri vardı, kendisine sorsalar belki ağlayarak yalvaracak, annesinin kabul ettiğini bu sefer o redd edecekti. Fakat onun fikrini sormadılar, ve ona son günlere kadar hiç bir şeyden bahs etmediler: luzum görmeyorlardı.

Damadın ismi, garip bir tesadüf eseri, Şevket di. Bir gün Hürmüz H. onun yanında annesine «Artık Medihacığımı Şevket le evlendiriyoruz» derken zavallı kızın kalbi oynamış, gözleri pembe bir renge saplanmıştı, fakat bu hayal şimşek sür'atiyle uçtu, yerinde siyah bir uçurum açıldı: Bu, başka bir Şevket di.

***

FAKAT hiç de öyle değildi. Bir gün Melek H., kızı ve ihtiyar baba büyük bir sürprizle karşılaştılar. Bunu yapan Hürmüz H. olmasaydı muhakkak, Mediha dan başka hepsi, hattâ bütün mahalle halkı bir hiddet fırtınası içinde sıçrayacaktı. Hürmüz H. ın delalet ettiği Şevket, ihtiyar babanın bütün bir şiddetle: «Olmaz!» dediği, paşanın oğlu Şevket den başka biri değildi. Ragıp ef. nin esassız bir düşünce ile verdiği cevaptan çok müteessir olan Şevket Hürmüz H. a müracaat etmiş, ve Çöp Çatan da vazifesini yapmıştı.

Hürmüz H. ın bu işi karşısında en fazla kızması beklenen Ragıp ef. yine cıgarasının beyaz dumanlarına bakarak ağır ağır gülmüştü.

Zaten bunda Hürmüz H. ın kabahati yoktu; o yalan şöylememişti ki... Şevket i onlara tanıtmayan şey onun değişen mesleği idi: evvelce bir bankada bulunurken şimdi sigorta şirketinde muhasebeci olmuştu: belki bu da Mediha nın talii idi.

Ve işte ihtiyar kadının eliyle iki hayat daha birleşiyordu; ve belki bu onun kurduğu en büyük saadet yuvası idi...

Herkes onun ismini bir kere daha tasdîk ettiler:

« — Çöp Çatan ! » dediler.

Hayatın Eşiğinden Hatıralar

(40 ncı sahifeden devam)

beraber otururlar, bir teviye kahve ve sigara içerler, tatlıdan börekten pek hazz ederler. İçlerinde genci az, çirkini çoktu, ve ne gariptir ki bunların arasında en çirkin ve yaşlı olanı pek has muhibbemdi: İsmi Haççe hanımdı ve kendisi teyzemin kocası Bekir bey gibi Kütahya lı idi. Hattâ, ölmüş olan kocasının Bekir Beye hısımlığı da varmış. Bu Haççe Hanımın burnu kuş gagalarını andırırdı ve tekmil boynu yamrı yumru şişti. Bütün bu şişliğin su ile dolu olduğunu öğrendikten sonra, her gün bir iki kere kucağına oturur, suları çıkarmak üzere o bağırıp men'edinceye kadar boynunu sıkar dururdum, lakin bütün zahmet ve fedakârlığıma rağmen onu güzelleştirmeğe muvaffak olamazdım..

Taksimde ki evde kaldığım müddet zarfında bir tek seyranın hatırasını muhafaza ettim ve ancak bu seyran şerefine riyakârlık ederek bunu Beybabadan gizledim.

Bu bir donanma gecesi idi. Yâni, henüz ismini bilmediğim Sultan Hamid in ya doğduğu ya da tahta çıktığı günün yıl dönümü için yapılan şenlik gecelerinden biri idi. Dibo hanımın beni soyup sütümü içirdikten sonra yatağa yatıracağı saatte, arabaya bindik. Arabacının yanında uşak, annemin karşısında Dibo ile bir halayık, yanında da bilmeyorum kim var. Ben annemle hüviyetini hatırlayamadığım hanımın arasındayım. Çok aydınlık ve çok kalabalık yollardan geçtik; sonra dar, uzun ve en büyük kısmı karanlık bir yol. Uyuklayorum. Lakin birdenbire deniz kenarı karşıdan parlayan yerler ve bu parıltıların suya aks edişleri. Beyaz, sarı, kırmızı ışıklar. Yol kalabalık, kalabalık. Sesler, patlayan mehtap fişekleri, arabaya yaklaşan yüzler. Bin bir fenerle tutuşmuş gibi parlayıp yanan bir yalı önünde durduk ve harem ağaları bize büyük tepsilerde lezzetini hâlâ unutamadığım şerbetler, limonatalar koşturdular. Böyle şeyler bana şiddetle memnu'du ama, o gece nasılsa annem ses çıkarmadı, ben de üç muhtelif şerbet bardağı boşalttım.

Hasta oldum mu, hatırlayamayorum. Hatırladığım şu ki, gittiğimiz yerin adı Bebek. Önünde durduğumuz yalı ise Mabeyinci F... Beyin yalısı imiş.

***

Haççe hanımın Cemile hanım isminde bir kızı, Vahit Efendi isminde bir damadı var. Cemile hanım pek esmer olduğu ve pudralarla da beyazlanamadığı halde, saçları annemin saçlarından bile sarı. Buna sık sık şaşıyor ve her seferinde Dibo hanım tarafından: «—Kendi rengi değil, ayol! Boyuyor da ondan sarıl» deye irşad ediliyorum. Haççe Hanımla kızından gayrı misafirlerin yukarıya, annemin yanına çıkmaları dediğim gibi pek nadir. Fakat çoğu haftalarca kalıyor, birbirleriyle sohbetler, yahut kavgalar ederek hoşça vakit geçiriyor, aşçı başıya haber gönderip yemekler ısmarlıyorlar.

Evin etrafı yüksek dıvarlı bir büyük bahçe, ve içinde bir havuzla küçük bir köşk var. Lakin hiç yeşillik ve çiçek yok. Ihlamur daki evin bahçesi gibi nezareti de yok.

Daha ziyade öğle vakitleri gelen Beybaba uzun boylu, sarışın ve şişman. Asıl babama benzeyen yegâne tarafı da gözlüklü olması. Tıpkı Ihlamur daki rum hizmetçiler gibi konuşuyor «— Gelezeyim! gidezeyim!» diyor. Sebebini sorduğum zaman (Egriboz lu da ondan!) dediler. Bilmeyorum, bu Eğriboz nerede?... Onun arabası bahçe kapısından giriyor: bahçeyi geçip avlunun önünde duruyor. Misafirlerin ekseriyeti o vakit birer köşeye gizleniyor, hizmetçiler koşuşup kendisini etekleyorlar, annem de her sefer merdivenin üst başına gelerek karşılayor. Ve ondan ufak para alıp biraz evvel tarif ettiğim şekilde bunu büyük paralarla değiştirir değiştirmez, hemen Vahit Efendi, galiba her vakit bizdedir, ve adına selamlık denen o küçük köşkte oturur, annemin başını örterek her çağırışında, gözleri yerde olduğu halde elpençe divan durarak sözlerini dinler. Vahit Efendi kapıya gelir gelmez, kıpkırmızı ve mavi püsküllü fesimi giyer, «—Ne kadar yumuşak, kemiksiz gibi!» dedikleri elimi Vahit Efendiye veririm, ve hemen Bonmarşenin yolunu tutarız.

Vahit Efendi ile cuma günleri ise daha mühim bir seyranımız vardır: Büyük ada ya, babama gideriz. Babamla ablam bizi daima fevkalade kalabalık olan vapur iskelesinden karşılarlar ve her sefer ablam beni daha öpmeden ve aylardan beri görmediği annemi sormadan, annemin her sefer gönderdiği hediyeyi elimden alır. Bundan dolayı, ona karşı sebeplerini pek eyi tahlil edemediğim bir iğbirar duyuyor ve bilmem neden buna annemin de iştirâk edeceğini zann ediyorum. Bunun için de, annem: «—Kardeşin nasıl? kardeşin ne yapıyor?» dedikçe «—Eyi, eyi!» demekle iktifa ediyor, o nazik tebessümlü ve nazik sesli ablamın her sefer beni öpmeden ve annesini sormadan elimdeki hediyeyi aldığını haber vermeyorum. Demek ki, demin biraz da kendime iftira etmişim. O kadar da boşboğaz ve düşüncesiz bir çocuk değilmişim. Fakat anneleri ile babaları birbirinden ayrılmış ve yeni «Bey babaların» yahut «Hanım annelerin" ellerini öpmek zaruretinde kalmış çocuklar, vaziyetleri ne olursa olsun, pek hızlı gülmemeğe, sessiz oynamağa ve pek çok şeyi sezip, hiss edip düşünmeğe mecburudurlar.

Hem yemek... Hem ilaç!

Hasan Zeytin Yağıdır

Halis ve saftır. *Kum, taş, böbrek, safra, sarılık ve kara ciğer hastalıklariyle zayıflığa karşı en kuvvetli* **ilaçtır. Nefis ve şerbet gibi tatlıdır.** Salatada, mayonezde, yemeklerde, hattâ tatlılarda pilavlarda bile kullanabilirsiniz. Bilhassa miyde rahatsızlığı çekenler yemeklerde yalnız Hasan zeytin yağını istimal eylemelidirler. Londra, Roma ve Fransada en büyük mükâfat kazandığı resmen musaddaktır.

Miras alınan benzeyişler

(38 inci sahifeden devam)

hep siyah gözlü çocuklar doğar. Fakat eğer halis mavi gözlüleri halis kara gözlülerle evlendirecek olursak çocukları hep siyah gözlü olur (Mendel in fasulya tecrübesinde ilk neslin hep sırık fasulyası olduğu gibi). Bu tecrübe ile sabit oluyor ki siyah gözlülük hakim ve bariz vasıftır. Çaprazlaşmadan çıkan siyah gözlüler başka bir çaprazlaşmadan çıkmış siyah gözlülerle evlenecek olursa çocukları 3 : 1 nispetinde hem siyah hem mavi gözlü olurlar. Birinin gözleri siyah, kardeşininki mavi olan kimselerin çaprazlaşma evlenmelerden doğmuş olduğuna hükm olunmalıdır.

Mendel in tecrübe senesinde (1865) henüz kromosomlar nazariyesi yoktu. Bunu Alman alimi Ffenming 1872 de keşf etmiştir. Kromosomlar yalnız yumurta ve spermada değil vucudun bütün hücrelerinde vardır.

Erkeklerin vucut hücrelerinde 47 Kromosom, kadınların hücrelerinde 48 kromosom mevcut sayılıyor. Yalnız yumurta hücreleri 24 ve sperma hücreleri ya 23 veya 24 kromosomludur. Yumurta hücresi bir 24 lük sperma nuklesile birleşirse çocuk kız, bir 23 lük sperma ile birleşirse çocuk erkek olur. Demek oluyor ki çocuğun kız veya erkek olması tamamiyle tesadüfe bağlıdır. Her hangi bir suretle çocuğun kız veya erkek doğmasını temin etmek mümkün değildir.

Öte Beri

(51 inci sahifeden devam)

Kalenin ve Mujık.— Sovyet Cumhuriyetleri Birliği reisi Kalenin köylüden gelme babayani bir inkilapçıdır. İnkilabın şiddetli ayları geçtikten sonra 1921 de bütün Rusyayı gezmiş, her yerde halka hararetli inkilap nutukları söylemişti. Nakl ediyorlar ki bir gün Ukraynanın merkezi Harkof da da bir nutuk söylemis, yakında avrupanın her tarafında proleter inkilabı olacağını müjdeleyormuş. Almanyadan, İtalyadan, Macaristandan, Lehistandan, Bohemyadan... ayrı ayrı bahs etmiş ve her kısmın sonunda, hazırlıkların ve mevcut galeyanların birer neticesi olarak, «İşte arkadaşlar, orada da pek yakında ihtilal patlak verecek, proleter inkilabı muzaffer olacaktır» dermiş. Kürsünün ta dibinde oturan ihtiyar bir mujik ise, her defasında, hızlı hızlı, «Zor olur ağam, böyle bir şey» dermiş. Nutuk bittikten sonra Baba Kalenin ihtiyar mujikin koluna girerek sormuş: «Arkadaş, sen ne deye inkilaptan bu derece ümidini kesiyorsun». İhtiyar köylü de derin hesabını açarakcevap vermiş: «Buna çıfıt mı dayanır babam? Bu kadar inkilap yapacak dünyada çıfıt nerede?»

Sıhhat ve hayatın yegâne ilacı

Dantos

Hasan Diş Mâcunudur!

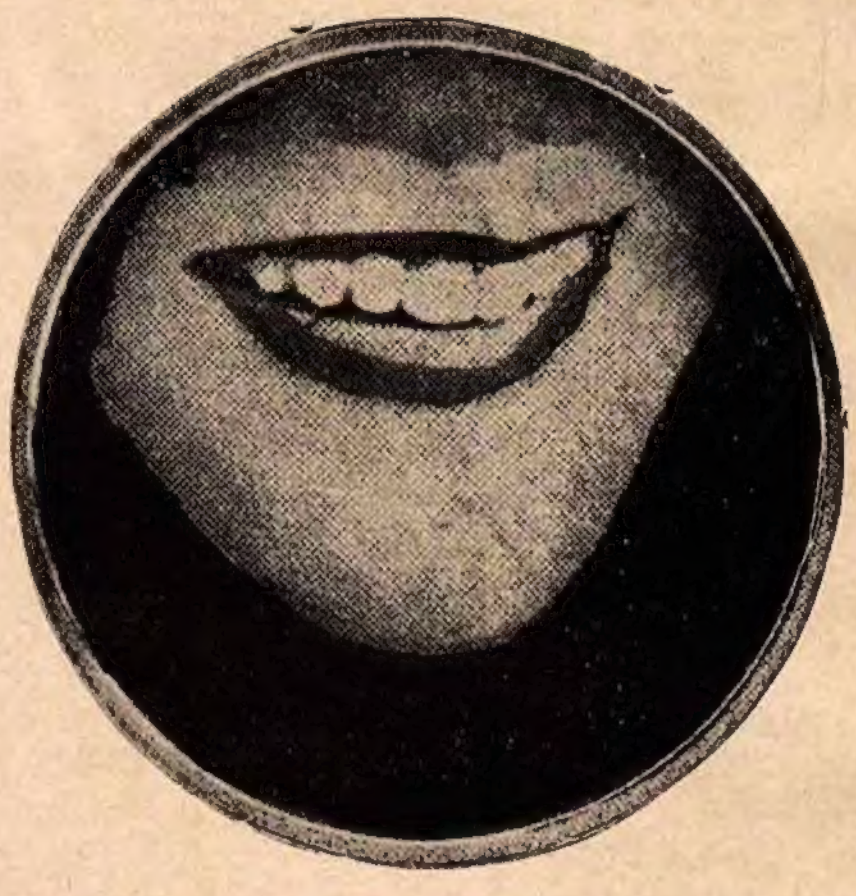

Dişlere ebedi hayat verir, inci gibi beyazlatır, çürümekten korur. Diş etlerini kuvvetlendirir. Diş ağrı ve nezlelerine, ağızdan gelecek her hastalıklara mani' olur. DANTOS diş mâcunu yalnız memleketimizde değil, Avrupada da şöhret almıştır. Altın madalya, nişan, takdirnameler birinciliğini ispat eder. HASAN ECZA DEPOSU nda yirmi Kuruşa satılır. Her yerden Dantos Hasan diş mâcununu musirren isteyiniz.

Dünya Buhranına Karşı Tedbirler

(29 uncu sahifeden devam)

milel bonolarla (itibar kâğıtlariyle) derhal bedellerini alacak. Bu aynı bonolarla ithalat eşyası satın alacak veya elindeki bonoları ihracat tüccarımıza kırdırıp millî paralara tahvil edecek. Böylece dahilî ve haricî ticaret işleyip gidecek.

— Bu ne âlâ şey. O zaman bizim çiftçilerimiz mahsullerini aşağı yukarı hangi fiatlarla satacağını bileceği için ona göre mal yetiştirecek, işler açılacak, genişleyecek umumi refah olacak. Bizim muhtaç olduğumuz malları yetiştiren memleketlerde de ayniyle işlerin açılması ve refahın artması görülecek.

— Dahası var: büyük îktisatçılar yalnız zirai mahsullere değil, altına rakîp olarak gümüşe de itibar verilmesini isteyorlar. Çin ve Hint gibi büyük Şark memleketlerinde gümüş pek çokmuş. Oralarda gümüş hemen hemen altın gibi mûteber bir mâden imiş. Şimdi bu mâdene beynelmilel bir kîymetle para şekli verilecek olursa sınai memleketlerde derhal işler açılır. Çünkü gümüşü mebzul olan Şark memleketleri sınai memleketlerden birçok şeyler satın alabilecektir.

— Eskisi gibi gümüş paralar, mecidiyeler, çeyrekler de kesilsin, demek isteniliyor. Bizim de gümüş paralarımız olursa bir faide hasıl olurmu ?

— Şüphesiz. Çünkü şimdi gümüş altına nispetle çok ucuzdur. Halkımızın büyük bir kısmı ise gümüş paraları kâğıt paralardan daha çok sever. Hattâ Şark ve Cenup vilayetlerimizin bâzılarında seyahat edenler diyorlar ki oralarda alış veriş hep eski gümüş paralarla olurmuş. Şimdi bütün dünyada gümüşün fiatı muhareebeden evvelki fiatına göre beş misli aşağıdır. Bizim de hukûmelimiz gümüş piyasasının bu düşkünlüğünden istifade ederek para kesebilir. Bu paralarla devlet ve belediyeler tarafından şoseler, köprüler yaptırılabilir, bataklıklar kurutulabilir, v.s. İşte ikinci tedbir de budur. Buna îktisatçılar *bimetalizm* e geçmek diyorlar. Yani hem altın hem gümüşü para olarak kullanmak.

—Bahs ettiğiniz tedbirlerin üçüncüsü nedir ?

— Üçüncü tedir de dahilî îtibarın çoğaltılmasıdır.

— Bundan çok bir şey anlamadım.

— İzah edeyim : îktisatçılar diyorlar ki, her memlekette umumun menfaatı için yapılacak birçok işler vardır: şoseler, köprüler, nehirlerin taşmasına mâni olacak setler, geniş ovaları sulamak için kanallar, şehirlerde açılacak cadde ve sokaklar, yeniden yetiştirilecek ormanlar, büyük şehirlerde parklar, tiyatrolar... Bunlar tabii hepsi birden yapılamaz. Fakat bu gibi işlerin başarılması için lazım gelen iptidai maddeler memlekette vardır: toprak, taş, kum, kireç, çimento, tuğla, kereste... Bunların hepsi memlekette boldur ve istenildiği kadar istihsalleri mümkündür. Bu gibi işlerde kullanılacak adi ırgatlar, gündelikçiler, san'at ve meslek sahibi işçiler de yetişir. Fakat para olmadığı için ve yalnız bunun için umumun menfaatına ait bu işlere teşebbüs edilemeyor İşte îktisatçılar diyorlar ki bu gibi dahilî işler için hukûmetler hazne bonoları (itibar kâğatları) çıkarmalıdır. Hukûmet bu bonoları bir faiz mukabilinde millî bankalardaki mevduat ile tedricen değiştirmeli ve îmar işlerini yürütmelidir. Bu suretle hukûmet senevi bir faiz ve ıtfa miktarı ödemek yolu ile memleketin îmar işlerini vucuda getirebilir. Bunun faidesi aşikârdır: şimdi hukûmet ve belediyeler, farz edelim, senede 40,000,000 liralık menafi işleri gördürüyorlar. O zaman bu 40,000,000 un beş on miliyonunu faiz olarak bankalara verecek ve mukabilinde sekiz misli para alarak o kadar fazla işler yaptırabileceklerdir. Bu sayede halkın küçük tesarruf paraları da daha ziyade faiz getirebilecektir. Bir taraftan yüz binlerle insan iş bulacak, diğer taraftan yeni şoseler, setler, limanlar... vasıtasiyle istihsal ve ticaret ilerleyecek. Çiftçilerimiz de işçilerin ve diğer sınıfların ihtiyaçlarına yarayacak şeyleri daha bol yetiştirir. Umumi mamuriyetle beraber umumi refah da husule gelir.

— Çok güzel îzah ediyorsunuz ama bunun başka mahzurları acaba yokmudur ?

— İktisatçıların verdiği îzahat bana aşikâr görünüyor. Artık tatbikîni de erbabından beklemek kalır.

A. C.

HASAN KOLONYASI

Halis limon ve turunç çiçeklerinden müstahzar bir harikai-san'at olup 90 derecedir. Hastalara şifa ve hayat bahş eder. Sinir, baygınlık, helecanı-kalb, nezle, baş ağrısı zamanlarında bir hayat arkadaşıdır. İnce kadınlar, ihtiyar nineler için ebedi bir ihtiyaçtır. Tuvalet âleminde büyük şöhreti olup bir defa istîmal etmekle anlaşılar. Memleketimizin büyük ricali, ecnebi mahafil Hasan Kolonyası istîmal etmekte olup bu ruhnuvaz Kolonyanın sahibini tebrik ve takdir etmektedirler.

Hasan Kolonyasının namından istifade etmek isteyen bâzı kimseler aynı namda başka bir Kolonya çıkarmışlardır. Dikkat ve ihtiyat ile hareket edilmesini, aldanılmamasını ve taklitlerinden sakınılmasını tavsiye ederiz. Hasan Ecza Deposu.

ABONE ŞARTLARI
Türkiye için:
Seneliği 6 lira
Altı aylığı 3 lira
Üç aylığı 1.50 lira
Ec. Memleketler için
Seneliği 4 dolar
Altı aylığı 2 dolar

MUHİT

Resimli Aylık Aile Mecmuası
Baş Muharrir: AHMET CEVAT
Adres: *Dilsizzade Hanı, No. 1—2*
Telefon: 24118-Posta Kutusu 706

Muhit Neşriyat Limited Şirketi tarafından neşr olunur.

Hediyeler ve tenzilat yalnız şahıslara mahsustur.
Her nushada: bir elbise kalıbı ve metin harici tablolar bulunur.

Fihrist

	Muharriri	Sahifesi
Edebiyat, San'at, Lisan:		
Roman ve romancı	*Ahmet Cevat*	1
Reşat Nuri Bey nasıl yapıyor?	*Hikmet Feridun*	4
Mekteplerde gramer tedrisi	*A. C.*	33
Gramerin ilmî tenkîdi		34
İsfahan da yağlı boya freskler (1)		52
Honoré de Balzac	*Yaşar Nabi*	56
Adelfi tiyatrosunda Helen (2)		58
Yaşar Nabi ve Onar Mısra ı	*N. S.*	62
Saip beyin portre sergisi		68
İlim ve Fen:		
Hindistan Mesopotamyası (2)		17
Mîras alınan benzeyişler (3)		36
Hikâye, seyahat ve Tiyatro:		
Taş Bebek	*Y. K.*	6
Darülbedayi'de	*Yaşar Nabi*	8
Ankara Halkevinde Çoban	*M. Doğan*	14
Düğümlenen hulya	*Mebrure Sami*	22
Kadora dağlarının çocuğu	*Katherine Dunlap*	30
Hayatın eşiğinden hatıralar	*Nahit Sırrı*	40
Zulu Zencileri arasında (4)		46
Çöp Çatan	*Vahdet Gültekin*	54
Tefrika:		
Hüsün ve Aşk	*Şeyh Galip*	10
Şiirler ve Nesirler:		
Günler	*Şevket Hıfzı*	9
Küçük Çiçek	*Vahdet Gültekin*	32
Bir lahzam	*Cahit Sıtkı*	49
Ona	*Ç. O.*	49
Gemide sabah	*Emin Halil*	49
Bir Yazın sonu	*L. Nur*	49
Korku	*M. Necdet*	49
Sinema:		
Sinema köpekleri		60
Kadın Sahifeleri:		
Metot Âleminde		68
Sıhhat ve güzellik		70
Moda		71
Patron târifi		72
Müteferrik:		
Dnyeper elektrik istasyonu (5)		20
Nufus ve hayat meselesi		26
Dünya buhranına karşı tedbirler		28
İtalya donanmasına ilave olunan gemiler (2)		39
Waşington un doğum yılı pulları (2)		43
Ağaç günü		44
Saadet	*J. Tomine*	48
Öteberi		50
Dünya filmi (2)		63
4000 liralık evler (6)		65
Asri Satranç Muallimi		66
Ağaç nasıl dikilir?		67

(1) L'Art Vivant (2) London News (3) Popular Science (4) Miroir du Monde (5) Science et la Vie (6) Maison pour Tous.

Kapak Pictorial Rewiev den. Metn harici tablolar L'Art Vivant ve London News den.

İmtiyaz sahibi ve Neşriyat Müdürü: AHMET CEVAT
Selamet Matbaası